

SUOMEN KIRKON PAPPISLIITTO
DIAKONIA TYÖNTEKIJÖIDEN LIITTO
SUOMEN KANTTORI-URKURILIITTO

GRUX

1 ■ 1999

TUÖ

kirkkolaivan parissa
on rannatonta ulappaa

Kuinka järjestää vapaa-ajan ja työajan
jakaminen hengellisessä työssä?

sivut 30–41

VASTAAVA TOIMITTAJA

Jukka Huttunen
(09) 150 2466. Sähköposti:
jukka.huttunen@pappisliitto.inet.fi

TOIMITUSKUNTA

Jukka Huttunen, past. (pj.)
Olli Aalto, kirkkoherra
Leena Huovinen, korkeakoulupastori
Hillevi Hiironniemi, diakonissa
Sirpa Lampinen, kanttori
Reijo Liimatainen, seurakuntapastori
Kati Turtainen, diakoni
Risto Valtasaari, kanttori
Seppo Wuolio, seurakuntapastori

TOIMITUS

Akavatalo
Rautatieläisenkatu 6, 00520
Helsinki, (09) 150 2453
Fax (09) 148 5875
Sähköposti: tuula.anttonen@
pappisliitto.inet.fi
Postisiirtotili
800016-67632

ULKOASU

Timo Saarinen
Sähköposti: timo.saarinen@
pelagus.pp.fi

OSOITTEENMUUTOKSET

Diakoniatyöntekijöiden liitto:
Seija Ruotsalainen
(09) 150 2487
Pappisliitto: Heli Meinola
(09) 150 2653. Sähköposti:
heli.meinola@pappisliitto.inet.fi
Kanttori-urkuriliitto:
Hely Munck (09) 150 2446
Sähköposti: kanttori-urkuriliitto
@kolumbus.fi

ILMOITUSHINNAT

Sivu	2/1	9 900 mk
	1/1	5 500 mk
	1/2	2 900 mk
	1/4	1 600 mk
	1/8	900 mk

ISSN 0783-0122

PAINOPAIKKA

Auranen oy, Forssa

Hyvää vuotta 1999

Vuoden 1999 ensimmäinen numero on työaikaanumero. Kysymys kirkon ja seurakuntien työntekijöiden työajoista ollut jo pitkään keskeinen asia sekä sopimuspöydässä että seurakuntien ja niiden työntekijöiden arkisessa elämässä. Papiitkin ovat siirtyneet hiljattain nk. viisipäiväiseen työviikkoon. On arvion paikka.

Teemaa käsitellään kolmelta suunnalta: työntekijöiltä on kysely mielipiteitä kehityksen suunnasta, mutta myös seurakuntien johtajille on annettu puheenvuoro. Kolmen erilaisen, eri kokoisen ja eri puolilta Suomea olevan seurakunnan kirkkoherrat kirjoittavat työaikajärjestelyistä seurakunnassaan. Kentän kokemuksen lisäksi Esko Jossas kokoaa keskeisiä teemaan liittyviä sopimuksia ja katselee myös asiassa tulevaisuuteen.

Työ- ja vapaa-aikakysymykset odottavat Sinun, liittojemme jäsen, kannanottoa ja ideoita. Joko täällä Cruxissa tai papiit omilla keskustelusiivuillaan Pappisliiton kotisivuilla.

Pappien kohdalla erään näkökulman työhön antaa Kari Salosen kirjoitus "Kiire ja henkinen rasitus lisääntyneet". Kirjoitus on Pappisliiton viime vuonna tehdyn jäsenkyselyn tuloksia.

Seurakuntien johtamiskysymyksiinkin on eri tahoilla herätty. Ilpo Vuorinen esittää tässä lehdessä kymmenen teesiä kirkkoherroille. Kirjoitus pohjautuu Helsingin hiippakunnan kirkkoherrojen kokouksessa pidettyyn esittämään. Odotan ja toivon, että asiasta keskustellaan

laajasti ja aktiivisesti, toivottavasti myös Cruxin sivuilla ja kotisivujen debattinurkassa.

Vuosituhanen viimeinen vuosi on jo hyvässä vauhdissa, eiköhän kohta tämän jälkeen jo huomaa ensimmäiset kevään merkit. Hyvää vuotta 1999 Sinulle, voimia ja iloa työohosi!

Työtä, vapaata ja vapaata työtä

Kirkon piirissä keskustelu työajasta ja vapaa-ajasta näyttää aina herättävän asian ohella ylimääräisiä tunnereaktioita. Se voi johtua keskustelukulttuurista tai kirkon toiminnan liiasta mystifioinnista, ikään kuin siinä ei olisi kyse työstä ja työoloista ensinkään. Mutta keskustelijat voivat myös olla oikeassa todetessaan, että seurakuntatyöntekijän vapaa-aika tai työajan mittaaminen ei olekaan tekninen tai määrällinen työmarkkinakysymys. Se miten vapaa-aika järjestetään, paljonko sitä on, miten asiaa hallinnoidaan ja miten kirkon työntekijöitä rinnastetaan muihin suomalaisiin tai ulkomaalaisiin ja mitä koko kysymyksestä ylipäänsä ajatellaan — se heijastelee myös käsityksiä kirkon työstä. Ja saattavatpa taustalla piiloilla jopa virkakäsitykseen liittyvät asiat.

Tällä hetkellä työ- ja vapaa-aikakysymys on rauhallisessa vaiheessa. Siksi voi olla oikea ajankohta puhua asiasta ilman sarvia ja hampaita. Seuraavalla työmarkkinakierroksella asia näyttää joka tapauksessa tulevan esille. Eurooppalaisissa kuvioissa keskustellaan työajan yleisestä lyhentämisestä ja meille kysymyksen kopioivat SAK ja STTK. Näissä yhteyksissä työajan lyhentämistä perustellaan sillä vähemmän realistisella toivolla, että työajan lyhentäminen luo uusia työpaikkoja.

Tällaisessa keskustelussa akavalaiset — muut-

kin kuin kirkon työntekijät — ovat jossain määrin orpoja. Työn tuntimääräinen mittaaminen ja kirjanpito kun ei näytä tuovan mitään helpotusta työtaakkaan tai irrottautumismahdollisuuksia niille, jotka ovat johtavissa asemissa tai asiantuntijatyössä. Työajan mittaamisen herkkua ovat nyt vähän päässeet maistelemaan kirkkohallituksen ja kapitulien palveluksessa olevat ja ongelmia näyttää syntyvän.

Seurakuntatyössä vapaa-ajan järjestelyillä alkaa olla takanaan jo kunniakas ja monopolvinen historia. Pian on aika vetää linjoja tulevaisuuteen ja siinä vaihtoehdot pelkistyvät kahteen. On mahdollista pitäytyä nykyisenkaltaiseen järjestelmään, joka pohjaltaan perustuu siihen ajatukseen, että seurakuntatyö on pitkälle itsenäistä ja ohjeistamatonta ja siten myös tiukan esimieskontrollin ja tuntiseurannan ulottumattomissa. Samalla se on rannaton, rajatonta ja käy tekijälleen raskaaksi. Toinen mahdollisuus on etsiä säädellympää mallia, jossa työtä mitataan ja seurataan, katsotaan paljonko aikaa mihinkin menee. Nykyinen työaikalaki on tosin sillä tavoin kirjoitettu, että se tuntee vain tuntiperusteisen mittauksen, rajaa matkat työntekijän omaksi ajaksi ja on monin muinkin tavoin seurakuntatyön kannalta hankala soveltaa. Mutta ehkä sellaista mallia olisi jossain vaiheessa hyvä kokeilla, vasta sitten todella tiedetään, istuuko se seurakunnan tilanteeseen vai ei.

Yksi keskeinen kysymys tulevaisuutta ajateltaessa on myös se, onko kaikki hengellinen työ samassa järjestelmässä vai onko sen sisällä erilaisia sovellutuksia. Tällä eräänään ollaan kahdessa ryhmässä, papit omassa sopimuksessaan, muiden vapaa-ajasta on sovittu yleisen virkaehtosopimuksen työ- ja vapaa-aikaliitteessä. Seurakuntapappien ja kanttorien saaminen työaika sääntelyyn edellyttää niin suuria säädösmuutoksia, että se ei vähin kummin toteudu. Siksi on lähinnä muiden työntekijäryhmien asia ratkaista, mitä järjestelmämuutoksia ne ehkä tulevaisuudessa haluavat.

Työ- ja vapaa-aikakysymystä on monesti yritetty lähestyä myös miettimällä, mihin muuhun ammattiin seurakunnan työntekijöitä voisi verrata ja rinnastaa. Vaikka julkista sektoria ainakin toistaiseksi ollaan, vertailu virkamiehiin ei tunnuta onnistuneelta imagonkaan tähden. Taiteilijoita voitaisiin ehkä olla, mutta tämä vertailu vie ajatukset helposti johonkin liian vapaaseen, yksilölliseen ja irralliseen huuhaa-puuhasteluun. Vai olemmeko yksityisrittäjiä, jotka samastuvat vahvasti työhönsä, ovat pitkälti itsenäisiä työnsä suunnittelussa ja luomisessa sekä joutuvat olemaan työssä silloin, kun asiakkaat sitä haluavat. Jotain oikeaa voi tässäkin kuvassa olla, ainakin se, että yksityisen työntekijän vapaus ja riippumattomuus on valttia tulosten ja päämäärien saavuttamisessa. Toisaalta kirkon työssä on kyllä kyse mahdollisimman vähän yksityisestä rittämisestä.

Erityisen eläkeiän valinta on tehtävä 30.6.1999 mennessä

Kirkon eläkelain piirissä on eräitä virkoja ja töitä, joissa on 63 vuoden ikää alempi eläkeikä. Cruxin lukijakunnasta valintaoikeus koskee diakonian viranhaltijoita ja kuuroiden pappeja.

Kirkkohallituksen eläketointo on lähettänyt valintaoikeutta koskevan materiaalin niille viranhaltijoille, joilla sen mieles-
tä on valintaoikeus.

Kirkkohallituksen ja järjestöjen (Diakoniatyöntekijöiden Liiton ja Pappisliiton) välillä on kuitenkin erimielisyys juuri peruskysymyksessä: kenellä on valintaoikeus. Lisäksi kirkkohallituksen eläketietorekisterissä on virheitä, joten eläkemateriaali ei ole saavuttanut kaikkia asianosaisia.

Tämän johdosta Diakoniatyöntekijöiden Liiton ja Pappisliiton asianomaisia jäseniä muistutetaan: **viranhaltijan on tehtävä erityisen eläkeiän valintailmoitus 30.6.1999 mennessä**,

muuten hän menettää asiassa puheoikeutensa.

Voidakseen perehtyä valintaoikeuden eri vaihtoehtoihin, viranhaltijan on syytä tilata seuraava materiaali:

— Valitsijan opas; kirkkohallitus/ eläketointisto 6/1998

— Valintailmoituslomake

Lisäksi kirkkohallituksen eläketointistolta voi kirjallisesti pyytää henkilökisteriottteen omista rekisteritiedoistaan.

Diakonian työntekijöiden eläkeikää koskeva valitus on joulukuussa 1998 tehty vakuutusoi-
keen, mutta valitusten käsittely-
aika on tiettävästi yli vuoden, joten päätöksestä ei vielä ole apua.

Sanotussa eläkevalituksessa katsotaan, että diakonian työntekijöillä kirkon säännösten mukaan on yhdenvertaisesti erityisen eläkeiän valintaoikeus sekä yleisestä diakonian virasta että erityistyön diakonian virasta. Li-

säksi koulutus (diakonissa tai diakoni) ei saa vaikuttaa eläkeikään vaan tehtävä.

Vakuutusoi-
keuden päätöksestä ei siis ole apua puheoikeuden säilyttämisessä, joten **jokaisen on itse oltava aktiivinen** ja tehtävä ilmoitus erityisestä eläkeiästä 30.6.1999 mennessä.

Valintaoikeus koskee työnte-
kijää

— joka 30.6.1989–1.7.1989 oli kirkon eläkejärjestelmässä

— ja joka nyt on alemman eläkeiän tehtävässä

— ja jonka palvelussuhde on ollut yhdenjaksoinen 31.12. 1992 lähtien.

Eläketointiston yhteystiedot:

Kirkkohallitus

Eläketointisto

Pl 185

00161 Helsinki

Puh. 09-1802 461

Riitta Hiedanpää
Osmo Setälä

Diakoniatyöntekijöiden virkapukeutuminen

Liiton hallitus kirjasi kokouksessaan 26.10.1998 diakoniatyöntekijöiden pukeutumiseen liittyvät aiemmin tekemänsä päätökset oheiseksi kokonaisuudeksi. Toivomme sen selkiyttävän viran hoitoon liittyvää pukeutumista.

Työntekijöiden asianmukaisen pukeutuminen on osa diakonian viran hoitoa. Diakoniatyöntekijöiden Liiton pukeutumis-
suositukset ovat seuraavat:

Vihreä virkapaita

Vihreällä virkapaidalla tarkoitetaan Kirkkopalvelujen (aikaisemmin Sisälähetysseuran Hankintakeskus) ”sokeripala”paitaa. Diakoniatyöntekijät käyttävät virka-

paitaa muun tilanteeseen sopivan asukokonaisuuden kanssa.

Sininen virkapaita

Valkoisin kaulus- ja hihansuute-
rein somistettua sinistä virkapaitaa diakoniatyöntekijät käyttävät muun tilanteeseen sopivan asukokonaisuuden kanssa.

Musta diakonissan juhlapuku

Juhlavissa tilanteissa diakonissat käyttävät mustaa juhlapukua.

Diakonian virkaan vihityn diakonissan ja diakonin merkki

Merkkejä käytetään virkapaitojen ja juhlapuvun kanssa. Lisäksi merkkejä on mahdollista käyttää muun viran hoitoon sopivan vaatetuksen kanssa.

Mistä vaatteet ja merkit?

Virkapaitoja valmistaa ja myy Kirkkopalvelujen Ateljè Solemnis, Keskuvainionkatu 4, 33720 Tampere, puh. 03-3172 674 ja Kirkkopalvelujen myymälä, Töölönkatu 55, 00250 Helsinki, 09-431 511.

Diakonissan juhlapuvun tarvikepakettia ja valmista pukua myy Atejè Solemnis. Katso osoi-
te edellä.

Diakonissan merkkiä valmistuttaa ja myy Suomen Diakonialaitosten Liitto/Tuula Salmén, puh. 03-8132 250.

Diakonin merkkiä valmistuttaa ja myy Diakoniatyöntekijöiden Liitto/Seija Ruotsalainen, puh. 09-1502 487.

Palkantarkistukset ja muut muutokset

Vuoden alusta tuli voimaan virkaehto-sopimuksen mukaiset palkantarkistukset ja eräiden muiden sopimukseen liittyvien summien ja tekstien tarkistukset.

Uudet palkkataulukot on julkaistu mm. Kirkon Taskukalenterissa ja ne ovat nähtävillä Kirkon sopimusvaltuuskunnan kotisivuilla, jonne pääsee mm. Pappisliiton kotisivujen kautta.

Seuraavassa luettelomaisesti voimaan tulleet muutokset:

- palkan yleiskorotus, joka on 142 mk/kk, kuitenkin vähintään 1,6%. Korotus sisällytetty uusiin palkkataulukoihin
- saamenkielentaitolisä korotettu 320 markkaan/kk (315 mk/kk), VES § 25
- viittomakielentaitolisä korotettu 161 markkaan/kk (158 mk/kk), VES § 26
- leirin johtajan palkkio/johtajalisä korotettu 81 markkaan/yhdenjaksoinen leirivuorokausi (80 mk/leirivuorokausi), VES § 27
- yksipappisuuslisä korotettu 639 markkaan/kk (629 mk/kk), VES liite 5 § 4
- virastonhoitolisä korotettu 426 markkaan/kk (419 mk/kk), VES liite 5 § 5
- vakinaisen kirkkoherran määrävuosilisä korotettu 718 markkaan/

- kk (707 mk/kk), VES liite 5 § 6
 - yhteisen kirkkoneuvoston puheenjohtajalisä tarkistettu niin, että alle 10 000 hengen yhtymissä lisä on 319 mk/kk (314 mk/kk), 10.000–50.000 532 mk/kk (524 mk/kk), yli 50 000 hengen yhtymät 851 mk/kk (838 mk/kk) ja Helsingissä 1.171 mk/kk (1.153 mk/kk) VES liite 5 § 7
 - opiskeluunsa liittyvää pakollista harjoittelua suorittavan palkkaus on vähintään 4.594 mk/kk ja enintään 5.594 mk/kk (4.452–5.452 mk/kk) ja harjoittelun suorittaneen palkkaus vähintään 5.594 mk/kk ja enintään 7.594 mk/kk (5.452–7.452 mk/kk)
 - perhevapaita koskeviin säädöksiin muutoksia ja tarkennuksia koskien mm. osittaisia hoitovapaita, VES § 50–51
- Lisäksi on verohallitus on päättänyt 1.1.1999 lukien:
- matkakustannusten korvausmäärät: kokopäiväraha 154 mk, osapäiväraha 69 mk, kilometrikorvaus oman auton käytöstä 5000 ensimmäiseltä kilometriltä 1,99 mk ja sitä seuraavilta 1,75 mk
 - laitosruokailun verotusarvon (877/98), mikä merkitsee leiriaterian korvauksen nousemista 18,00 markaksi (17,70 mk), VES § 110 2 mom. ja soveltamisohjeet

Kutsumus ja kiusaus

**Diakonian sosiaalieettinen ja profeettallinen vastuu
1.–3.10.1999 Lahdessa**

Diakoniatyöntekijöiden valtakunnallisilla neuvottelupäivillä työskennellään neljässä pääkanavassa ja niiden alaryhmissä. Pääkanavat ovat:

1. Diakonian ihmiskäsitys ja arvopäämäärät — luterilaisen sosiaalietiikan uusi tulkinta.
2. Diakonia ja julkisuus — media ja sosiaalietiikka ammatillisen vaikuttamisen välineinä.
3. Seurakunta yhteiskunnan omatuntona — vuorovaikutus yhteiskunnan päättäjien kanssa.

4. Diakonian teologia — työn ja kutsumuksen perusteet.

Päivien lopullinen ohjelma valmistuu keväällä. Ohjelmasta ja ilmoittautumisesta tietoa mm. kevään Cruxin numeroissa. Osallistumismaksu on 300 mk, lisäksi tulevat ruokailu-, majoitus- ja matkakulut.

Ilmoittautumiset tulee tehdä KDYK:n toimistoon 13.8. mennessä. Lisätietoa kaikista päiviin liittyvästä KDYK:n toimistosta: Marja-Leena Valkonen, puh. 09-1802 456, fax 09-1802 426, sähköposti marja-leena.valkonen@elv.fi.

Mökki-varaukset ajoissa

Maaningalla oleva Diakoniatyöntekijöiden Liiton mökki sähköistetään ennen kesäkauden alkua. Muiltakin osin käyttäjien toivomuksia on pyritty ottamaan huomioon. Muutokset vaikuttavat myönteisesti mökin viihtyvyyteen ja toimivuuteen. Mökin vuokraushinnat pidetään kuitenkin käyttäjäystävällisinä.

Tee mökkivaraukset ajoissa, 90-15021 487/Ruotsalainen. Mökin käyttöaika ensi kesänä on 1.6.–31.8.

Timo Huttuselle AKAVAn stipendi

AKAVAn hallitus on myöntänyt opiskelijoille stipendejä aktiivisuudesta akavalaies- sa opiskelijatoiminnassa. Teologian ylioppilas Timo Huttunen oli 2000 markan suuruisen stipendin saajien joukossa.

Timo on toiminut aktiivisesti Pappisliiton opiskelijatoiminnassa ollen mm. opiskelijanedustajana liiton hallituksessa 1997, liiton opiskelijatoimikunnan jäsen vuosina 1996–1998 ja sen puheenjohtaja 1997. Timo on toiminut vuodesta 1998 lähtien myös AKAVAn opiskelijavaltuuskunnassa (AOVA).

Onnittelut Timolle tunnustuksesta.

Teologit seurakuntiin aikaisempaa harvemmin

 Teologian maisteri **Kati Niemelä** on tutkinut valmistuvien teologian maistereiden sijoittumista työelämään 1988–1994. Selvitys kuuluu osana Helsingin yliopiston Käytännöllisen teologian laitoksella suoritettua tutkimusta valmistuneista teologian maistereista. *Koskenvesa–Niemelä–Vermasvuori, Tutkinnon anti ja työnsaanti* ilmestyy keväällä 1999.

Epävarmuus työpaikasta kirkossa

Niemelän tutkimusten mukaan vastavalmistuneiden teologien sijoittumiseen työmarkkinoille vaikutti voimakkaasti 1990-luvun taitteesta alkanut taloudellisen tilanteen heikkeneminen. Vastavalmistuneet opinnoissaan *kirkon ja yhteiskunnan tehtäviin suuntautuneet* teologian maisterit eivät voineet enää pitää itsestään selvänä välitöntä pappisvihkimystä ja työpaikkaa kirkon palveluksessa. Useat teologian ylioppilaat joutuivat jo opiskeluaikana pohtimaan mahdollisuutta työllistyä kirkon ulkopuolelle. Yhä useampi papiksi aikonut harkitsi vakaavissaan mahdollisuutta sijoittua uskonnonopettajaksi. Kaksoispätevyiden hankkineilla näyttää olleen paremmat mahdollisuudet sijoittua työelämäänsä koulutustaan vastaavasti.

Opiskelumenestys ja työhönsijoittuminen

Niemelän tutkimusten mukaan opinnoissaan keskimääräistä paremmin menestyneet sijoittuivat muun muassa opettajiksi ja tutkijoiksi. Suhteessa edelliseen ryhmään seurakunnallisiin tehtäviin sijoittuneiden kohdalla korreloi positiivisesti enemmän heikompi opintomenestys.

Merkille pantavaa on myös tulos, että seurakuntaan sijoittuneet olivat opiskelleet suhteessa keskiverto-opiskelutahtiin joko nopeasti tai erittäin hitaasti. Sitä vastoin tutkijoiksi tai opettajiksi

sijoittuneiden opiskeluajat olivat yleensä lähellä keskimääräistä.

Koulutusohjelma ja pääaine vaikuttivat työllistymiseen. Tiettyjen pääaineiden opiskelijat työllistyivät myös samansuuntaisesti. Muuten työn saannissa ja työllistymisessä ei ollut suuria eroja. Uskontotieteilijät näyttivät sijoittuneen teologeille epätyypillisiin virkoihin.

Kutsumus ja työtyytyväisyys

Vastavalmistuneiden keskuudessa kirkkoon työllistyneet kokivat *jonkinlaista kutsumusta*. *Leipäpappeja* ei juurikaan ollut. Muut teologian maisterit, jotka eivät kokeneet erityistä *kutsumusta kirkon palvelukseen*, työllistyivät muualle. Niemelän tutkimusten mukaan seurakuntiin sijoittuneet teologit olivat työhönsä tyytymättömämpiä kuin tutkijat ja opettajat.

Seurakuntapapiksi

Lama näkyi viiveellä seurakunnissa. Seurakuntien säästötoimenpiteet alkoivat vähitellen näkyä teologian maistereiden työllistymiseen. Kun vielä ennen lamaan seurakuntiin oli työllistynyt vastavalmistuneista teologian maistereista yli puolet, niin keväällä 1995 heistä sijoittui seurakuntiin enää 39 % nimenomaan koulutustaan vastaaviin tehtäviin. Laman seurauksena työvoimaa ei juurikaan vähennetty, mutta uusia virkoja ei enää perustettu Työhönsijoittumisen vaikeudet alkoivat tuntua selvästi 1992 ensin naisten, seuraavana vuonna myös miesten kohdalla. Pappisviran avaaminen naisille ei tuonut uusia työpaikkoja seurakuntiin, koska yleensä lehtorinvirka vain muutettiin papinviraksi.

Uskonnonopettajaksi ja tutkijaksi

Uskonnonopettajien työllisyystilanne ei laman aikana huonontunut. Suurin osa uskonnonopet-

tajista oli naisia.

Tutkijanammattista kiinnostuneita työllistyi yliopiston tai Suomen akatemian toimiin. Osa saattoi jatkaa työtä apurahan varassa. Joidenkin päätoimiset jatko-opinnot selittynevät vaikeutena sijoittua työmarkkinoille.

Muualle sijoittuneet

Teologeja sijoittui myös muihin opetus- ja tutkimustehtäviin esimerkiksi toimittajiksi. Osa aloitti muun alan opiskelun. Osa työllistyi seurakuntiin koulutustavastaamattomasti muun muassa diakoniksi, nuoriso-ohjaajaksi, puutarhuriksi ja kanslistiksi.

Työttömät ja kotityötä tekevät

Työttömissä oli sekä alkutyöttömiä että pitkäaikaistyöttömiä. Naisia oli työttömistä lähes kaksi kertaa enemmän kuin miehiä.

Kotityötä tekevien määrä kasvoi laman myötä. Moni olisi ollut halukas palaamaan työhön, jos vain olisi ollut töitä tarjolla. Nyt he olivat kuitenkin kotona kotihoidontuen tai jonkin muun turvin ja kaunistivat työttömyyslukuja.

Mitä seurakunnat haluavat?

Syksyllä 1998 TYT julkaisi valmistuvien teologien työhönsijoittumisen parantamiseksi työllisyysjulkaisun *Missä lentää Outolintu?* Se on suunniteltu nimenomaan yksityisen sektorin mielenkiinnon herättämiseksi rekrytoida teologisen koulutuksen saaneita innokkaita ja innovatiivisia nuoria ammattilaisia. Väheksymättä hengellisen kutsumuksen merkitystä olisikohan myös seurakuntien syytä arvostaa papin työtä kiinnostamalla ja kiinnostamalla.

Kaisa Iso-Herttua

Kirjoittaja on teologian ylioppilas.

Hän on Pappisliiton opiskelijatoimikunnan jäsen ja toimi TYT:n työllisyysministerinä 1997 ja 1998.

Tilinpäätöksen äärellä

Vuosi on vaihtunut uuteen. Ensimmäiset vanhan vuoden tilastoluvut lienee luettu muuallakin kuin omassa seurakunnassani. Nehän koskevat yleensä väestössä tapahtuneita muutoksia. Vuosikertomuksen ja kirkkohallituksen vaatimien tilastotietojen kokoaminen on aloitettu (ja lehden ilmestyessä jo saatu pääosin valmiiksi). Talousvastuussa olevat kokoavat tilinpäätöslukuja. Vielä menneeltä vuodelta tilinpäätös ja toimintakertomus kulkevat omia latujaan, vuoden kuluttua ne uuden kirjanpitojärjestelmän mukaan nivotaan yhteen.

Ensimmäiset tilastoluvut olivat omassa seurakunnassani ensi silmäykseltä oikein kauniit. Väkimäärä on jatkanut kasvuaan. Kirkkoon liittyjien määrä ylitti eronneiden määrän. Oma iloa himmensi tieto siitä, että koko kaupungin kehitys oli muuttanut suuntaa. Kirkkoon liittyneitä oli toki jälleen enemmän kuin edellisinä vuosina, mutta eronneiden ja liittyneiden välisen suhteen kehitys oli kääntynyt huonompaan suuntaan. Oman seurakuntani osalta tiedän lisäksi, että tilastolukua kau-

nistaa huomattava joukko inkeriläisiä paluumuuttajia. Pari puhelinsoittoa suuriin yhtymiin vahvisti, että tamperelainen kehitys ei ole ainutlaatuinen.

Onko siis se henkinen sivumyötäinen tuuli, jossa kirkko on pitkään kulkenut vaimenemassa tai peräti kääntymässä vastaan? Jo parin vuoden ajan nuorten suhde rippikouluun on antanut siihen ensiviitteitä. Tarkkaavainen on kulttuurissa aistinut samaa. Halutessa voi eräät valtiovallan kannanototkin tulkita tästä näkökulmasta.

En väitä, että nyt olisi tapahtumassa sellaista radikaalia muutosta, jonka tähden pitäisi valmistautua paniikkijarrutukseen ja poikkeukselliseen revittelyyn. Mutta peiliin katsomiseen on nyt tavallistakin suurempi syy. Vuoden vaihde antaa siihen oivan mahdollisuuden. On syytä pysähtyä ja katsoa, mitä on tehty ja jätetty tekemättä. Missä on onnistuttu, missä epäonnistuttu. Ei ole varaa jättää käyttämättä sitä mahdollisuutta, jonka tilastotietojen analysointi ja vuosikertomuksen huolellinen laadinta antavat. Kannattaa kaivaa esiin vertailun vuoksi vaikkapa viisi vuotta vanhat vastaavat paperit.

Viime kuukausina on eri tahoilla kirkossa puhuttu paljon johtajuudesta. Tässä on eräs paikka, jossa johtajuuden soisi nykyistä paremmin toimivan. Kirkkoherran tehtävänä on katsoa seurakuntansa puolesta ja sen kanssa peiliin. Kertoa mitä näkee ja kysellä muiden kanssa onko näkymä yhteinen.

Entäpä jos tuulet ovat todella muuttumassa? Sitäkin pitää uskaltaa kysyä. Itse uskon oman työyhteisöni kanssa perustehtävän entistäkin laadukkaampaan hoitamiseen. Kun seurakuntalainen tulee hyvin hoidettua, vaikka harvoin, hän ei laumaansa jätä. Laadukkaaseen seurakuntalaisten palvelamiseen ja hoitamiseen tarvitaan kaikki seurakunnan työntekijät ja vapaaehtoiset vastuunkantajat. Tässäkin ketju on juuri niin vahva kuin sen heikoin lenkki.

Työn iloa. Onnistumisen kokemuksia. Pettymysten voittamista.

Pappisliiton kotisivujen osoite on <http://www.evl.fi/jst/pappisliitto/>

Kiire ja henkinen rasitus lisääntyneet

Pappien työn henkinen rasittavuus, työtahti ja kiire ovat lisääntyneet. Näin on kokenut kaksi kolmesta papista. Tämä käy ilmi vuonna 1998 tehdyssä Pappisliiton jäsenkyselyssä, jossa pyrittiin saamaan kuvaa siitä, mihin suuntaan pappien työtö-olot ja työyhteisöt ovat muuttumassa. Tutkimuksessa kysyttiin muun muassa, mitkä asiat ovat lisääntyneet, pysyneet ennallaan tai vähentyneet työpaikalla edellisen vuoden aikana.

Työtahti oli vastaajien mielestä kiristynyt. Pappisliiton työelämässä olevista jäsenistä 63 % koki kiireen lisääntyneen edellisen vuoden aikana: 17 % selvästi ja 46 % jonkin verran. Joka kolmannen vastaajan kiireet olivat pysyneet ennallaan ja vain 4 % koki kiireen vähentyneen. Eniten kiire oli tuntunut kirkon keskuhallinnossa: kolme neljästä siellä töissä olevasta vastaajasta tunsikin kiireen lisääntyneen. Seurakuntaviroissa kiire vaikutti lisääntyneen erityisesti suurimmissa, yli 15 000 jäsenen seurakunnissa.

Vastaajista 64 % tunsikin työn henkisen rasittavuuden lisääntyneen: 13 % selvästi ja 51 % jonkin verran. Erityisen selvästi työn henkisen rasittavuuden kasvun olivat kokeneet hiippakunnan työntekijät, sairaalasielunhoitajat ja perheneuvojat. Henkinen rasittavuus on lisääntynyt selvästi enemmän kuin fyysinen rasittavuus. Vain joka neljäs vastaaja sanoi fyysisen rasittavuuden lisääntyneen.

Myönteisiäkin muutoksia oli havaittu. Kolmannes vastaajista

koki kannustuksen ja tuen saannin työtovereilta tai seurakuntalaisilta/asiakkailta lisääntyneen ja lisäksi neljännes tuen saannin esimieheltä lisääntyneen vuoden aikana. Useampi kuin joka kolmas vastaajista arvioi mahdollisuuden käyttää ammattitaitoaan ja kykyjään lisääntyneen ja joka neljäs arvioi koulutusmahdollisuuksien lisääntyneen. Samoin joka neljäs vastaajista tunsikin työn tulokellisuuden kasvaneen.

RISTIRIIDAT ENNALLAAN

Erilaisia ristiriitoja tuntuu työyhteisöissä olevan jatkuvasti. Kun ne yhtäällä vähenevät, toisaalla ne taas lisääntyvät. Esimiesten ja alaisten välisten ristiriitojen 24 % näki lisääntyneen ja 28 % vähentyneen. Työntekijöiden välisten ristiriitojen oli 23 % kokenut lisääntyneen ja 29 % vähentyneen.

Ristiriitojen määrässä tai niiden kokemisessa näyttää olevan eroa sukupuolten välillä. Miehistä 21 % ja naisista 31 % näki esimiesten ja alaisten välisten ristiriitojen kasvaneen. Samoin työntekijöiden välisten ristiriitojen suhteen naisten arvot poikkeavat miesten arvioista: miehistä 21 % ja naisista 27 % sanovat

niiden lisääntyneen. Erot voivat merkitä joko sitä, että ristiriidat ovat kohdistuneet useammin naisiin kuin miehiin tai sitä, että naiset ovat olleet miehiä herkempiä havaitsemaan samojakin olemassa olevia ristiriitoja.

Ristiriidat eri työntekijäryhmien välillä ja asiakkaiden taikka seurakuntalaisten kanssa pysyivät useimpien mielestä ennallaan tai vähenivät. Vastaajista 15 % arvioi työntekijäryhmien välisten ristiriitojen kasvaneen ja 22 % vähentyneen. Vain 11 % papeista oli sitä mieltä, että ristiriidat seurakuntalaisten tai asiakkaiden kanssa ovat lisääntyneet, kun taas 20 % koki niiden vähentyneen.

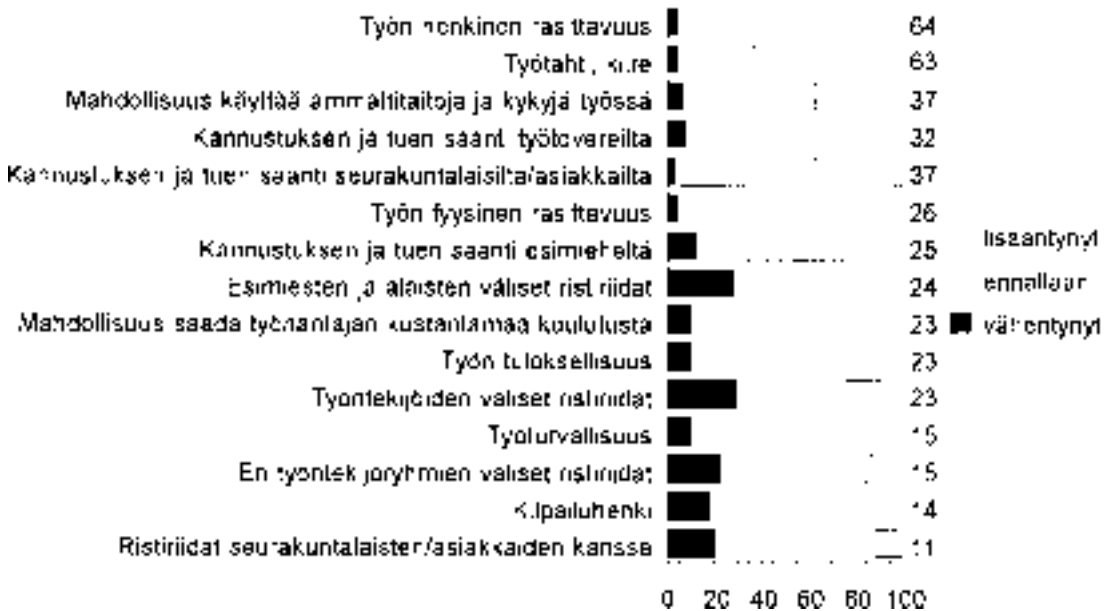
Niissä työyhteisöissä, joissa on hiljattain toteutettu työyhteisö-konsultointi, työyhteisön työnohjaus, työyhteisön kehittämisprojekti tai vastaava, on koettu työntekijöiden ja työntekijäryhmien välisten ristiriitojen vähentyneen useammin kuin muissa työyhteisöissä. Sen sijaan mielenkiintoiselta ja hieman mutkikkaaltakin vaikuttaa työyhteisön kehittämisen vaikutus ristiriitoihin esimiesten ja alaisten välillä. (kuva 1)

Työyhteisön konsultointi näyttää yhtäällä lisääntyneen ja toisaalla vähentyneen ristiriitoja esi-

kuva 1

	Työyhteisössä toteutettu työyhteisökonsultointi, työyhteisön kehittämisprojekti tai vastaava	
Ristiriidat esimiesten ja alaisten välillä	kyllä	ei
vähentyneet	31 %	25 %
pysyneet ennallaan	43 %	53 %
lisääntyneet	26 %	22 %

Koettuja muutoksia työyhteisössä viimeisen 12 kuukauden aikana.

miesten ja alaisten välillä. Mahdollisia selitysmalleja tulee mieleen ainakin kaksi. Voi olla niin, että ilman työyhteisön kehittämistä mahdolliset ristiriidat ja ongelmat esimiehen kanssa pysyvät ennallaan, koska kukaan ei rohkene niihin puuttua ja vasta kehittämisprosessissa ne sitten kaivetaan maton alta käsiteltäviksi. Prosessin kuluessa ne tulevat julki ja joko kärjistyvät tai saadaan ratkaistuksi. Toisaalta on erittäin todennäköistä, että työ-

yhteisön konsultointi on toteutettu muita useammin nimenomaan sellaisissa seurakunnissa ja työyhteisöissä, joissa on valmiiksi esimiehen ja alaisten välisiä ongelmia, joita omin voimin ei ole saatu ratkaistuksi.

Vaikuttaa siltä, että johtajat eivät aina havaitse ongelmia ja ristiriitoja itsensä ja alaisten välillä tai ainakin näkevät ne toisin. Tässä kyselyssä kirkkoherroista vain 12 % koki esimiehen ja alaisten välisten ristiriitojen li-

sääntyneen ja 43 % vähentyneen. Sen sijaan 30 % muista seurakunnan papeista oli havainnut esimiehen ja alaisten välisten ristiriitojen lisääntyneen ja 18 % niiden vähentyneen. Muita useammin esimiesten ja alaisten väliset ristiriidat olivat lisääntyneet keskisuurissa ja suurissa seurakunnissa.

Kirjoittaja on Kirkon tutkimuskeskuksen tutkija.

Pappisliiton vuoden 1999 opintomatkat

 Suunnitelluista opintomatkista matka Saksaan Islamin ja kristinuskon kohtaamisen tiimoilta on jouduttu osanottajien vähäisen määrän vuoksi peruuttamaan. Muiden matkojen tiedot ovat myös tarkentuneet jäljempänä nähtävällä tavalla. Pappisliiton jäsenet, jotka eivät ole saaneet vuoden 1991 jälkeen liiton opintoavustusta, saavat automaattisesti liiton matkoille opintoavustuksen, joka on ensi vuonna 1.400 markan suuruinen.

1. "Tutustuminen Latvian kirkolliseen tilanteeseen"

Opintomatka Latviaan, Riikaan, 27.–30.9.1999. Matkanjohtajina Aarno Lahtinen ja Jukka Huttunen

2. "Ekumeeninen tilanne ja ekumeeniset järjestöt"

Opintomatka Sveitsiin, Geneveen, 2.–9.9.1999. Matkanjohtajina Tapio Saraneva ja Jukka Huttunen.

Matkojen ajankohtiin saattaa tulla vielä pieniä muutoksia. Opintomatkoiille voi ilmoittautua Pappisliiton toimistoon, puh. 09-150 2653/Meinola tai sähköpostilla heli.meinola@pappisliitto.inet.fi.

He saavat levätä

Kerimäen seurakunnan eläkkeellä ollut kirkkoherra, rovasti **Kalervo Koskimies**, s. 29.5.1906, k. 4.11.1998.

Someron seurakunnan eläkkeellä ollut kirkkoherra, rovasti **Erkki Seppä**, s. 9.3.1914, k. 3.12.1998.

Joutsenon seurakunnan kappalainen, rovasti **Kari E. Nikulainen**, s. 8.6.1940, k. 29.12.1998.

Pappisliiton visio 1999–2002

Edellisessä Cruxin numerossa julkaistiin ensimmäinen osa Pappisliiton vuosille 1999–2002 laatimaa visiota. Tässä toisessa osassa käsitellään liiton toiminta-alueita, jonka käsittely jatkuu vielä seuraavassakin numerossa. Kokonaisuudessaan visio on luettavissa Pappisliiton kotisivuilla.

LIITON TOIMINTA-ALUEET 1999–2002

A. VAHVAN PAPPISIDENTITEETIN EDISTÄMINEN

1. Pappisihanne ja ammattietiikka

Pappisihanteesta puhuttaessa tullaan viime kädessä virkateologiselle alueelle ja kysytään, kuka ja mikä pappi on ja millainen hänen tulisi olla ja kenen odotuksiin hän lopulta työssään ja olemisessaan vastaa. Seuraavassa on hahmoteltu eräitä piirteitä sellaisesta pappisihanteesta ja viran käsittämisestä, joka saattaisi sopia liiton toiminnan väljiksi puitteiksi ja koko tämän vision läpäiseväksi periaatteeksi:

- Liiton vision mukaan papilla on
 - koulutuksella ja osaamisella hankittu ja ylläpidetty ammattitaito, jota arvostetaan
 - vahva spiritualiteetti ja sitoutuneisuus kirkkoon
 - asiantuntijan asema teologisissa ja eettisissä kysymyksissä
 - aikaa ja taitoa kohdata seurakuntalainen hänen erilaisissa elämäntilanteissaan ja olla vuorovaikutuksessa hänen kanssaan
 - pappisviran mukanaan tuoma hengellinen arvovalta
 - johtajan asema ja ote työyhteisöissä
 - mielipidejohtajan asema seurakunnassa ja paikallisyhteisöissä
 - hyvä valmius reagoida muutoksiin ja vaikuttaa kehityksen suuntaan
 - toimiva ja laaja yhteyksien verkosto.
- Seuraavissa kohdissa käsiteltävät liiton toimintalohtot ovat viime kädessä tässä hahmotellun pappiskuvan ja -ihanteen toteuttamista eri tavoin ja erilaisissa ympäristöissä.

Viime vuosina monet ammattiryhmät ovat laatineet itselleen eettisiä ja arvoihin liittyviä päämääriä, jotka on näytävästi esitetty jäsenkunnan tietoon ja sovellettaviksi. Myös Pappisliitossa on herätetty kysymys tällaisen koodiston laatimisesta. Visioinnin yhteydessä onkin syytä pohtia, onko tällaiseen hankkeeseen ryhtyminen papiston kohdalla tarpeellista ja jos on, missä muodossa ja laajuudessa.

Tässä visiossa on päädytty siihen lopputulokseen,

että papiston toimiminen ammattikuntana ja siinä mahdollisesti esiintyvät ylilyönnit liittyvät etupäässä virkakunnan keskinäiseen kollegiaalisuuteen ja yhtenäiseen esiintymiseen julkisuudessa. Siksi asiaa on pääosin käsitelty vision kohdassa III A 7.

2. Koulutus

Papiston identiteetin ja julkisuuteen suuntautuvan pappiskuvan kannalta koulutuskysymykset ovat ratkaisevia. Liiton koulutukseen liittyvä kokonaisnäkemys on laadittu jo aikaisemmin ja se on tämän vision liitteenä (Liite 3).

Koulutusta koskevassa visiossa keskeisiä näkemyksiä, toimenpiteitä ja vaikuttamiskohteita ovat seuraavat:

- papin peruskoulutus tulee säilyttää yliopistossa
- perustutkinnon tulee sisältää tiedot keskeisissä ja perinteisissä teologisissa oppiaineissa; mikäli yliopistoissa perustetaan linjoja, joihin kuuluu paljon teologiaa korvaavia muiden tiedekuntien oppiaineita, kirkon ei tule hyväksyä tällaista kokonaisuutta pappisvihkimykseen oikeuttaviksi tutkinnoiksi
- ordinaatiokoulutukseen tulee panostaa nykyistä enemmän, esim. hiippakuntien yhteistyötä ja hiippakuntien resursseja parantamalla
- ensimmäisten pappisvuosien perehdyttämiseen ja työnohjaukseen panostetaan aivan erityisesti
- kirkon tulee myöntää hanakasti virkavapautta akateemisia jatko-opintoja ja ammatillista täydennyskoulutusta varten sekä kotimaassa että varsinkin ulkomailla
- johtamiskoulutukseen kirkon on panostettava aivan erityisesti
- joustavia eläkkeellesiirtymismahdollisuuksia on otettava käyttöön yhteiskunnan mahdollistamisella mitoissa; toisaalta senioripappien työpanosta ja kokemusta saatetaan tarvita paljonkin, mistä syystä lähellä eläkeikää olevien työkuuntoisuuden ylläpitoon tulee kiinnittää huomiota.

Pappisliiton painopisteitä visiokautena ja pitemmän aikavälillä ovat a. ordinaatiokoulutus ja siihen liittyen ensimmäinen pappisvuosi sekä b. johtamiskoulutus. Näiden lisäksi patkätöyläisten pastoraalikoulutus turvataan, jotta heitä kannustetaisiin hakemaan vakituisia virkoja.

a. Ordinaatiokoulutus

Ordinaatiokoulutusta tulee liiton näkemyksen mukaan ajallisesti ja sisällöllisesti kehittää niin, että sen jälkeen papiksi vihittävällä on

- vahva spiritualiteetti
- hyvät yhteistyötaidot ja valmius rakentaa toimiva verkosto
- hyvät ja kehittyvät mediataidot

Ordinaatioon liittyy kiinteästi pappisuran alkuvaihe, ensimmäiset vuodet virassa. Liiton vision mukaan pappia ei saa jättää yksinään opettelemaan uutta tehtävää, vaan ensimmäisten vuosien aikana papilla on oikeus

- henkilökohtaiseen työnohjaukseen
- ryhmämuotoiseen ohjaukseen toisten uusien pappien kanssa
- perehdytykseen siinä seurakunnassa, mihin hänet on määrätty
- henkilökohtainen tutor/ohjaaja omassa seurakunnassa tai lähialueella (mm. työmotivaation ylläpito ja uupumuksen ehkäisy).

b. Johtamiskoulutus

Johtamiskoulutukseen kirkko joutuu lähivuosi-na kiinnittämään runsaasti huomiota. Ensiksi sen tulee ratkaista, millaisia valmiuksia se seurakuntien johtajilta odottaa ja missä vaiheessa näitä valmiuksia mitataan ja kehitetään.

Käytännössä linjaratkaisut koskevat seuraavia kysymyksiä:

- testataanko pappien johtajaominaisuuksia ennen kuin kirkkoherran virkaa saa hakea?
- vaaditaanko suoritettu johtajatutkinto ennen kuin kirkkoherran virkaa saa hakea?
- mikä on mahdollisen johtamistutkinnon sisältö?
- mitä muuta johtamiskoulutusta kirkossa on ja missä vaiheessa sitä annetaan?

Liiton linjaukset näissä kysymyksissä ovat seuraavat:

- visiokauden aikana kirkolla ei ole riittäviä resursseja antaa johtajakoulutusta tulevien tarpeiden varalle, vaan joudutaan tyytymään siihen, että uusi kirkkoherra menee koulutukseen vasta viran saatuaan
- visiokautta pitemmällä tähtäyksellä liiton tavoite on se, että papilla on johtamiskoulutuksen osioita (esim. teoreettista koulutusta osana pastoraalitutkintoa) suoritettuna kirkkoherranviran vastaanottaessaan
- johtamiskoulutuksen tutkinnon sisältö harkitaan erikseen ja laajalla pohjalla
- tässä vaiheessa liitto suhtautuu avoimesti myös psykologisen soveltuvuustutkinnon mahdollisuuteen
- johtamiskoulutusta ja -valmiuksia tulee suunnitella myös muuta kuin kirkkoherran virkaa ajatellen.

3. Alaosastot

Alaosastotoiminnan ylläpitämiseen ja kehittämiseen on viime aikoina kiinnitetty paljon huomiota liiton toiminnassa. Tässä visiossa liitytään niihin periaatteisiin ja käsityksiin, joita alaosastoja koskevassa keskustelussa on tullut esille. Täten alaosastojen kehittämisessä keskeisiä kysymyksiä ovat seuraavat:

- alaosastoverkoston kattavuus siten, että aukot

paikataan ainakin suurimpien kaupunkien osalta

- toiminnan paikallinen luonne ja paikallisesti joustavat tavat järjestää toiminnan puitteet
- liiton jatkuva ja tehostuva yhteydenpito alaosastojen nimeämiin yhteyshenkilöihin (yhteyshenkilöiden kokoontumiset, kiertokirjeet ja sähköisten viestimien hyväksikäyttö jatkuvassa yhteydenpidossa ja toiminnan koordinoinnissa)
- rohkaiseminen siihen, että alaosastot esiintyisivät pontevammin paikallisena papistona ja ottaisivat kantaa
- alaosastot papiston valtakunnallisten ja hiippakunnallisten vaalien ja muun kirkon sisäisen vaikuttamisen välineinä
- alaosastot pappisidentiteetin ja uusien pappien tukijana, pappisihanteen toteuttajana ja papiston kollegiaalisuuden vaalijoina
- alaosastot pienimuotoisen koulutuksen antajina ja informaation välittäjinä.

Liitto tukee visiokautena myös muita kuin alueellisella perusteella järjestäytyneitä alaosastoja.

4. Jaksaminen

Liiton suorittaman jäsenkyselyn mukaan pappien työssä uupumusta esiintyy siinä määrin, että jaksamiseen kannattaa kiinnittää erityistä huomiota kaikessa liiton toiminnassa.

Jaksamiseen vaikuttavat oleellisesti työyhteisöjen toimivuus ja työyhteisöjen johtaminen, joihin jäsentutkimus myös antoi eräitä viitteitä.

Jäsentutkimuksen tuloksia on näiltä osin selostettu edellä kohdassa II.

Visiota muotoiltaessa työssä jaksamisen kannalta lähtökohtina ovat olleet seuraavat oletukset:

- uupumuskysymystä pidetään jatkuvasti ja laajenevasti esillä yhteiskunnassa ja myös kirkossa
- ikääntyvien työntekijöiden työkuuntoisuuden ylläpitämiseksi kehitetään toimenpiteitä
- papiston uupumus liittyy työmäärän ohella identiteettiin ja "suunnan ja tarkoituksen" menettämiseen.

Pappi, jolla on vahva pappisidentiteetti, ei luonnollisestikaan ole uupumaton, mutta hänellä on välineet oman uupumuksensa käsittelyyn ja parantamiseen. Samanlainen näkökulma koskee papistoa ammattikuntana. Konkreettisesti liitto kiinnittää huomiota jaksamiseen ja ongelman käsittelyyn seuraavissa kohdissa:

- uupumuksen ja jaksamisen osio ordinaatiokoulutuksessa
- oikeus työnohjaukseen ja jatkokoulutukseen
- ongelman avoin ja hoitava käsittely alaosastoissa ja/tai sitä pienemmissä papiston vapaamuotoisissa kokoontumisissa
- huomion kiinnittäminen fyysisen kunnon ylläpitämiseen
- asian jatkuva seuraaminen jäsentutkimuksissa ja muissa selvityksissä

— jokaisella papilla tulee olla oikeus kerran vuodessa työnantajan kustantamaan retiriittiin.

5. Papiston päivät

Valtakunnallisista Papiston päivistä on jo muotoutunut perinne, jonka liitto on käynnistänyt ja ylläpitänyt. Visiokautena järjestetään kahdet päivät, vuosina 2000 ja 2002. Kunkin tapahtuman valmistelu käynnistetään hyvissä ajoin hallituksen asettamassa erillisessä toimikunnassa siten, että toteutuneiden päivien palaute ja uusien suunnittelu liittyvät yhteen.

Päivien ohjelmassa toteutuvat toisaalta monimuotoisuus, toisaalta jokin kantava teema. Kaiken pohjana on edellä mainittu vahvan pappisidentiteetin tukeminen niin yksilön kuin ammattikunnan tasolla. Papiston päivät tarjoavat oivan mahdollisuuden myös ammattikunnan kirkolliseen ja yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen.

Liiton vision mukaan

- jokaisella papilla tulee olla mahdollisuus osallistua päiville
- osallistuminen järjestetään osana täydennyskoulutusta
- työnantaja vastaa pääosin osallistumiskustannuksista.

6. Kansainväliset yhteydet

Viime vuosien ekumeenisten yhteyksien kohdalla merkittävinä papiston omalta kannalta on yhteyden saaminen anglikaanisen kirkon papistoon ja virkateologiaan. Vielä ei ole selvää, mitä vaikutuksia tällä mahdollisesti on Suomen pappeihin. Liitto joka tapauksessa joutunee entistä tiiviimmin seuraamaan tätä suuntaa etsiessään esikuvia ja impulsseja vahvan pappisidentiteetin rakentamisessa. Pohjoismaiset ja muut lähiyhteydet säilytetään liitotasolla ja yksityisten jäsenten ja (ystävyyds)seurakuntien tasolla.

7. Papiston keskinäinen yhteys

Pappisliiton sääntöjen mukaan sen eräänä tehtävänä on papiston keskinäisen yhteyden vaaliminen ja edistäminen. Tätä tehtäväänsä liitto on hoitanut kahdella tavalla:

- edistämällä konkreettisia papiston yhteishankkeita, mm. alaosastojen puitteissa, papiston päivillä ja osaltaan myös ulkomaisilla opintomatkoilla
- välttämällä toiminnassaan jyrkkiä linjanvetoja sellaisissa kysymyksissä, joissa jäsenkunta ajattelee hyvin eri tavoin ja jotka sen tähden herättävät voimakkaita tuntemuksia (esim. virkakysymys).

Tässä visiossa on kyse siitä, jatketaanko tällä linjalla vai onko syytä harkita ainakin lieviä suuntatarkistuksia. Liiton sisäisistä, järjestöllisistä näkökohdista käsin voidaan kysyä, tarvitaanko sellaisia toimenpiteitä, jotka edistävät papiston keskinäistä kollegiaalisuutta ja ammatillista yhteyttä ja mitä

sellaiset toimet mahdollisesti voisivat olla (a). Kirkollisesta kontekstista käsin tulee esille kysymys siitä, miten virkateologiasta eri tavoin ajattelevat voisivat löytää mahdollisuuden yhteistyöhön ja kollegiaalisuuteen ja tarvitaanko liiton toimenpiteitä tässä asiassa. Ennen muuta ongelma kulminoituu kysymykseen naisen toimimisesta pappina (b).

a. Ammattikunnan keskinäisen kollegiaalisuuden edistäminen

Papiston kesken ei ole päällekkäitä ongelmia kollegiaalisuudessa. Pääosin yhteistyö, keskinäinen kunnioitus ja toisen ammattitaidon hyväksyminen toteutuvat hyvin. Silti on paikallaan aina kysyä, voidaanko tehdä jotain tilanteen parantamiseksi vallankin, kun papistoon ei tavallisesti liitetä sellaista tehostettua kollegiaalisuuden tunnetta kuin esim. lääkäreihin.

Liiton linjana on seuraavien näkökohtien korostaminen:

- papiston virkistystoiminta edistää kollegiaalisuutta
- vaikka papin työ on ennen muuta yksilötyöskentelyä, yhteistyön kysymykset ammattikunnan ja työyhteisön sisällä korostuvat
- kollegiaalisesti suhtautuva pappi kunnioittaa toisen papin työtä
- hän hyväksyy myös erilaiset teologiset korostukset ja eri tavat nähdä papin työn painopisteet
- kollegiaalisuuden nimissä ei toisaalta saa peitellä papin työssä ja seurakunnissa esiintyviä ongelmia.

b. Yhteistyö virkakysymyksessä

Pappisviran avaaminen naisille kymmenen vuotta sitten toi papiston keskinäisen kollegiaalisuuden uudella tavalla esille. Valtaosin ammattikunnan ykseys ja keskinäinen kunnioitus on toteutunut myös tällä kohtaa. Silti tulee silloin tällöin esille tapauksia, jotka eivät ole kunniaksi sen paremmin kirkolle kuin papistollekaan eivätkä edistä näiden myönteistä julkisuuskuvaa.

Visiokauden aikana liiton linjaus voinee rakentua seuraavien kohtien varaan:

- asian varsinainen hoitaminen kuuluu kirkon piispalliselle johdolle
- liitto voi toimia asiassa keskustelun käynnistäjänä ja alustajana
- liiton tavoitteena on tässäkin asiassa soveltaa normaaleja kollegiaalisuuden muotoja ja ulottuvuuksia, jotka on hahmoteltu edellisessä kohdassa.

B. EDUNVALVONTA

1. Palkkaus ja vapaa-aika

Virkaehtojärjestelmä säilynee pääosin nykyisellään, sillä muutoksiin ei ole muilla tahoilla valmiutta.

Ainoa linjakysymys tässä yhteydessä on neuvottelu- ja sopimustoiminnan mahdollinen osittainen siirtyminen paikallistasolle. Tämä aiheuttaa runsaasti haasteita järjestöjen luottamusmiestoimintaan. Pappisliitossa joudutaan harkitsemaan myös ylipäättään suhtautumista sopimustoiminnan siirtämiseen, koska asia koskee oleellisesti myös papin identiteettiä ja hänen asemaansa suhteessa seurakuntaa laajempiin kokonaisuuksiin (hiippakunta, kokonaiskirkko, maailmanlaaja Kristuksen kirkko). Liiton linjauksena on periaate, että osia sopimustoiminnasta voidaan varovasti siirtää paikallistasolle, lähinnä suurimpiin yksiköihin, kunhan samalla riittävä palkkauksellinen yhtenäisyys kirkossa säilyy. Lisäksi voi tietysti leikitellä ajatuksella, että papisto siirrettäisiin ns. kultapossuiksi eli sen palkkauksesta päättäisi työnantaja. Yhtä kaikki koko papisto on syytä säilyttää samassa järjestelmässä.

Tavoiteltavan palkkatason määrittelyssä voidaan tyytyä entiseen periaatteeseen: papin palkan tulee olla samansuuruinen kuin muissa vastaavan koulutustason akateemisissa ammattiteissa. Kiinteää rinnastusta mihinkään julkisen sektorin virkanimikkeeseen ei kannattane kuitenkaan asettaa.

Palkkasuhteet kirkon työntekijöiden kesken ja papiston sisällä on työmarkkinapolitiikan lisäksi kiperä aatteellinen linjakysymys. Liiton visiona ovat seuraavat:

- palkkauksen tulee kohtuullisesti heijastaa työntekijän koulutusta sekä työn sisältöä ja vastuuta
- myös papiston sisällä palkkaerojen tulee olla sellaiset, että ne kannustavat papistoa hakeutumaan kirkkoherroiksi ja johtaviin erityistehtäviin
- palkkaus on määriteltävä viran lisäksi myös työn laadun ja määrän mukaan
- jatko-opinnot tulee ottaa huomioon palkkauksen yhtenä perusteena
- palkkaeroja seurakuntien välillä tulee voida perustella myös siitä näkökulmasta, paljonko seurakunnassa on papin virkoja.

Työn vaativuus uuden palkkausjärjestelmän osana on monivuotinen hanke, jossa on haettu uusia palkkauksen perusteita nykyisten koulutukseen ja virkaan liittyvien perusteiden rinnalle tai osittain niitä korvaamaan. Liitto on viime vuosina panostanut tähän työhön. Hengelliseen työhön soveltuvien mittareiden tai palkkauskriteereiden määrittäminen on edelleen kesken; suoritettut kokeilut eivät ole tuoneet tältä osin täysin tyydyttäviä tuloksia. Hankkeessa ollaan silti mukana ja pyritään löytämään tekijät, jotka korostavat hengellistä työtä ja asianmukaisia palkkaporrostuksia.

Uuteen mahdollisesti toteutettavaan palkkausjärjestelmään on suunniteltu myös pientä tulososaa, josta päätettäisiin paikallistasolla. Tällä kohdalla joudutaan kysymään, kuka papin kohdalla tuloksesta päättää ja millä kriteereillä. Liiton visiona on se, että palkkauksesta tältä osin tulee päättää

kirkon järjestysmuodon mukaisesti (kirkkoherra, lääninrovasti, piispa).

Papin työssä ei toistaiseksi ole suoritettu työaikamittausta eikä palkkausta ole järjestetty tuntimäärien tai työajan sijoittumisen mukaan. Yhteiskunnassa ovat lisääntyneet paineet ja asenteet siihen suuntaan, että myös johtavassa ja itsenäisessä asemassa olevien työtä tulisi mitata tuntiperusteisesti ja ylityöstä maksaa erillinen korvaus. Tähän suuntaan puhuvat myös työsuojelulliset syyt.

Papiston osalta liiton linja määräytyy visiokauden aikana seuraavasti:

- papistolle riittää edelleen järjestelmä, jolla turvataan riittävä vapaa-aika, mutta päivittäistä tai viikottaista työtuntimäärää ei seurata eikä mitata. Tätä perustellaan papin työn luonteella ja tuntimittaamisen ja -seurannan aiheuttamalla työllä
- epämurkavista työajoista pyritään saamaan erillinen korvaus vuositasolla, esim. 10 vapaapäivää/vuosi
- viikottaisen työajan sijasta tulee huomiota kiinnittää koko elinikäiseen työaikaan ja ottaa tavoitteeksi vapaa-aikojen kerääminen niin, että jokaisella papilla olisi virkauransa aikana mahdollisuus yhteen tai kahteen palkalliseen sapativapaaseen.

2. Eläkkeet

Visiokauden olennainen kysymys on se, miten turvataan kirkon kyky maksaa eläkkeitä eli vastata eläkkeitä koskevista sitoumuksistaan. Liitto vaikuttaa siten, että asiaan suhtaudutaan kirkon piirissä riittävällä vakavuudella. Toinen, hallinnollisluonteinen kysymys on se, siirretäänkö kirkon koko eläkejärjestelmä valtion vastaavan järjestelmän yhteyteen.

Visiokaudella liitto pyrkii saavuttamaan seuraavat tavoitteet:

- kirkko huolehtii tinkimättä eläkevastuistaan
- eläketilanteesta laaditaan luotettavat laskelmat, jotka informoidaan seurakunnille ja viranhaltijoille
- eläkerahastoa kartutetaan riittävästi
- henkilöstön paisuminen estetään edellä mainittujen tavoitteiden saavuttamiseksi
- tekninen eläkkeiden maksatus voidaan yhdistää valtion järjestelmään.

3. Papin asema

Papiston asemasta puhuttaessa tulee konkreettisesti esille seuraavia kysymyksiä:

- kirkkoherran virkaan kuuluva puheenjohtajuus kirkkoneuvostossa/seurakuntaneuvostossa
- kirkkoherran ja kappalaisen oikeus pysyä virassaan
- seurakuntapastorin asema tuomiokapitulin määräämisvallan alaisena ja toisaalta hänen suhteellisen turvattu asemansa seurakunnassa (virka-

määräystä ei voi muuttaa ilman pätevää syytä)
 — papiston oikeus valita keskuudestaan kaksi asesoria tuomiokapituliin
 — papiston oikeus edustautua kirkolliskokouksessa. Viime vuosina on esiintynyt runsaasti aloitteita miltei kaikkien edellä mainittujen asioiden muuttamiseksi. Lisäksi mm. vireillä olevat uudistukset (diakonaatti, seurakuntahallinto) vievät kehitystä samaan suuntaan.

Liiton visiona on
 — mainittujen papin asemaan liittyvien kohtien säilyttäminen nykyisellään ja tähän suuntaan vaikuttaminen kaikessa toiminnassa. Tätä voidaan perustella mm. kirkon omaleimaisuuteen ja sen järjestysmuotoon vetoamalla.

Säilyttämisen lisäksi liiton visiona on siirtyminen mahdollisimman avoimeen hallintoon ja päätöksentekoon, mikä merkitsee sitä, että myös muut papit ja työntekijät kuin kirkkoherrat ja talouspäälliköt tulevat sen piiriin. Esim. esittelijöinä voidaan käyttää työaloista vastuullisia teologeja. Liitto edistää keskustelua siitä, voidaanko ja missä määrin siirtyä pois ehdottomasta kirkkoherravaltaisuudesta asioiden valmistelussa ja henkilöstöhallinnossa (esim. työala- ja aluevastaavien teologien esittelijänä käyttäminen kirkko- ja seurakuntaneuvostossa).

Papin asemaa puolustettaessa ja kehitettäessä tulee ottaa huomioon myös se, että laskentatoimen uudistus muuttaa seurakunnan kirkkovaltuuston tehtävää ja asemaa selvästi toiminnalliseen suuntaan. Siksi lainsäädäntöä tulee kehittää mm. niin, että seurakunnan palveluksessa oleva pappi voidaan valita valtuuston jäseneksi.

4. Työllisyyden ylläpito

Työllisyystilanne on visiokauden alussa vakiintunut siten, että osa- ja määräaikaiset virat helpottavat oleellisesti alkutyöttömyyttä ja muutenkin työtömyys näyttää helpottuneen.

Visiokauden jälkeen papiston ikärakenteesta johtuen tapahtuu paljon eläkkeelle siirtymistä. Tästä syystä työllisyyden ylläpitoon ei pitkällä tähtäyksellä tarvinne kiinnittää huomiota samassa määrin kuin liiton toiminnassa viime vuosina. Asia tulee uuteen valoon ja siihen palataan, jos kirkon taloudessa tapahtuu dramaattisia huononnuksia. Siinä tilanteesta tavoitteet löytyvät edellisistä visioista ja liiton alkutyöttömyysohjelmasta seuraavasti:

- henkilöstörakenteen muuttaminen
- aloituspaikkojen vähentäminen
- joustavien, osa-aikaisten papinvirkojen perustaminen.

Mikäli lisäksi liiton visio papinvirkojen lisäyksestä toteutuu, se luonnollisesti lisää teologien työllistymismahdollisuuksia.

Osa-aikaisten virkojen lisääntyminen merkitsee muutosta helposti myös pappistyön sisällön kannalta. Kirkossa ei vielä ole riittävästi kiinnitetty huomiota tähän tilanteeseen. Samaan suuntaan viittaa

sekin, että vapaa-ajan lisääntymisestä johtuen seurakuntiin perustettaneen useamman yksikön yhteisiä virkoja. Liiton on syytä tukea tällaisten joustavien virkojen syntymistä. Siinä yhteydessä tullaan kuitenkin kiinnittämään huomiota siihen, että yhteisten virkojen ja osa-aikavirkojen kohdalla on päästävä myös näihin tilanteisiin sopiviin hallinto- ja sopimusratkaisuihin. Samoin on selvitettävä, missä määrin ja millä edellytyksillä ylipäätään voidaan perustaa seurakuntien yhteisiä papinvirkoja.

5. Papin virat ja virkojen lisääminen

Liitossa on valmistunut selvitys papinvirkojen määrästä Suomen seurakunnissa. Selvityksen päätulokset näkyvät seuraavasta:

seurakuntalaisia/pappi	srk	% srk:ista
– 1000	43	7
1001–1500	83	14
1501–2000	143	24
2001–2500	132	22
2501–3000	131	22
3001–3500	52	9
3501–4000	12	2
4001 –	1	

Pahimmat seurakunnat (yli 3500 seurakuntalaista yhtä pappia kohden) ovat tutkimuksen mukaan seuraavat:

Askola	3846
Karjasilta	4004
Keski-Pori	3961
Kuusamo	3856
Oulujoki	3643
Teljä	3835
Tuira	3888
Uusikaupunki	3533

Papin työmäärään ja ajankäyttöön vaikuttavat luonnollisesti monet muutkin tekijät kuin seurakuntalaisten määrä papinvirkaa kohden. Näitä ovat mm. jumalanpalveluspaikkojen määrä, seurakunnan ikärakenne, seurakunnan hallintorakenne ja maantiede.

Liiton lähtökohtana on se, että papin virkoja tarvitaan lisää. Perusteluna tälle ovat mm. seuraavat seikat:

- papin virka on seurakunnan ja kirkon perusvirka, johon kuuluu sanan julistus ja sakramenttien hoito
- papin työ on seurakunnassa monipuolisinta ja laaja-alaisinta
- seurakuntalaisten kohtaaminen; yksi pappi pystyy kontaktiin vain rajallisen henkilömäärän kanssa
- uupumuksen ennaltaehkäisy; hyvinvoiva pappisto on kirkon etu
- jumalanpalvelusten ja kirkollisten toimitusten

hyvä hoitaminen

— nykyisen henkilöstörakenteen vinoutuma, josta helposti aiheutuu vääriä painopisteitä seurakuntien työhön

— papiston vapaa-ajan lisääntyminen

Pappisliiton aikana hyväksymässä periaateohjelmassa esitetään tavoitteeksi se, että seurakunnassa tulisi olla yksi papin virka jokaista alkavaa 2000 seurakuntalaista kohti. On erikseen päätettävä, onko tämän tavoitteen saavuttaminen edelleen liiton tavoitteena. Jos on, se merkitsisi huomattavaa virkojen lisäämistä. Vaikka tästä nimenomaisesta tavoitteesta luovuttaisiin, liiton on syytä kampanjoida sen puolesta, että pahimmilla vajuusalueilla (yli 3000 seurakuntalaista pappia kohden) pappistyövoimaa oleellisesti lisätään. Lähtökohtana on em. selvitys nykytilanteesta. Se toimitetaan tiedoksi kirkkoherroille ja julkistetaan ongelma-alueiden osalta Cruxissa. Sen jälkeen seurataan vuosittain, missä määrin virat lisääntyvät.

Papiston sisäinen virkarakenne määräytyy kirkkoherra — kappalainen — seurakuntapastori -portaikon mukaan. Lisäksi pappeja on seurakuntien ja kirkon erityistehtävissä sekä järjestöjen palveluksessa. Sitä mukaa kuin edellä mainitut papiston hallinnolliseen (ja etuoikeutettuun?) asemaan liittyvät muutospainet ovat lisääntyneet, on tullut esille myös kolmiportaisen papinviran muuttaminen kaksiportaiseksi (kirkkoherra — muu papisto). Siksi liiton on tässäkin asiassa muodostettava oma näkemyksensä ja toimittava sen suuntaisesti. Jäsenkunnan vanheneminen johtaa siihen, että osaaikaeläkkeelle siirtyvien määrä lisääntyy. Jotta tämä tulisi mahdolliseksi, tarvitaan osa-aikaisia papin virkoja ja mahdollisesti useiden seurakuntien yhteisiä virkoja. Koska seurakuntapastorit nykyään ovat pitkään viroissaan mm. urakierron hitauden takia, on selvítettävä mahdollisuus henkilökohtaisen kappalaisen virkojen perustamiseen.

6. Henkilöstörakenne

Suomen seurakuntien nykyistä henkilöstörakennetta voi kansainvälisesti verraten luonnehtia rikkaaksi ja monipuoliseksi. Se on syntynyt vuosikymmenten saatossa monenlaisten työnäkyjen pohjalta, osittain myös työvoiman saatavuuden perusteella ja vailla selkeää visiota siitä, mikä on kokonaisuus. Lopputuloksena on kallis ja vinoutunut rakenne, joka suuntaa työtä osittain väärin ja on myös taloudellisesti erittäin raskas.

Kirkossa ei missään vaiheessa ole kunnolla keskusteltu siitä, mikä olisi tulevaisuuden kannalta relevantti henkilöstömäärä ja -rakenne. Sivuutettu lama oli kohtalainen harjoituskierros sitä tilannet-

ta varten, että kirkon taloustilanne kapenee. Senkään aikana ei päästy keskustelemaan asiasta kaikissa sen ulottuvuuksissa. Liitto osallistui keskusteluun eikä väistänyt kipeiden asioiden esille ottamista. Tällä hetkellä kirkolla ei näytä olevan minkäänlaista halua eikä kompetenssia varautua mahdollisiin henkilöstön leikkaustarpeisiin.

Visiokauden aikana liiton ei tarvinne aktiivisesti toimia aloitteentekijänä rakennetta koskevassa keskustelussa. Liiton päättäjien ja aktiivien on kuitenkin hyvä mieltää, että leikkaukset ovat aina sitä kipeämpiä, mitä nopeammalla aikataululla ja mitä suunnittelemattomammin ne tehdään. Liiton visio tilanteesta rakentuu seuraaville perusteille:

— liitto pitää yllä valmiuden lyhyessä ajassa esittää omat linjauksensa henkilöstöpoliittisiin rakennekysymyksiin

— kun osallistutaan keskusteluun, varotaan polttamasta siltoja muihin henkilöstöryhmiin ja kirkon hallintoon

— liitto toimii ennen muuta papin virkojen lisäämisen puolesta, mikä automaattisesti vaikuttaa henkilöstörakenteen korjaantumiseen.

7. Seurakuntarakenne

Nykyinen seurakuntarakenne on hyvin kirjava: pienimmät seurakunnat käsittävät 200–300 henkeä, suurimmat 60.000. Tämä ei sinällään tietysti ole ongelma, mutta kun hallintomallit ja muut rakenteet yleensä suunnitellaan kaikkiin seurakuntiin samanlaisiksi, ei lopputulos aina ole minkään seurakunnan kannalta tyydyttävä. Oman murheensa aiheuttaa toisaalta se, että kuntaliitosten yhteydessä pieniinkin ympyröihin on perustettava seurakuntayhtymä. Toisaalta suurissa asutuskeskuksissa nykyinen rakenne on johtanut siihen, että seurakunnat ovat toiminnallisesti liian suuria.

Ongelmien ratkaisemiseksi liitto pyrkii vaikuttamaan seuraavien päämäärien suuntaan:

— erilaisuus sinänsä sopii eikä ole syytä pyrkiä pakkoratkaisuihin, esim. seurakuntien yhdistämisiin

— taloudellisella tuella ei saa ylläpitää kestäättömiä rakenteita

— on tutkittava, mitä etuja (ja haittoja?) tulisi siitä, että kaikki seurakunnat olisivat vähintään kahden papin kokoisia

— pienten seurakuntien on hoidettava asioita (talous, hallinto, hautausmaat, sukuselvitykset jne.) yhdessä; taloudella on kannustettava asioita tähän suuntaan

— monia kirkollisia toimintatapoja voidaan muuttaa

— pienemmät toiminnalliset kokonaisuudet.

KYMMENEN TEESIÄ KIRKKOHERRAN ROOLISTA TYÖYHTEISÖN JOHTAJANA

Teesit nousevat kokemuksista, joita olen saanut toimiessani 15 vuoden ajan työyhteisökonsulttina seurakunnissa. Teesit eivät tarkoita, että nämä olisivat asioita, jotka kirkkoherrat ovat yleisesti ottaen hoitaneet huonosti. Paremminkin ne pyrkivät virittämään keskustelua asioita, jotka ovat yhä uudestaan nousseet seurakunnissa tutkimisen ja kehittämisen kohteeksi. Samalla uskon, että teesit nostavat esiin näkökulmia, joihin joudumme lähivuosina kiinnittämään huomiota aiempaa enemmän.

Seuraavassa en puhu kirkkoherran hallintototeutuksista, vaan ainoastaan hänen roolistaan työyhteisön johtajana. Näkökulmana on suurehkon seurakunnan työyhteisö, koska juuri siellä kirkkoherraan kohdistuvat suurimmat vaatimukset.

1. Kirkkoherran tärkein tehtävä työyhteisön johtajana on toimia tiimien valmentajana ja veljellisenä/sisarellisena — joskus isällisenä/äidillisenä — tukena työtovereille.

Seurakunnan hengellisen työn luonteeseen kuuluu, että sen suunnitteluun tulee olla samoilla ihmisillä, jotka toiminnan toteuttavat. Niin kuin pappi voi pitää vain sellaisen saarnan, jonka hän itse on valmistanut, vastaavasti jokin tiimi voi menestyksellisesti toteuttaa vain sellaista toimintaa, jonka se on itse suunnitellut ja jossa tiimin omat vahvuudet pääsevät kukkiin.

On hyödyllistä tutkia seurakunnan tehtävää koko työyhteisön voimalla, koska se vahvistaa yksittäisen työntekijän identiteettiä ja yhteen kuulumista sekä vähentää työstä vieraantumisen riskiä. Toiminnan kehittämisen kannalta pidän kuitenkin oleellisesti tärkeämpänä, että perustehtävää tutkitaan ja tarkistetaan tiimien tasolla, sillä se johtaa välittömästi muutoksiin myös itse toiminnassa. Seurakunnan toiminnallinen voima pesii tiimeissä ja työpareissa.

Kirkkoherralla ei suuressa seurakunnassa ole juurikaan mahdollisuuksia toimia sellaisena toiminnan johtajana, jonka johdolla keskitetysti rakennettaisiin yhtenäinen profiili eri työaloille. Missään en ole tällaista nähnyt, enkä pidä sitä edes tarpeellisenä. Tärkeintä on, että kirkkoherra antaa

tukensa työtiimeille ja auttaa niitä profiloimaan oman työnsä ihmisten odotuksista ja tiimin vahvuuksista käsin. Jos tiimit eivät kykene ottamaan vastuuta omasta toiminnastaan, ongelmat rysähtävät kirkkoherran syliin, sillä huonosti toimiva työtiimi purkaa aggressionsa kirkkoherraan ja tulee samalla kykenemättömäksi käsittelemään omia ongelmiaan.

Johtajan tehtävänä on huolehtia — jos mahdollista — että työntekijät ja tiimit saavat työssään onnistumisen kokemuksia. Jos hän tässä tehtävässään onnistuu, hän on onnistunut tärkeimmässä.

2. Kirkkoherran johtamistaito mitataan ennen kaikkea siinä, millaisia esimiehiä ja tiimin johtajia hän onnistuu valmentamaan työalojen tai aluetiimien vastuuhenkilöistä.

Olen ani harvoin nähnyt kirkkoherran, jotka pyrkii tietoisesti kehittämään työalojen ja työalueiden johtajia esimiestaidoissa, työn johtamisessa ja tiimin ohjaamisessa.

Konsultointia aloittaessani kysyn usein työntekijöiltä: ”Kuka on sinun esimiehesi?” Harvoja poikkeuksia lukuun ottamatta vastaukset ovat olleet hyvin epämääräisiä. Työntekijä ei tiedä, kuka on hänen esimiehensä, eikä tiimin johtaja ole ryhmäänsä viisaampi.

Työalan tai alueen esimiehiä ei siis ole valtuutettu esimiestehtävään, heitä ei ole kohdeltu tiimin johtajina, eivätkä he ole saaneet sitä tukea, mitä he olisivat tarvinneet. Kun esimiehuhteet ovat epäselvät ja tiimin johtajilta puuttuu selkeä kirkkoherran tuki, ei myöskään yksittäinen työntekijä voi saada tukea, minkä hyvä esimiehuhte tarjoo.

Nyt kun esimieheltä odotetaan paljon aiempaa enemmän ja tiimin merkitys seurakuntatyön perusyksikkönä on kasvanut, näyttää käyneen niin, että yhä useammin pappi vetäytyy tiimin johtajuudesta oman työalansa teologiksi ja tiimille valitaan yhdyshenkilö, joka huolehtii tiimin johtajuudesta.

Kehityksen etuna on, että nuorisonohjaaja tai diakoniatyöntekijä on yleensä saanut paremman koulutuksen tiimin ohjaamiseen kuin pappi. Ongelmaksi on muodostunut se, että vetäytyessään teologisen asiantuntijan rooliin pappi ei enää sitoudu ryhmäänsä ja sen toimintaan. Tiimit alkavat

piirroset Jarmo Jussila

KIRKKOHERRAN TUKEA

»Kirkkoherran tärkein tehtävä työyhteisön johtajana on toimia tiimien valmentajana ja veljellisenä/sisarellisena — joskus isällisenä/äidillisenä — tukena työtovereille.»

läntisessä maailmassa muuttunut siten, että ihmiset vaativat enemmän työolosuhteitaan ja haluavat tehdä aiempaa enemmän omaa työtään koskevia päätöksiä. Itsenäisesti toimivat tiimit ovat olleet yksi vastaus tähän huutoon.

Työyhteisöjen toimintaa katsoessani olen tullut vakuuttuneeksi, että yksinäinen työntekijä, joka ei kuulu mihinkään tiimiin, on riski sekä itselleen että

työnantajalle. Irrallinen työntekijä on riski siinä mielessä, että yksinäinen puurtaja voi yleensä muita huonommin, hän tuntee itsensä hylätyksi ja kaipaa muita enemmän esimiehen tukea. Harva voi hyvin yksin jätettynä — eivätkä allakakokoukset riitä poistamaan tätä yksinäisyyttä.

Yksinäinen työntekijä on toisaalta riski myös työnantajalle. Syyttävät puheet vastuuta pakoilevista työtovereista, joiden liikkeistä kukaan ei tiedä juuri mitään, syntyvät useimmiten niistä solisteista, jotka eivät tee työstään ja suunnitelmistaan tilia millekään ryhmälle. Tiimi tukee ja kontrolloi.

muistuttaa satelliitteja, jotka etääntyvät yhä kauemmaksi kirkkoherrasta ja muista papeista.

Sitten vielä yksi näkökulma työalaesimiesten valmentamiseen: Mistä kirkko saa kokeneita johtajia kirkkoherroiksi, jos edes suuret seurakunnat eivät tarjoa valmennuspaikkoja johtamistehtäviin?

Jos suurissa ja keskikokoisissa seurakunnissa kirkkoherra toimii kaikkien työntekijöiden lähimpänä esimiehenä, hän jättää käyttämättä merkittävän osan työtovereittensa kehityspotentialista. Tuloksena on työyhteisö, jossa toiminnallisella puolella on vain yksi johtaja ja yksi esimies, kaikkien auttaja, ja se ehdottomasti liian vähän.

3. Kirkkoherran tulee huolehtia, että jokainen työntekijä kuuluu johonkin työpariin tai tiimiin, joka kokoontuu säännöllisesti suunnittelemaan ja arvioimaan tiimin toimintaa.

Tiimillä tarkoitan pientä joukkoa ihmisiä, joka kokoontuu säännöllisesti suunnittelemaan ja arvioimaan tiimin vastuulla olevaa työtä. Tiimin arvostus on tällä vuosikymmenellä kasvanut merkittävästi, ja näen siihen kaksi perussyitä.

Taloudellisen laman aikana vuosikymmenen alussa Suomen työmarkkinoilta hävisi noin 5000 johtajan paikkaa; suurin häviäjien ryhmä oli työnjohtajat. Tilanteesta yritettiin selvittää siten, että tiimeille säilytettiin enemmän vastuuta ja niitä ryhdyttiin kehittämään itseohjautuvuuden suuntaan.

Toisaalta työkulttuuri on viime aikoina koko

4. Kirkkoherran tärkeimpiä johtamisvälineitä on käydä pari kertaa vuodessa kehityskeskustelut kunkin tiimin kanssa ja jokaisen tiimin johtajan kanssa.

Johtamistaidon opistossa tehdyn laajan tutkimuksen mukaan hyvän suomalaisen esimiehen paras tuntomerkki on, että hän huolehtii alustensa kehittymisestä.

Kuinka kirkkoherra voisi huolehtia työtovereittensa kehittymisestä, ellei hänellä ole heidän kanssaan tilanteita, joissa arvioidaan työn sujumista, asetetaan kehitystavoitteita ja annetaan molemmin puolin palautetta yhteistyön sujumisesta? Tai kuinka kirkkoherra voi pysyä selvillä siitä, mitä seurakunnassa tapahtuu, ellei hän tapaa niitä ihmisiä, joille hän on esimies ja niitä tiimejä, joiden kehittymistä hänen tulisi tukea? Eivät yhteiset työneuvottelut tätä tarvetta poista. Määräajoin toistuvat kehityskeskustelut sen sijaan vastaavat tähän tarpeeseen.

Eräässä kaupunkiseurakunnassa kirkkoherra halusi tukea aktiivisesti eri työaloilla tapahtuvaa toimintaa ja kävi kehityskeskusteluja työntekijöiden kanssa. Siitä syntyi kuitenkin jännitteitä, koska hän edellytti, että työalapid toimivat esimiehinä omissa tiimeissään. Kuinka kirkkoherra voisi käydä kehityskeskustelun diakoniatyöntekijän kanssa, jos tämän esimies on diakoniapappi?

Ratkaisuksi löydettiin käytäntö, jossa kirkkoherra käy pari kertaa vuodessa kehityskeskustelut kunkin työtiimin kanssa. Nämä keskustelut takaavat, että kirkkoherra pysyy ajan tasalla, ja samalla kirkkoherra saa mahdollisuuden valmentaa tiimiä niissä asioissa, jotka hänestä ovat tärkeitä. Tämä tiimin valmentamisen malli kannattaisi mielestäni ottaa yleiseen käyttöön.

Tiimin tapaamisia täydentää tiimin johtajan tai yhdyshenkilön kanssa käytävä kehityskeskustelu, joka voi hyvin tapahtua välittömästi tiimipalaverin jälkeen.

5. Haluttaessa vahvistaa tiimien merkitystä toiminnan perusyksikkönä, työneuvotteluja tulee kehittää foorumeiksi, missä tiimit neuvottelevat kirkkoherran johdolla yhteisistä asioista.

Monesti olen havainnut, että samalla kun kirkkoherra tarjoaa hyvän isän tai äidin tukea yksittäisille työntekijöille, hän on jokseenkin avuton tukemaan tiimien toimintaa. Tilanne on tullut esiin erityisesti työneuvotteluissa. Millainen on toiminnallisen puolen työneuvottelu, jossa on läsnä parikymmentä työntekijää? Yleensä se on foorumi, missä yksittäiset työntekijät keskustelevat erilaisista ajankohtaisista kysymyksistä kuten allakka-asioista, työnjaosta ja aikatauluista.

Mikä olisi vaihtoehto? Se on työneuvottelu, jossa tiimit neuvottelevat keskenään ja sopisivat asioista kirkkoherran johdolla. Kukin tiimi — niin pysyvästi tiimit kuin projektitiimit — tuo vuorollaan esiin omasta työstä nousevia asioita kuten tarjouksia, avunpyyntöjä ja projekti-ideoita. Yhteisen työskentelyn tavoitteena voi sitten olla vaikka lähete-keskustelu, jossa tiimi saa kuulla toisten ajatuksia ennen päätösten tekemistä, tai sopimus asiasta, joka koskettaa useampia tiimejä. Neuvottelun välillä voidaan pitää lyhyitä tiimi-istuntoja, joissa otetaan kantaa toisten aloitteisiin. Vastaavasti kirkkoherra voi kysyä tiimien kannanottoa eri asioihin.

Tällainen työyhteisökuultuuri nostaa huomion ja palkitsemisen kohteeksi tiimit yksittäisten työntekijöiden sijaan. Milloin viimeksi annoit positivistia palautetta jollekin tiimille tai kuuntelit tiimin huolenaiheita? Milloin autoit työntekijää ymmärtämään, että ongelma, mistä hän tuli puhumaan, kuuluu tiimin vastuualueelle?

Jos havainnot ja palkitset yksittäisiä ihmisiä, työntekijät pyrkivät tekemään komeita yksilösuori-

tuksia. Jos kiinnität huomiota tiimeihin ja palkitset niitä, ihmiset alkavat arvostaa ryhmän suorituksia.

6. Kirkkoherran tulee huolehtia, että pysyvillä työtiimeillä on sekä säännöllisesti kokoontuvat työneuvottelut että työn kehittämiseen ja tiimin rakentamiseen tähtääviä suunnittelupäiviä.

Säännölliset työneuvottelut ovat tiimin rakentamisen ja yhteistyön kehittämisen välttämätön edellytys. Olen toistuvasti kuullut valituksia siitä, miten työneuvotteluissa ei käsitellä todella tärkeitä asioita kuten toiminnan teologisia perusteita tai arvokysymyksiä tai tulevaisuuden visioita. Siellä vain selataan allakkaa ja sovitaan kaikkia tylsiä asioita, jotka voitaisiin hoitaa muuallakin.

Tällaiset kommentit nostavat esiin kaksi kysymystä. Milloin viimeksi porukkasii on systemaattisesti arvioinut omaa työneuvottelua ja vastannut seuraavanlaisiin kysymyksiin: Mihin kukin neuvottelua tarvitsee? Mihin sitä ei kannata käyttää? Miten asialista kootaan? Miten usein kokoontutaan? Miten pitkiä istuntoja pidetään? Mitä pelisääntöjä noudatetaan?

Toinen kysymys koskee neuvottelujen luonnetta. En ole nähnyt porukkaa, joka pystyisi samoissa kokouksissa käsittelemään ensin allakka-asiat ja käytännön työnjakokysymykset, ja sitten siirtyisi noin vain teologisiin keskusteluihin tai visioiden katseluun. Näillä kokouksilla on kerta-kaikkisesti erilainen sisäinen dynamiikka, ne hylkivät toisiaan.

Tarvitaan kahdenlaisia kokoontumisia. Toisista kannattaa kehittää tehokkaita ja jäntevästi eteneviä allakkakokouksia, joissa organisoidaan yhteistä työtä ja tehdään sitä koskevia sopimuksia. Jos nämä neuvottelut toteutetaan vetelästi ja jaaritellen, ihmiset turhautuvat ja väsyvät.

Näitten säännöllisten kokoontumisten rinnalla tarvitaan levollisia ideointiin ja unelmointiin tähtääviä kokoontumisia, joissa tutkitaan perustehtävää, suunnitellaan toimintaa ja kehitetään tiimin sisäistä toimivuutta. Silloin ei saa olla kiire, eikä niissä tule tavoitella tehokkuutta. Jos tällaisia tilanteita ei järjestetä, töissä edetään kädestä suuhun ja ihmiset valittavat, että koskaan ei mennä pintaa syvemmälle katsomaan, miksi me oikein juostaan ja touhutaan.

7. Työyhteisön tärkein konsultti ja valmentaja on oma esimies, koska hänen toimintatapansa määrittää merkittävästi koko työpaikkakulttuuria. Työyhteisön sisäisestä toimintakyvystä huolehtiminen on jokaisen esimiehen — myös kirkkoherran — perustyötä.

Ryhtyessäni suunnittelemaan Tiimin rakentajan ja työyhteisön kehittäjän ResurssiReppua yksi vai-

8. Kirkkoherran tehtävänä on järjestää tilanteita, missä on lupa puhua työyhteisön sisäisestä toimivuudesta ja sen kehittamisestä.

Kirkkoherran taidot työyhteisön johtajana näkyvät siinä, miten hän hoitaa jokapäiväiset työtilanteet kuten kokoukset, työneuvottelut ja kehittämispäivät, tai miten hän toimii erilaisissa ongelmatilanteissa. Siinä muotoutuu se työpaikkakulttuuri, joka tiedostamattomasti ohjaa ihmisten käyttäytymistä ja yhdessä toimimista.

Kokemus on kuitenkin osoittanut, että tavallisten työtilanteiden asiallinen hoitaminen ei riitä tyydyttämään työhön liittyviä kehittämistarpeita. Peli on syytä viihdellä välillä poikki ja avata keskustelu siitä, miten olemme osanneet ottaa huomioon toistemme odotuksia.

Tiimin rakentajan materiaalia suunnitelllessani kyselin seurakuntien työntekijöiltä, ovatko he joskus olleet tilanteissa, jossa

on luvan perästä keskusteltu työyhteisön sisäisestä toimivuudesta — ilman konsulttia.

Olin koko lailla hämmästynyt, kun juuri kellään ei ollut tällaisia kokemuksia. Seurakunnissa ei siis näytä olevan vanhastaan perinnettä, että työyhteisön toimivuudesta keskusteltaisiin ilman ulkopuolista. Tähän huutoon yritän Repun materiaalilla vastata, että olisi joitakin välineitä, joitakin viittapölkkyjä, joitakin avauksia, jotka johtaisivat keskusteluun siitä, miten meillä menee, mihin suuntaan haluamme porukkamme toimintatapaa kehittää.

Työyhteisössä tarvitaan ainakin silloin tällöin tilanteita, joissa on moraalinen lupa puhua omista kokemuksista ja kertoa työtovereihin kohdistuvista odotuksista. Ellei näitä tilanteita järjestetä, on vain takana puhumista, ja sen tehtävänä on ylläpitää jännitteitä, ei purkaa niitä.

9. Halutessaan vahvistaa sellaista työskulttuuria, jossa palaute tukee työn kehittämistä, esimiehen on opetettava kiittämään työtovereita jokaisesta kriittisestä palautteesta.

Kriittisen palautteen antaminen ja vastaanottaminen on vaativimpia suhdetaitoja työyhteisön toiminnassa. Jos oppii antamaan toiselle kriittistä palautetta loukaamatta häntä ja kykenee käsittelemään saamansa palautteen niin, ettei ryhdy puolustautumaan vaan ottaa opiksi, on totisesti koulunsa käynyt.

keimpia periaatteellisia kysymyksiä oli tämä: Kuka varsinaisesti on työyhteisön kehittäjä? Konsultti tai työnohjaaja! Niin tietenkin! Mutta voiko tiimin tai työyhteisön johtaja hypätä ohjaajan rooliin? ”En kai minä voi lähteä toimimaan oman työyhteisöni kehittäjänä? Eikö ohjaajan pitä olla ulkopuolinen? Minähän olen itse siinä samassa liemessä.”

Työyhteisön kehittämistä voidaan tehdä kolmella tasolla: 1) tehtävän tarkistaminen, 2) yhteisön sisäisen toimivuuden parantaminen ja 3) työntekijöiden hyvinvointi. Kaikki kolme kuuluvat esimiehen vastuualueeseen. Jos kirkkoherra yrittää selvittää hommastaan huolehtimalla vain seurakunnan tehtävästä ja yksittäisten työntekijöiden hyvinvoinnista, hän jättää käyttämättä yhden tärkeimmistä työvälineistään.

Johtamistaidon opiston tutkimukset osoittavat, että edes liikemaailmassa rationaalinen asioiden johtaminen ei ole tärkeintä. Hyvää tulosta tekevien johtajien merkittävimmät vahvuudet ovat ihmisten johtamisen ja sosiaalisen johtamisen alueilla, sillä vain ihmiset tekevät tulosta.

Kirkkoherran ei tule oman työyhteisönsä kehittäjänä tavoitella ulkopuolisen konsultin roolia, vaan kehittää yhteisöä nimenomaan johtajan roolissa. Siinä ei kukaan voi häntä korvata.

Työyhteisön sisäisen toimintakulttuurin kannalta kriittinen kohta on siinä, miten johtaja suhtautuu oman työnsä arviointiin. Jos esimies ei kannusta toisia antamaan kriittistä palautetta, ja reagoi kriittisiin kommentteihin selitellen tai puolustautuen, hän ilmaisee käyttäytymisellään, että hänen työtänsä ei sovi arvioida. Yleensä ihmisillä on sen verran hyvä itsesuojausvaisto, että he vaikenivat, ja arvostelu siirtyy johtajan selän taakse.

Tilannetta ei korjaa se, että johtaja itse huolehtii kriittisen palautteen antamisesta työtovereilleen. Todennäköisesti se vain pahentaa tilannetta. Ainoa keino muuttaa kehityksen suuntaa on se, että johtaja aktiivisesti kannustaa ihmisiä oman toimintatapansa arviointiin ja johdonmukaisesti palkitsee heitä kriittisestä arvioinnista.

Minulla on monia kokemuksia, joissa olen konsulttina saanut ryhmältä kriittistä palautetta. Miltei poikkeuksetta kriitikon kiittäminen ja hänen esiin nostamansa asian yhteinen tutkiminen on merkittävästi vahvistanut yhteistyöhalua. Kun kiitän arvostelijaani kritiikistä, välillemme syntyy yhteys. Jos asetun lataamaan lisää perusteluja, etäännyimme ja kritiikin hyöty jää käyttämättä. Kiitos rakentaa yhteyden, puolustautuminen barrikadin.

10. Kirkkoherran tehtävänä on innostaa työtiimejä ideoimaan yhteisiä projekteja ja auttaa ihmisiä hyväksymään, että vastuu aloitteista kuuluu kaikille työtiimeille.

Kehittämistyön alussa olen usein kysynyt seurakunnan työntekijöiltä, mikä työssä on viime aikoina

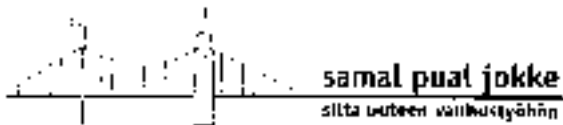
ollut parasta. Useimmiten ihmiset alkavat kertoa erilaisista projekteista, joissa perinteiset työalarajat ovat rikkoutuneet. On ollut virkistävää rakentaa projekti, jossa on ollut ihmisiä eri tiimeistä, ja toteuttaa yhteinen tempaus.

Päivittäisen arkityön vastapainoksi monet työntekijät kaipaavat määräaikaista projektia, joissa he pääsevät kontaktiin tiimin ulkopuolisten työtovereitten kanssa. Usein projekti houkuttaa mukaan myös uusia seurakuntalaisia ja yhteistyökumppaneita. Parhaimmillaan projektit tarjoavat mahdollisuuksia sellaisen luovuuden ja lahjakkuuden käyttämiseen, mihin arkityössä on vain vähän tilaa.

Yhteiset projektit ja niiden ympärille muodostetut projektitiimit ovat viime aikoina monessa työyhteisössä merkittävästi tukeneet ihmisten jaksamista ja työyhteisön hyvinvointia. Kun ihmiset saavat onnistumisen kokemuksia yhteisissä projekteissa, jotain siitä hyvästä siirtyy aina myös arkityöhön.

Kirkkoherran tehtävänä on provosoida keskustelua työalat ylittävistä projekteista ja rakentaa ilmapiiriä, jossa hyväksytään, että vastuu yhteisten projektien ideoinnista kuuluu kaikille tiimeille, ei vain kirkkoherralle. Ja tärkeää on hyväksyä, että projektit eivät edellytä kaikkien mukana olemista. Projektin voima on siinä, että se etenee niiden kantamana, jotka siitä ovat innostuneet joskus koko joukko, toisen kerran vain pari kolme ihmistä.

Kirjoittaja on kirjantekijä. Kirjoituksen pohjana on Helsingin hiippakunnan kirkkoherrojen kokouksessa 26.11.1998 pidetty esitelmä.

"Samal pual jokke — silta uuteen vanhustyöhön" Turussa 25.–26.3.

Kirkon ikäihmisten vuoden tapahtumassa juodaan uusiutunutta vanhustyötä

YK:n Ikäihmisten vuonna nostetaan esiin ikääntyvän ihmisen arvon ja arvostuksen kunnioittaminen ja hänen voimavarojensa huomioiminen yhteiskunnan jäsenenä. Ikäihmisten vuonna halutaan nähdä ikääntyminen prosessina ja elinikäisenä kasvuna, ikääntyvät yhteiskunnassa paitsi hoidon ja huolenpidon tarvitsijoina, myös voimavarana.

"Samal pual jokke — silta uuteen vanhustyöhön" -päivillä rakennetaan siltaa vanhasta uuteen, siltaa seurakunnista kuntiin ja vanhustyötä tekeviin järjestöihin sekä päivitetään uutta pohjaa sille työlle, jota ikäihmisten keskellä tänään tehdään. Moninainen työkenttä vaatii selkeää yhteistyötä, sanovat päivien järjestäjät.

Mukana päivillä ovat muun muassa Vanhustyön keskusliiton toiminnanjohtaja **Pirkko Karjalainen**,

sosiaalipolitiikan professori **Kari Salavuo**, kansanedustaja **Virpa Puisto** ja emeritusarkkipiispa **John Vikström**.

Samal pual jokke -tapahtumaa järjestävät KDYK, Turun ja Kaarinan seurakuntayhtymä, Turun arkkihiippakunta, Turun kaupunki ja Vanhustyön keskusliitto.

Lisätietoja saa KDYK:sta puh. (09) 180 21 sekä Turun ja Kaarinan seurakuntayhtymästä (diakoni Laila Loukonen) puh. (02) 2617 313. Tapahtuman verkkisivu löytyy osoitteesta <http://www.weppi.fi/turunsrk/hakemist.htm> ja klikkaamalla Samal pual jokke.

(Ilmoittautuminen tapahtumaan 26.2.1999 mennessä Turun ja Kaarinan seurakuntayhtymän diakonia-keskus / Anna-Mari Nieminen puh (02) 2617 288, fax (02) 2617 212. Osallistumismaksu on 100 mk.)

”Tää on vuorovaikutussuhde ... se on aivan ykkösasia”

Diakonissa yksin asuvan skitsofreniaa sairastavan ihmisen kuntoutumisen tukena

Olin työskennellyt diakonissana noin neljä vuotta ja lähdin opiskelemaan ammattikorkeakouluun mielenterveystyön ja sosiaalisen tuen linjalle valmistuakseni ammattikorkeakoulutasoiseksi sairaanhoitajaksi. Suurin syy opiskelemaan lähdölleni oli halu lisätä psykiatrisen hoitotyön tietoja ja taitoja sekä yleensä kartuttaa tietovarastojani. Avoterveydenhuoltoon siirtyneitä psyykkisesti sairaita ihmisiä oli asiakkaissani melko paljon. Koin, että itse tarvitsen lisätietoa ja olin aina aikonut syventyä tähän hoitotyön alueeseen. Opiskeluuni kuului tietenkin myös opinnäytetyön tekeminen, joten yhdistin uuden ja entisen. Työni nimeksi tuli ”Diakonissa yksin asuvan skitsofreniaa sairastavan ihmisen kuntoutumisen tukena”. Työn tekeminen avasi minulle uusia näkökulmia skitsofreniaa sairastavien ihmisten kanssa työskentelemiseen ja ennen kaikkea sain siitä voimavaroja jaksaa joskus raskaallakin saralla heidän kanssaan. Diakonissan työpanos voi olla hyvinkin tärkeää skitsofreniaa sairastavalle ihmiselle. Hän tekee työtään mm. ammatillisen vuorovaikutuksen, sielunhoidon ja verkostotyön avulla yhteistyössä skitsofreniaa sairastavan ihmisen kanssa. Tuon tässä työni pääasioita muillekin luettavaksi ja pohdittavaksi. Siitä voi löytää omia työtapojaan ja huomata erilaisuuksia ja saada pohdittavaa omaan työhönsä.

I. TYÖN PÄÄKOHTIA

Rajasin työni käsittelemään diakonissaa ja sitä kautta diakonista hoitotyötä, skitsofreniaa ja kuntoutusta. Olisin voinut tehdä työni käsittämään kaikkia diakoniatyöntekijöitä, mutta jostakin työ täytyi rajata ja rajasin sen oman koulutukseni mukaan. Käsitteen *skitsofreniaa sairastava ihminen* rajasin yksin asuvaksi ja taas kuntoutumisen käsitteen kuntoutumisen tukemiseksi. Aihe kiinnosti minua omien kokemusteni ja yhteiskunnallisen tilanteen vuoksi. Yksin asuvia skitsofreniaa sairastavia ihmisiä on yhä enemmän, koska laitospaikkoja on vähennetty. Hänellä voi olla pitkäkin laitoshoido takanaan. Koti on tuollaisessa tilanteessa merkittävä asia kuntoutumisen kannalta. Kuntoutumisen tukeminen ja sitä kautta

kotona asumisen mahdollistaminen on tärkeää, ja siinä tarvitaan eri ammattiryhmien yhteistyötä. Diakonissa voi olla asiakkaasta riippuen hyvinkin tärkeä ihminen tuossa ammattiryhmien renkaassa. Hän toteuttaa työtään diakonisen hoitotyön keinoin ja hänen ammattitaitonsa perustuu hoitotyön ja diakoniatyön osaamiseen. Työn arvoperusta on kristillisessä ihmiskäsityksessä.

Työni aineiston keräsin avoimen haastattelun avulla. Haastattelin diakonissaa, joka oli tehnyt diakoniatyötä kymmeniä vuosia. Työni on laadullinen tutkimus, jossa aineistoksi riittää yhdeltäkin tiedonantajalta (tässä yhdeltä diakonissalta) saatu aineisto. Tuloksia ei voi yleistää, mutta laadullisen tutkimuksen antama tieto on arvokasta; se on tärkeää yhdenkin tiedonantajan taholta saatuna. Sekin antaa uutta ymmärrystä! Työni aineiston analysoin tarkasti laadullisella sisällön erittelyllä, jotta saisin aineistosta olennaisimman tiedon irti. Työni tarkoituksena olikin saada itselleni lisävalmiuksia kohdata yksin asuva skitsofreniaa sairastava ihminen ja osata tukea häntä kuntoutumisessa. Tarkoituksena oli myös tuottaa uutta ymmärrystä yksin asuvan skitsofreniaa sairastavan ihmisen kuntoutumisen tukemiseen. Kuntoutuksen kehittäminen ja yhteistyön lisääminen eri ammattilaisten välillä ovat keskeisiä haasteita. Toivon työni herättävän keskustelua niin alalla olevien ja kuin sitä opiskelevien keskuudessa.

Tuloksista ilmeni, että diakonissa tukee yksin asuvaa skitsofreniaa sairastavan ihmisen kuntoutumista vuorovaikutuksen, sielunhoidon ja verkostotyön avulla. Tiedonantaja korosti hoitotyön asiantuntijuutta, jonka avulla diakonissa voi olla ammatillisessa vuorovaikutuksessa, tukea ja olla yhteistyössä yksin asuvan skitsofreniaa sairastavan ihmisen kanssa hänen arjessaan. Tiedonantaja painotti myös diakonissan ammattitaitoa vastata ihmisen hengellisiin kysymyksiin sielunhoidon avulla, joka on diakonisen hoitotyön olennaisia asioita. Yhteistyö psykiatrisen hoidon asiantuntijoiden sekä seurakunnan vapaaehtoisten kanssa olivat myös tärkeitä. Diakonissa voi olla tukemassa diakonisen hoitotyön keinoin yksin asuvan skitsofreniaa sairastavan ihmisen kuntoutumista yksilöllisesti arjen keskellä, asiakaskeskeisyyttä korostaen.

2. TULOKSIA

2.1. Ammatillinen vuorovaikutus

Tiedonantajani korosti diakonissan ammattipätevyyttä tehdä yhteistyötä ammatillisesti skitsofreniaa sairastavan ihmisen kanssa. Hän on saanut koulutuksen huomata ihmisen kokonaisvaltaiset tarpeet, tukea terveitä puolia, edistää terveyttä sekä kohdata ihminen yksilöllisesti. Sairaanhoidajan ammattitaito auttaa kaikkien näiden asioiden huomioimisessa ja ihmisen kohtaamisessa. Kaikki tämä on hoitotyön asiantuntijuutta, johon kuuluu myös se, että diakonissa huomaa myös skitsofreniaa sairastavan ihmisen realiteettien tasapainon. Hänellä on taitoa ja tietoa vahvistaa realiteetteja ja tukea niihin.

Tiedonantaja painotti myös arjentaitojen ja sosiaalisten suhteiden tukemista. Kodinaskareiden ja siinä itsenäisen yrittämisen tukeminen sekä myös ihmissuhteisiin kannustaminen ovat tärkeitä kuntoutumisen tukemisen kannalta. Diakoniatyön järjestämät ryhmät, esim. kerhot ovat myös yksi keino tukea kuntoutumista ja jaksamista kotona asumisessa.

Hoitotyön asiantuntijuus ja arjen taidoissa ja sosiaalisissa suhteissa tukeminen ovat työssäni ammatillista vuorovaikutusta, joka on yksi tulosteni pääteema, siis yksi diakonissan keino tukea yksin asuvan skitsofreniaa sairastavan ihmisen kuntoutumista.

2.2. Sielunhoito

Diakonissan hoitotyön asiantuntijuus luo edellytykset diakonisen hoitotyön ammatilliselle erityisosaamiselle, kun hän kohtaa yksin asuvan skitsofreniaa sairastavan ihmisen. Diakonisen hoitotyön yksi tärkeimmistä taidoista on sielunhoito.

Tiedonantaja korosti sitä, että yksin asuvalla skitsofreniaa sairastavalla ihmisellä voi useinkin olla hengellisiä kysymyksiä ja yleensä elämään liittyviä asioita, joista hän haluaa keskustella. Kuntoutumisen tukemisessa myös ihmisen hengellisten tarpeiden huomioonottaminen ja niihin vastaaminen voi olla hyvin tärkeää. Niistä keskusteleminen, jopa vain ääneen lausuminen voi olla eheyttävää ja samalla kuntouttavaa. Skitsofreniaa sairastavan ihmisen tämäkin alue on tullut huomioiduksi ja hänen mielipiteensä ja ajatuksensa on otettu arvokkaana vastaan. Ihmisen kuntoutumisen tukemisen eräs alue on näin huomioitu!

Skitsofreniaa sairastavalla ihmisellä voi usein olla hyvinkin voimakkaita hylkäämisen tunteita Jumalan taholta. Syyllisyys on myös yksi voimakas tunne. Rukoileminen voi olla yksin vaikeaa; rukoileminen yhdessä voi olla vapauttavaa. Elämästä keskusteleminen laaja-alaisesti — psyykinen, fyysinen, sosiaalinen ja hengellinen puoli mukaan luettuina — on kaiken kaikkiaan sielunhoitoa.

Näihin ihmisen osa-alueisiin perehtynyt diakonissa voi ammattitaidollaan tukea yksin asuvan skitsofreniaa sairastavan ihmisen kuntoutumista. Diakonissalla työn taustalla ovat neljä tärkeää elementtiä: koko ihmisen palveleminen, sielunhoito, sosiaalinen tuki ja sairaanhoito. Diakoniatyön periaatteet vaikuttavat myös työssä.

2.3. Verkostotyö

Työni tiedonantaja korosti verkostotyön merkitystä. Hän korosti vapaaehtoisten seurakuntalaisten yksilökohtaista lähimmäistyötä, joiden koulutuksen diakonissa järjestää ja myöskin heidän talkootyöllä ylläpidettyjen ystävänkammarien merkitystä skitsofreniaa sairastavan ihmisen elämässä. Näiden ihmisten avulla ja kautta diakonissa on auttamassa ja tukemassa kuntoutumista ja ihmistä.

Diakonissan yhteistyö sosiaali- ja terveydenhuollon kanssa on tärkeää. Näin voidaan yhdessä koota voimat sekä auttaa ja tukea yksin asuvaa skitsofreniaa sairastavaa ihmistä. Kun mahdollisimman monet tahot ovat hyvin organisoidusti tukemassa ihmisen kotona asumista, voi jopa sairaalahoidon tarve vähentyä. Näin kuntoutumisen tukeminen on todella onnistunutta. Aina on meneteltävä asiakkaan kanssa yhteistyössä, ettei koko idea perustu vain viranomaisten hienoilta organisaatioille!

3. POHDINTAA

Skitsofreniaa sairastavan ihmisen matka asumaan itsenäisesti yksin on voinut olla pitkä. Sairaalahoito on ehkä kestänyt kauan, ja sen jälkeen ovat seuranneet erilaiset kuntoutumisen jaksot. Se, että skitsofreniapotilas asuu yksin on asia, jota on tuettava. Kuntoutumisen jatkuminen kotona on tärkeää. Koti on tärkeä. Kodin arjen taidot ja niissä selviytyminen voivat olla itsetuntoa kohottavia. Arkeen kuuluvat myös ihmissuhteet, joiden olemassaolo on yleensäkin ihmiselle merkittäviä. Ihminen ei ole luotu olemaan yksin. Ihminen tarvitsee rinnalleen toisen ihmisen. Kaikkien näiden asioiden tukeminen on tärkeää.

Sairaus vaikuttaa ihmiseen monella tavalla. Psyykinen sairaus voi aiheuttaa häpeän ja syyllisyyden tunteita. Ihminen voi tuntea tuolloin itsensä tarpeettomaksi ja hylätyksi. Hyväksymisen tunteen mahdollistaminen psyykkisesti sairaalle ihmiselle on ratkaisevaa. Ihmisarvon antaminen jokaiselle, hänen ominaisuuksistaan huolimatta, on tärkeää. Diakonissan työn perustana on kristillinen ihmiskäsitys. Sen lähtökohdat ovat ihmisarvon antamisessa ja rakkaudessa. Diakonissan työtä tekeviä tarvitaan viemään omaa sanomaansa eteenpäin niiden luokse, jotka sitä tarvitsevat ja elämänsä tueksi haluavat.

Diakonisessa hoitotyössä merkittäviä asioita ovat ihmisen kohtaaminen hänen elämäntilanteessaan, Jumalan rakkauden välittäminen ja diakonissan työn kehittäminen. Diakonissa kohtaa ihmisen ko-

konaisvaltaisesti ja kulkee rinnalla. Diakonissa koh-
taa työssään ihmisen elämän kaikki puolet: ilon,
surun, elämän, kuoleman ja kärsimyksen. Hän on
saanut koulutuksen olla ammatillisesti ihmisen rin-
nalla, empaattisuutta ja läheisyyttä korostaen. Jol-
lekin ihmiselle diakonissa voi olla ainoa läheinen
ihminen. Diakonissa voi auttaa ihmistä löytämään
uskon ja luottamuksen Jumalaan ja hän levittää
ilosanomaa ihmisten omalla kielellä sekä kutsuu
ihmisiä seurakuntayhteyteen. Jokaisen ihmisen koh-
dalla täytyy erikseen miettiä Jumalan sanan käyttä-
minen. Hengellisistä asioista keskustellaan asiak-
kaan tarpeesta ja toiveesta lähtien. Diakonissan on
pohdittava työtään jatkuvasti, yhteiskunnallinen
tilanne sekä ihmisten tarpeet huomioon ottaen.
Ajankohtaiset sekä tulevaisuuden kehitystarpeet
on otettava huomioon. Diakonissan työ on vaati-
vaa, persoonalla tehtävää työtä. Oma ammattitai-
toa täytyy kehittää koulutuksen ja työnohjauksen
avulla jatkuvasti. Näin diakonissa säilyttää innon
tehdä diakonista hoitotyötä ja antaa oman panok-
sensa sekä ihmisten auttamiseen että yhteistyöver-
kon käytettäväksi.

Avoterveydenhuollossa on aikaisempaa enem-
män skitsofreniaa sairastavia ihmisiä. Laitospaikko-
jen vähentäminen on lisännyt avoterveydenhuol-
lon tarvetta. Kuitenkaan henkilökuntaresursseja ei
ole lisätty riittävästi. Verkostoituminen on näiden
asioiden vuoksi tärkeää. Samoin se, että nyky-
ajan yhteiskunnallinen epävarma tilanne voi aihe-
uttaa ihmisille ongelmia, vaatii verkostoitumista.
Verkostoituminen on kuitenkin nähtävä apua ha-
kevan ihmisen näkökulmasta, asiakkaan verkosto-
na. Asiakkaalla on aina omat tarpeet ja elämänky-
symykset mukanaan apua hakiessaan. Verkostossa
auttajilla on voimavarana moniammatillisuus. He
voivat asiakkaan kanssa pohtia kenen avusta ja
asiantuntemuksesta on eniten hyötyä ja apua hän-
nen elämäntilanteessaan. Myös diakonissa ja yleensä
diakoniatyö on verkostotyössä tärkeä osaaja.
Hän voi olla pohtimassa asiakkaan, tässä tapauk-
sessa yksin asuvan skitsofreniaa sairastavan ihmisen
elämää ja kuntoutumista.

Kuntoutuksen kehityshaasteet ovat ajankohtai-
sia. Psykiatristen pitkäaikaispotilaiden asema avo-
terveydenhuollossa on asia, jota tulisi entistä enem-
män pohtia. Heidän yksilölliset tarpeensa sekä
oman elämäntilanteensa asiantuntemus tulisi paino-
okkaasti huomioida. Kuntoutumisessa erilaisten
keinojen ja menetelmien valinnan mahdollisuus
on asiakkaalle tärkeää. Kuntoutumisen tukeminen
voi olla hyvin laaja-alaista, ja toinen ihminen voi
hyötyä aivan toisenlaisesta tuen muodosta kuin
toinen. Diakonisen hoitotyön osaaja voi olla mah-
dollistamassa yksin asuvalle skitsofreniaa sairasta-
valle ihmiselle vuorovaikutuksellista tai sielunhoi-
dollista, arjessa tapahtuvaa tukea.

Ihmissuhteet ovat tärkeitä ihmisen elämässä.
Ystävyys- ja sukulaisuussuhteet ovat merkittäviä

usein myös kuntoutumisessa. Omaiset ovat tärkeä
voimavara. Heidät tulisi entistä painokkaammin
ottaa huomioon. Omaiset ja ystävät ovat seuran-
neet yksin asuvan skitsofreniaa sairastavan ihmisen
elämään kauan ja heillä on läheinen näkemys
kuntoutujan elämästä. Joskus elämäntilanne voi
yksin asuvalle skitsofreniaa sairastavalla ihmisellä
olla sellainen, ettei sosiaalinen verkosto ole kovin
laaja. Silloin merkitykselliseksi tulevat erilaiset ys-
tävä- ja tukitoiminnot sekä vertaistukitoiminta-
muodot. Niiden merkitystä tulisi nykyisin korostaa
enemmän. Diakoniatyö on yksi auttajataho, jolla
on mahdollisuus tarjota yksin asuvalle skitsofreniaa
sairastavalle ihmiselle monenlaista ryhmä-, virkis-
tys- ja ystäväpalvelutoimintaa.

Opinnäytetyön tekeminen oli valtava oppimis-
prosessi. Se tuntui ikiomalta juuri sen vuoksi, että
sain siinä yhdistellä omia kokemuksiani uusiin op-
pimiskokemuksiin. Siinä kertautuivat kyllä van-
hatkin, ehkä unohtuksissa olleet tiedot. Mutta
kaiken kaikkiaan sen tekeminen opetti minulle
ison siivun elämästä. Pääsin kiinni ilmiöön, josta
työssäni oli kysymys: skitsofreniaa sairastavan ih-
misen elämisen maailmaan kotona yksin asuessaan,
diakonissan työhön ja heidän väliseen kohtaami-
seen, johon sisältyi kuntoutumisen tukeminen vah-
vana elementtinä. Ilmiö eli koko työn ajan mieles-
säni ja nyt se elää voimakkaammin, kun olen taas
työkentällä konkreettisesti ilmiössä sisällä. Tuossa
ilmiössä me diakoniatyöntekijät olemme itse kukin
hyvin usein, riippuen työstä. Työ on tärkeää, sillä
saammehan siinä tukea ihmisistä, joka on käynyt
läpi suuriakin kipuja elämässään ja joka ehkä vielä-
kin kantaa sydämessään, mielessään ja koko ole-
muksessaan painavia taakkoja ja kipeitä haavoja.

*Kirjoittaja on Vesilahden seurakunnan
diakoniatyöntekijä.*

HUOM HUOM HUOM

Autuaan Hemmingin Apupappien visioristeilyl-
lä (14.–16.3.) oli tammikuussa vielä joitakin
paikkoja vapaana. Tarkista viime hetken tilanne
Kalle Elonheimolta, puh. 02-432 9693 ja il-
moittaudu, sillä paikat menevät näinä päivinä!

Hinta Turku–Tukholma vain

350 mk, junamatkoista alennus. Aloitus on su-
14.3. klo 17 satamassa ja paluu ti klo 8, tarkem-
mat tiedot Kallelta tai netistä, www.megabaud.fi/
~aha. Luvassa käytännön visioita tajunnan ja
toimenkuvan laajentamiseksi.

VISIO VISIO VISIO

VALITSIKO MARIA HYVÄN OSAN?

Jeesus vaelsi eteenpäin opetuslastensa kanssa ja tuli erääseen kylään. Siellä muuan nainen, jonka nimi oli Martta, otti hänet vieraakseen. Martalla oli sisar, Maria. Tämä asettui istumaan Herran jalkojen juureen ja kuunteli hänen puhettaan. Martalla oli kädet täynnä työtä vieraita palvellessaan, ja siksi hän tuli sanomaan: ”Herra, etkö lainkaan välitä siitä, että sisareni jättää kaikki työt minun tehtäväkseni? Sano hänelle, että hän auttaisi minua.” Mutta Herra vastasi: ”Martta, Martta, sinä huolehdit ja hätäilet niin monista asioista. Vain yksi on tarpeen. Maria on valinnut hyvän osan, eikä sitä oteta häneltä pois.” (Lk 10, 38–42)

Luukkaan evankeliumin kertomusta Jeesuksen vierailusta Martan ja Marian kodissa on yleensä pidetty malliesimerkkinä siitä, miten Jeesus vapautti naisen vain kotiaskareisiin tai palvelemiseen liittyvistä tehtävistä ja antoi naisellekin oikeuden sanankuuloon. Tämä kertomus esiintyy vain Luukkaan evankeliumissa ja kuuluu kolmilähdeteorian mukaan hänen erityisainekseensa. Sen on katsottu osoittavan Luukkaalle tyypillistä suhtautumista yhteiskunnassa huonommassa asemassa oleviin, tässä tapauksessa naisiin. Luukas esittää mielellään Jeesuksen lasten, naisten ja syntisten ystävänä, näin olemme tottuneet ajattelemaan.

Martan ja Marian koti oli erällä tavalla poikkeuksellinen. Se oli kahden naisen talous (Luukas ei kerro naisten veljestä Lasaruksesta, kuten Jh 11, 1). Talossa oli siten ”isäntänä” nainen, eikä kertomus jätä epäselväksi, kumpi sisaruksista oli ”herrana talossa” (ilmaisut eivät ole sovinistisia, vaan ironisia). Martta hallitsi taloutta. Hän piti huolen vieraista ja ravitsi vaeltavan saarnamiehen seurueineen.

Mikä oli tilanne niissä talouksissa, joissa oli myös mies? Kuka otti vieraat vastaan ja piti huolta heidän viihtyvyydestään? Nainen. Antiikin maailmassa naiselle kuului päävastuu kotiasioiden hoitamisesta. Miehen vastuualue oli julkisempi: hänelle kuului kaupungin asioiden hoidosta päättäminen, ”politiikka” (πολιτῶ = kaupunki, valtio, πολιτεία = kansalaisen suhde julkiseen hallintoon, politiikka). Juutalainen filosofi Filon Aleksandrialainen kirjoittaa:

On kahdenlaisia valtioita, suuria ja pieniä. Suurempia kutsutaan kaupungeiksi, mutta pienem-

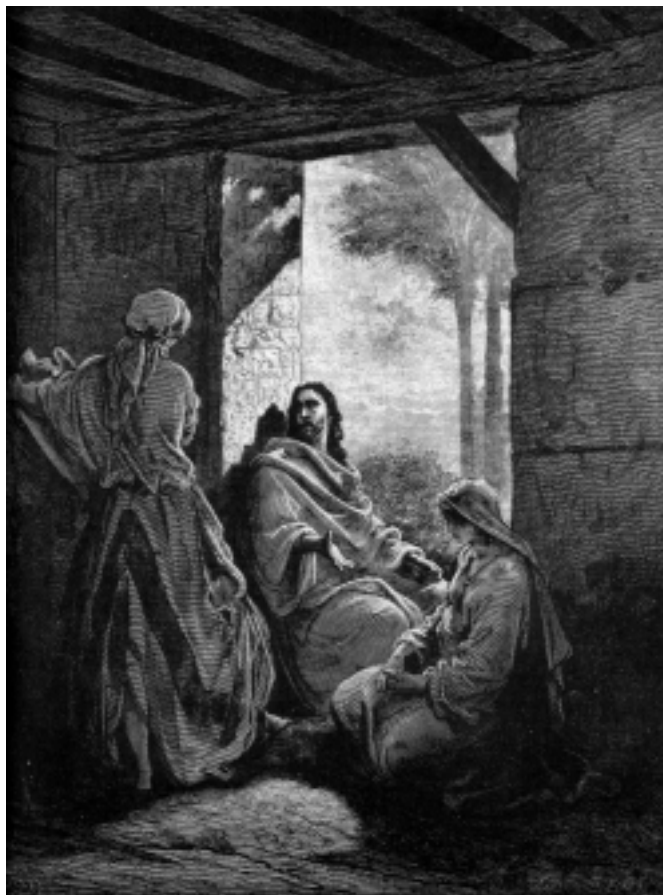
piä kodeiksi. Näiden hallinto ja johtaminen on uskottu erikseen kahdelle sukupuolelle: miehet hallitsevat suurempaa ja tätä hallintaa kutsutaan politiikaksi, naiset hallitsevat pienempää, jota kutsutaan taloudenhoidoksi. (Erityisiä lakeja, 3. 170)

Nainen hoiti kotitaloutta, mies keskittyi politiikkaan, yhteisiin asioihin. Tämä tehtäväjako ilmeni selvästi, kun talossa oli vieraita: nainen hoiti tarjoilun, järjesti ulkoiset puitteet (vastasi ”kodin hallinnosta”), mies keskusteli vieraiden kanssa (hoiti yhteisiä asioita).

Ensimmäiset kristilliset yhteisöt kokoontuivat kodeissa. Kotien lisäksi olennaisen tärkeä osa varhaisinta kristillisyyttä olivat vaeltavat saarnaajat, jotka Jeesuksen elämäntapaa ja julistusta jäljitellen kiersivät kodeissa julistamassa Jumalan valtakunnan tulemistä. Jumalan valtakunta tuli Jeesuksessa — ja nyt hänen seuraajissaan tämän maailman keskelle. Siinä valtakunnassa ei ole raja-aitoja eikä eriarvoisuutta, sillä siinä toteutuu Jumalan tarkoittama oikeus ja vanhurskaus. Jumalan valtakunnassa ”on yhdentekevää, oletko juutalainen vai kreikkalainen, orja vai vapaa, mies vai nainen, sillä Kristuksessa Jeesuksessa te kaikki olette yksi.” (Gal 3, 28).

Varhaisimmissa kristillisissä yhteisöissä oli mukana naisia ja miehiä. Yhdessä he kokoontuivat kodeissa aterialle, jonka merkitys oli enemmän kuin vieraiden kestitys. Aterioilla, yhteisen leivän murtamisella, oli myös vahva symbolinen merkitys. Jeesuksen muistelemisen kuului näihin aterioihin. Ne lisäsivät aterialle kokoontuneiden valtakunnan lasten keskinäistä yhteyttä ja olivat osoitus samanarvoisuudesta. Kotiseurakunnassa oli luonnollista, että nainen hoiti myös tähän ateriaan kuuluvat järjestelyt.

Nainen saattoi toimia miehen rinnalla myös julistustyössä. Evankeliumeista saa sen käsityksen, että Jeesuksen seurueeseen kuului myös naisia. Mihin naiset (ylösnousemuksenkin todistajat) olisivat hävinneet Jeesuksen kuoleman jälkeen? He vaikuttivat edelleen kiertelvinä saarnaajina miesten tavoin — tosin melko varmasti vain miehen kanssa, sillä naisen oli mahdotonta liikkua muuten kuin miehensä kanssa. Merkillepantavaa on, että evankelista Luukas kertoo Jeesuksen lähettäneen 72 opetuslasta kaksittain ”jokaiseen kaupunkiin ja kylään, johon hän itse aikoi mennä” (Lk 10, 1). Tähän kertomukseen saattoivat lähetetyt (kr.

Gustave Dorén näkymys Jeesuksesta Martan ja Marian luona.

αποστολοι) hyvin vedota saarnatoimintaa harjoittaessaan. Mutta miksi kaksittain? Luonnollisin selitys parityöskentelylle on, että lähetettiin pariskuntia. Mainintoja tällaisista apostolipariskunnista tunemme muualtakin Uudesta Testamentista: sellaisia olivat Pietari ja tämän vaimo, Jeesuksen veljet ja muut apostolit vaimojensa kanssa (1 Kor 9, 5), Prisca ja Aquila (Room 16, 3, 1 Kor 16, 19, Apt 18, 2) sekä Andronikos ja Junia (Room 16, 7).

Apostolien, vaeltavien matkasaarnaajien, lisäksi Uudessa Testamentissa on mainintoja myös naisista kotiseurakuntien johtajina, esimerkiksi Kenkreet seurakunnan palvelija Foibe (Room 16, 1). Todennäköisesti esille ottamassani Roomalaiskirjeen 16. luvun tervehdyksissä olevat muutkin henkilöt, joukossa paljon naisia, ovat pienten kotona kokoontuvien seurakuntien "taloudenhoitajia" ja vaikuttajia.

Yhteisöjen muodostuessa suuremmiksi ja varhaisen kristikunnan "Jumalan valtakunta" -liikkeen kaupungistuuksessa oli kuitenkin luotava sääntöjä, joiden mukaan valtakunnan lasten oli yhteinen elämänsä järjestettävä. Kaupungeissakin toimittiin aluksi pieninä kotiseurakuntina, mutta liikkeen oli organisoituttava vähän suuremmiksi yksiköiksi. Tarvittiin johtajia. Tarvittiin niitä, joilla oli auktoriteettia. Tähän asti nainen oli kelvannut matkasaarnaajaksi (apostoliksi) ja kotiseurakunnan talousvastaavaksi

kuin luonnostaan. Mutta suuremmissa yksiköissä hallinto oli miesten tehtävä, olihan kyse yhteisten asioiden hoitamisesta, "politiikasta".

Paavalin aikana siirtyminen kotiseurakunnista suurempiin yksiköihin oli jo alkanut. Vaikka Paavali toisaalta liittyy naisen aseman osalta varhaisempaan "tasa-arvoiseen" käytäntöön, on hänen teksteissään nähtävissä myös muutos naisen seurakunnallisessa asemassa. Vaikka Paavali liittyikin Galatalaiskirjeessä varhaisemman kristillisyyden periaatteeseen "on yhdentekevää, oletko juutalainen vai kreikkalainen, orja vai vapaa, mies vai nainen, sillä Kristuksessa Jeesuksessa te kaikki olette yksi." (Gal 3, 28), niin silti hänelle orja pysyi orjana, hän teki eron juutalaisen ja kreikkalaisen välillä ja niin ikään miehen ja naisen välillä. Ei liene sattuma, että hän kirjoitti Korintin seurakunnalle hieman myöhemmin saman periaatteen, mutta "unohti" mainita sukupuolten välisen tasa-arvon: "Meidät kaikki, olimmepa juutalaisia tai kreikkalaisia, orjia tai vapaita, on kastettu yhdeksi ruumiiksi. Yksi ja sama Henki on yhdistänyt meidät, kaikki me olemme saaneet juoda samaa Henkeä." (1 Kor 12, 13).

Paavalin oma mielipide naisten asemasta seurakunnassa on otettu virkakeskustelussa usein esille. Esillä on ollut Paavalin antama ohje Korintin seurakunnalle: "Niin kuin on laita kaikissa pyhien seurakunnissa, naisten tulee olla vaiti seurakunnan kokouksissa. Heidän ei ole lupa puhua, vaan heidän on oltava kuuliaisia, niin kuin lakikin sanoo. Jos he tahtovat tietoa jostakin, heidän on kysyttävä sitä kotona omalta mieheltään, sillä naisen on sopimatonta puhua seurakunnan kokouksessa." (1 Kor 14, 33b–35). Keskustelussa on esitetty, ettei ohje olisikaan Paavalilta, vaan se olisi myöhempi lisäys Paavalin tekstiin ja peräisin ajalta, jolloin naisten toimintaa seurakunnassa pyrittiin rajoittamaan harhaoppien, ennen muuta gnostilaisuuden, leviämisen pelossa. En puutu nyt tähän keskusteluun. Joka tapauksessa kohta osoittaa sen, että naisten paikasta seurakuntaelämässä on käyty keskustelua ja sitä on ennemmin tai myöhemmin selvästi rajoitettu. Samasta asiasta todistaa toinenkin, tällä kertaa selvästi deuteropaavalilainen kohta: "Naisen tulee kuunnella opetusta hiljaa ja kuuliaisena. Sitä en salli, että nainen opettaa, enkä sitä, että hän hallitsee miestä; hänen on eletävä hiljaisesti." (1 Tim 2, 11–12). "Huoneentaulut", Ef 5, 21–6, 9 ja Kol 3, 18–4, 1, kertovat nekin pyrkimyksestä vakiinnuttaa naisen asema kristillisessä yhteisössä ja perheessä.

Luukkaan evankeliumin kertomus Martasta ja Mariasta on osa tätä kehitystä. Se on tyyliältään esimerkkikertomus, jonka tarkoituksena on korostaa Marian oikeaa valintaa — naisen osa on kuunnella kristillistä opetusta. Kahden naisen talous on paras esimerkki tätä ajatellen: lukija/kuulija joutuu väistämättä vertaamaan näitä kahta naista keskenään. Luukas esittää näin kertomuksen avulla hie-

notunteisesti sen, mikä Paavalin nimissä kulkeneissa kirjeissä on sanottu paljon tylymmin: nainen vaietkoon seurakunnassa.

Tällä kertomuksella ja "Paavalin ohjeilla" kirkko laittoi naiset paikalleen tyytymään hyvään osaansa ja vetäytymään syrjään seurakuntien hallinnosta. Tästä lähin johtajiksi kelpasivat vain miehet. Tämä kehitysvaihe on osa kristinuskon historiaa, jota ei voi lähteä oikaisemaan ja jota on epäreilua arvostella jälkikäteen. Paljon tärkeämpää on puuttua oman aikamme epäkohtiin.

Miehen ja naisen välinen tehtäväjako seurakunnassa kulki Paavalin aikana tai ainakin pian sen jälkeen seurakunnan hallinnossa ja opettamisessa, jotka kuuluivat vain miehille. Naisen paikka oli kotona. Tämä tehtäväjako ei kuitenkaan vallinnut varhaisimmassa Jeesuksen seuraajien joukossa. En ajattele niin, että alkuperäisyys olisi jotenkin arvo sinänsä. Suurin osa uskontomme keskeisimmistä opetuksista ja käytännöistä on peräisin aivan muualta kuin varhaisimmasta kristinuskosta — ja varhaisimman kristinuskon opetus ja seurakuntaelämän käytännöllinen järjestäminen eivät sellaisinaan varmasti sovi yhteenkään oman aikamme yhteisöön. Kertomus Marian painostamisesta "naisen hyvään osaan" haastaakin meidät kysymään, mikä meidän uskossamme on loppujen lopuksi tärkeintä ja muuttumatonta. Tietäen ja tiedostamattamme me jatkuvasti omaksumme ympäröivästä

yhteiskunnasta malleja, joiden mukaan yritämme järjestää seurakuntiemme elämää ja hallintoa. Kristinuskon välittämiseksi tulevillekin sukupolville tämä on varmasti hyödyllistä ja välttämätöntä kehitystä. Vanhat mallit sellaisenaan eivät uusissa tilanteissa ole useinkaan parhaita mahdollisia. Ongelmaksi tämä sinänsä positiivinen kehitys tulee mielestäni vasta sitten, kun uusia malleja aletaan perustella Raamatulla tai muulla jumalallisella määräyksellä. Näin voidaan luoda järjestystä, mutta samalla kahlitaan vapautta ja ylläpidetään ihmisten välistä eriarvoisuutta.

Perinteinen tapa saarnata Martta ja Maria -kertomuksesta ei kiinnitä huomiota naisen asemaan seurakunnassa. Tärkeämmäksi kuin Marian asema on koettu Jeesuksen nuhteleva sana Martalle: "Sinä huolehdi ja hätäilet niin monista asioista. Vain yksi on tarpeen." Tämäkin on valinta. Minusta se on kuitenkin saarnaajalta oikea valinta. Ehkä se ei tavoita esimerkkikertomuksen alkuperäistä intentiota, mutta saarnan teemana keskittyminen vain tärkeimpään on meidän aikamme yhteiskunnassa varmasti hyvä valinta. Siinä, mikä on tärkeintä, saarnaaja joutuu saarnaamaan ensin itselleen, sitten vasta muille. Se on osa, johon meidät papit on laitettu.

Kirjoittaja on Jaalan kirkkoherra, virkavapaalla Suomen Akatemian tutkijana.

Keski-Pohjanmaan Opisto, Lohtajan Kirkkomusiikkijuhlat

KIRKKOMUSIIKIN KESÄAKATEMIA

Kurssit:

- 1. LITURGISEN SOITON JA KIRKOLLISTEN TOIMITUSTEN MUSIIKKI 12.–14.7.**
– opettajana Kaj-Erik Gustafsson, Sibelius-Akatemia
- 2. YKSIINLAULUKURSSI 12.–16.7.**
– opettajina laulun lehtori Annikka Ollinkari ja oopperalaulaja, laulun lehtori Hannu Ilmolahti
– säestäjinä Annika Konttori ja Pia Lempiälä
- 3. LITURGISEN LAULUN KURSSI PAPEILLE 12.–14.7.**
– opettajana säveltäjä, kanttori-urkuri Tuomo Nikkola
- 4. NUOTINKIRJOITUKSEN TIETOKONEKURSSI 12.–16.7.**
PERUSKURSSI 12.–14.7., JATKOKURSSI 14.–16.7.
– opettajina kustannuspäällikkö Ari Nieminen ja lehtori Juhani Haapasalo
- 5. JUMALANPALVELUS- YM. KIRKOLLISEN KÄYTTÖMUSIIKIN SOVITTAMISEN KURSSI 12.–14.7.**
– opettajana kanttori, teoria-aineiden opettaja Osmo Tolonen.

Kurssilaisilla on vapaa pääsy Lohtajan Kirkkomusiikkijuhlien useimpiin tilaisuuksiin. Sitovat ilmoittautumiset 15.5.1999 mennessä.

Lisätietoja ja ilmoittautumiset Keski-Pohjanmaan Opisto, 68300 Kälviä, puh. 06-832 4223.

Neuer
Auf Münster vom 25. des Weinmonats im Jahr
1648. abgefertigter Freud- und Friedenbringender Postreuter.

PEKKA SÄRKIÖ

Westfalenin rauhan 350-vuotisjuhla muistuttaa **KRISTITTYYJEN YHTEYDEN TÄRKEYDESTÄ**

Helmikuun 18. päivänä vuonna 1649, siis 350 vuotta sitten juhlittiin Münsterin kaupungissa Westfalenin rauhan voimaantumista. Ratsulähetit olivat kiidättäneet 24. lokakuuta 1648 solmitun rauhansopimuksen hallitsijoidensa ratifioitaviksi. Tieto rauhanehtojen hyväksymisestä saapui Euroopan kruunupäiltä takaisin Münsteriin, missä voitiin helpottunein mielin juhlia kristittyä Eurooppaa raunioittaneen 30-vuotisen sodan (1618–1648) päättymistä.

Historiallisesti merkittävää Westfalenin rauhaa on muistettu viime vuosina sadoissa eri tilaisuuksissa ympäri Eurooppaa. Suurimmat juhlallisuudet koettiin rauhansolmimisen vuosipäivänä viime lokakuun 24. päivä, jolloin tämän päivän eurooppalaiset valtionpäämiehet viettivät Osnabrückissä ekumeenista jumalanpalvelusta.

Kolmikymmenvuotiseksi sodaksi kutsutaan sotiin aikakautta 1600-luvun ensimmäisellä puoliskol-

la. Lähes koko läntinen Eurooppa tempautui sodan kurimukseen, jossa ensin olivat vastakkain katolinen keisari sekä protestanttiset ruhtinaat. Habsburg-sukuun kuuluneen keisarin rinnalle tuli samansukuinen Espanjan kuningas. Alankomaat käytti tarjoutunutta tilaisuutta hyväkseen ja pyrki irtautumaan protestanttien tuella Espanjan alaisuudesta. Jotta tilanne olisi mahdollisimman hankala, asettui vielä katolinen Ranska sodassa keisaria ja Espanjaa vastaan.

Sodan syyt olivat toisaalta uskonnollisia, toisaalta valtapoliittisia. Keskiajan lopulla renessanssin yksilöihanteet valtasivat alaa. Siirtomaiden valtauksen myötä syntyi kaukokauppa ja kapitalismi loi varallisuutta. Taloudellisesti vahvistuneet ja itsetuntoaan kasvattaneet säädöt vaativat itselleen oikeuksia, mikä merkitsi paavin ja keisarin vallan vähenemistä.

Tässä valtapoliittisessa jännitekentässä kyti ja syttyi eurooppalainen suursota, jonka seurauksena

seitsemän miljoonaa ihmistä Saksan 18 miljoonan väestöstä kuoli, puhumattakaan aineellisista tappioista. Mikä säästyi ryöstelevilta armeijoilta ja rosvojoukoilta, sen hävittivät nälkä ja taudit.

LUTHERIN REFORMAATIO SODAN TAUSTALLA

Kolmikymmenvuotisen sodan taustoja tutkittaessa on palattava ajassa Martti Lutherin toimintaan kirkon uudistajana. Lutherin reformaatioon liittyneet säädyt ryhmittyivät yhteen ja solmivat Schmalkaldenin liiton vuonna 1531. Reformaation opit saivat levitä vapaasti ja rauhanomaisesti, kunnes keisari ja katolilaiset ryhtyivät sotaan Schmalkaldenin liitossa olleita protestantteja vastaan (1546–47).

Vuonna 1555 solmitussa Augsburgin uskonrauhassa luterilaiset säädyt saivat tasavertaisen aseman katolisten säätyjen rinnalla. Ruhtinaskunnan hallitsija määräsi tästä lähtien alaistensa uskontunnustuksen. Periaatteeksi tuli: *"Cuius regio, eius religio"* — "Kenen maa, sen uskonto". Saksa oli pirstoutunut satoihin pieniin ruhtinaskuntiin, jotka tästä lähtien tunnustivat katolista tai protestanttista uskoa.

Säädyt saivat säilyttää pitkään oikeutensa ilman, että Habsburg-sukuinen keisari puuttui niihin. Vuonna 1618 keisari halusi kuitenkin kieltää protestanttisten säätyjen kokouksen. Prahassa koolle olleet protestantit heittivät kaksi keisarin lähettilästä linnan ikkunasta ulos. Tästä ronskista protestista sai alkunsa 30 vuotta kestänyt sota. Häviölle joutuneiden Saksan protestanttien pelastajaksi ilmaantui sodan kolmannessa vaiheessa (1630–1635) "Pohjolan Lumikuningas", Ruotsin Kustaa II Adolf.

Olosuhteet huomioon ottaen armeijan moraali oli korkea.

Kustaa II Aadolfin armeija oli korostuneen luterilainen. Aamuin ja illoin rykmentin pastori piti leirissä hartauden. Ruotsin armeijan hyökkäykseltä kiellettyjä kohteita olivat sairaalat, kirkot, koulut sekä niiden henkilökunta. Eri kieltoja rikkoneita sotilaita rangaistiin ankarasti. Kurittomuuden syyinä oli lähinnä epätasallinen palkanmaksu. Joukkojen oli hankittava itse ruokansa, sillä huoltoyhetydet Ruotsiin olivat mahdottomia. Siksi rajoitettu ryöstely tai ainakin elintarvikkeiden pakko-otto korvausta vastaan sallittiin. Kirkasotsaisen Kustaa II Adolfin kaaduttua Lützenin taistelussa (6.11.1632) joukkojen korkea moraali laski ainakin joissakin yksiköissä.

Kolmikymmenvuotisesta sodasta ei muodostunut puhdasta uskonsoata, vaan valtapoliittiset tekijät olivat keskeisimpiä joukkojen liikuttajia. Kyse oli "poliittisesta uskonsoadasta". Tämän osoittaa vuonna 1631 Ruotsin tekemä ns. Bärewaldin sopimus katolisen Ranskan kanssa, jonka mukaan Gus-

taa II Adolfin oli määrä pitää yllä sotaväkeä, jossa oli 30 000 jalkamiestä ja 6000 ratsumiestä. Ranska maksoi tästä hyvästä Gustaa II Adolfille kaksi kertaa vuodessa 20 000 taalaria. Tällä sopimuksella Ranska halusi nujertaa perivihollisensa Habsburgien keisarin ja saada haltuunsa Habsburgien perintömaita.

SOTAVÄSYMYS VAUHDITTI RAUHANPONNISTELUJA

Sota raaistui pitkittyessään ja sen alkuperäiset päämäärät alkoivat hämärtyä. Jonkinlainen vedenjakaja sodassa oli raaka Magdeburgin kaupungin hävitys vuonna 1631. Katolinen armeija poltti Magdeburgin ja tappoi sen siviiliväestön sotapäällikkönsä Tillyn estelyistä huolimatta. Tapaus herätti laajaa suuttumusta ja protestanttien kostonhalua. Augsburgilainen taiteilija a Hans Ulrich Franck tallensi kuparipiirroksiinsa sodan apokalyptisen piirteiden; kristityt teurastamassa toisiaan kaikenlaisin kuviteltavissa olevin keinoin.

Huolimatta 30-vuotisen sodan tuomasta hädästä ja puutteesta monet taiteilijat kuten Velásquez, Rubens ja Ter Borch tekivät useita merkkiteoksia. Kookkaat taistelukohtaukset ja sotapäälliköiden muotokuvat välittivät usein ihannoivan ja esteti-soivan "virallisen" katsannon, kun taas pienet grafiikan työt toivat esille sodan raa'an ja mielettömän puolen. Kaiken aikaa voimistunut rauhankai-puu näkyy myös taiteessa. Esimerkiksi Peter Paul Rubens ei ollut ainoastaan taiteilija vaan myös diplomaatti, joka osallistui lähettiläänä rauhanpyrkimyksiin. Rubensin tavoin aikalaistaiteilijat pyrkivät monin tavoin osoittamaan sotaa käyville osapuolille rauhan solmimisen välttämättömyyden.

1640-lukuun mennessä osapuolet olivat sotaväsymyksen vallassa ja alkoivat kypsyä rauhaan. Vuonna 1641 valittiin rauhanneuvottelujen kaupungeiksi katolinen Münster ja evankelinen Osnabrück. Lähes 150 delegaatiosta koostuneet rauhankongressit olivat koolla vuosina 1643–49 käyden jatkuvia neuvotteluja rauhanvälittäjien johdolla.

Espanjan ja Alankomaiden rauha solmittiin ensimmäisenä 30. tammikuuta 1648, mikä merkitsi Hollannin itsenäistymistä. Seuraavana oli vuorossa Ruotsin ja Saksan rauha, joka solmittiin Osnabrückissä 6. elokuuta 1648. Rauhanneuvotteluja johti Ruotsin puolelta Johann Oxenstierna.

"RAUHA ON KAIKISTA ASIOISTA PARAS"

Osapuolet taipuivat kompromisseihin rauhan hyväksi. Rauhanteon mottona oli *"Audietur et altera pars"* — "Kuunneltakoon myös toista osapuolta". Tämä lause on kirjoitettu Münsterin raatihuoneen Rauhansalin kattoon. Rauhankongressi oli koolla Münsterissä kaikkiaan viisi vuotta. Rauhanvälittä-

jänä toimi paavin nuntius Fabio Chigi (1599–1667), joka oli vuodesta 1655 lähtien Paavi Alexander VII.

Lopullinen rauhansopimus eri osapuolten välillä tehtiin 24. lokakuuta Münsterin raatihuoneessa. Neuvottelijoiden allekirjoittamat sopimukset toimitettiin pikalahettien kiidätteinä pääkaupunkeihin hallitsijoiden ratifioitaviksi. Westfalenin rauha astui voimaan vasta 18. helmikuuta 1649, kun rauhansopimukset oli vahvistettu Wienissä, Pariisissa ja Tukholmassa. Kolmenkymmenen sotavuoden jälkeen Eurooppa tunnusti yhdessä: ”*Pax optima rerum*” — ”Rauha on kaikista asioista paras”.

Westfalenin rauhan pitkälinen hierominen loi neuvotteluinstrumentin, jota on hyödynnetty siitä lähtien Eurooppaa koskeissa poliittisissa konflikteissa. Rauhanteko oli alkuna sopimuksiin perustavalle rauhalle läntisessä Euroopassa sekä alueiden itsemääräämisoikeuden voimistumiselle samalla kun paavin ja keisarin valta väheni. Hollanti ja Sveitsi saavuttivat rauhan seurauksena valtiollisen itsenäisyyden. Ruotsin saamat alueet Itämeren eteläpuolelta, merkitsivät Ruotsille suurvalta-ajan alkua.

Euroopan nykyinen poliittis-uskonnollinen tilanne sekä myös Euroopan unioni nousevat monessa suhteessa Westfalenin rauhan perustalta. Rauha oli myös alkuna uskonnolliselle suvaitsevaisuudelle, joka takasi evankelisten, katolisten ja reformoitujen kristittyjen rinnakkaineloa.

YHTEINEN JULISTUS VANHURSKAUTTAMISOPISTA

Sodan eräänä taustasyynä oli Martti Lutherin toiminnasta liikkeelle lähtenyt kirkon reformaatio sekä katolisten ja protestanttien erimielisyys vanhurskauttamisopista. Viime vuosina käydyt neuvottelut katolisen kirkon sekä luterilaisten kirkkojen välillä ovat lähentäneet kirkkoja vanhurskauttamisoppia koskevassa kysymyksessä. Yhteisessä julistuksessa vanhurskauttamisesta kirkkokunnat lausuvat yhdessä vanhurskauttamisopin minimin. Vaikka asiakirja ei poistakaan perustavia teologisia näkemyseroja, se on silti merkittävä ekumeeninen edistysaskel. Näin 30-vuotisen sodan taustalla vaikuttaneeseen luterilaisten ja katolisten väliseen erimielisyyteen on löydetty jonkinlainen rauha.

WESTFALENIN RAUHAA JUHLITTIIN LAHDESSA

Lahdessa vietettiin 13. elokuuta 1998 Westfalenin rauhan 350-vuotisjuhlaa Osnabrückissä 6. elokuuta 1648 solmitun Ruotsin ja Saksan välisen rauhansopimuksen muistoksi. Ruotsin ja Saksan suurlähettiläiden edustajat sekä Lahden apulaiskaupunginjohtaja Markku Porvari laskivat seppeleet Pentti Papinahon ”Hakkapeliittojen kotiinpaluu” -patsaalle. Juhlassa korostui kiitollisuus Euroopan ydinalueilla

tällä hetkellä vallitsevasta rauhasta sekä kirkkokuntien keskinäisestä toleranssista.

Juhlan suojelija, YK:n alipääsihteeri Elisabeth Rehn oli lähettänyt juhlaan kirjallisen tervehdyksensä. Hän totesi siinä entisen Jugoslavian ja 1600-luvun Euroopan sotien hätkähdyttävän samankaltaisuuden ja alleviivasi jatkuvien rauhanponnistelujen tärkeyttä. Suomen hallituksen tervehdys tuli pääministeri Paavo Lipposelta.

Juhlajumalanpalveluksessa kuultiin kenttäpiispa Hannu Niskasen lähettämä kirjallinen tervehdys, jossa hän painotti sopimisen tärkeyttä: ”Westfalenin rauhan juhla muistuttaa meitä sopimisen mahdollisuudesta. Vaikka sodat eivät ole lakanneet, voimme kiinnittää huomiota myönteisiin merkkeihin. Esimerkiksi laajoilla alueilla Euroopassa on rauhan aika kestänyt yli puoli vuosisataa. Eri kirkkokuntiin ja jopa uskontokuntiin sekä eri kansoihin kuuluvien lähentyminen rohkaisee osaltaan jatkamaan työtä rauhan hyväksi. Se on myös välttämätöntä tänä joukkotuhoaseiden aikakautena.”

Kirjoittaja on Keski-Lahden seurakunnan kappalainen.

CAF:N UUSI JÄSENESITE ON ILMESTYNYT

Christian Artists Finland ry (CAF) on kristittyjen taiteilijoiden kuusi vuotta sitten perustama yhdistys, joka on nyt julkaissut uuden jäsenesitteen.

Jäsenesite lähetetään seurakunnille ja siihen on koottu kristittyjen taiteilijoiden yhteystietoja. Esite on tarkoitettu niille, jotka tarvitsevat kristittyjä muusikoita, kuva- taiteilijoita, kirjailijoita, näyttelijöitä ja tanssijoita mitä erilaisimpiin tilaisuuksiin. Yhdistyksen jäsenistössä on noin 120 taiteen ammattilaista ja harrastajaa. Yhdistyksen tarkoituksena on toimia linkkinä taiteilijoiden välillä ja tukea jäsenten identiteettiä kristillisen elämäntavotuksen mukaisesti. Lisäksi yhdistys haluaa edistää kristittyjen taiteilijoiden yhteistyötä seurakuntien ja kristillisten yhteisöjen kanssa markkinoimalla jäsenistöään ja järjestämällä tapahtumia.

Lisätietoja saa: CAF, PL 79, 00251 HKI tai sähköpostiosoitte: caf@~sci.fi

Lisätietoja yhdistyksestä löytyy myös [www-sivuilta: http://www.sci.fi/~caf/](http://www.sci.fi/~caf/)

Kysymys työstä ja vapaa-ajasta — selkeyttä tavoitteisiin

Viime aikoina esillä olleet jutut kirkon henkilöstön työuupumuksesta ovat herättäneet myös yksinkertaisen kysymyksen siitä, onko työtä liikaa. Hengellisen työn alueella ei toimita säädellyn työajan tai mitatujen tuntien perusteella. Työ on jo luonteeltaan rannatonta eikä sitä koskaan tee tarpeeksi tai mikään ei koskaan tule valmiiksi.

Tämä on monen työntekijän tunneperäinen kokemus, mutta asialla on kyllä faktataustansakin. Akavan jo vuosikausia tekemien jäsenselvitysten mukaan kirkon työssä tehdään selvästi normaalia pitempää työaika, siis tunteissa mitaten. Hiljattain esillä olleet pappien ja diakoniatyöntekijöiden uupumusuutiset ja tutkimustulokset johtavat siis väkisin kysymään työaikojen ja vapaiden perään. Voidaan myös kysyä, onko asia ylipäänsä onnistunut järjestämään kirkossa riittävän hyvin.

JO PITKÄ HISTORIA

Kysymys seurakunnan työntekijöiden vapaa-ajasta ja sen riittävydestä ei tietenkään ole tämän päivän keksintöä. Kun papistolle alettiin aikanaan antaa vuosilomaa ja myöhemmin myös erityistä vapaa-aikaa, tuli jo esille asian työsuojelullinen puoli. Vapaasta tarvittiin säädöksiä siksi, että jotain lepoa saisivat myös ne, jotka liiallisen yliminän tai ylikehittyneen työmoraalin takia eivät saaneet hetkeäkään pyhitetyksi itseään tai läheisiään varten. Kun toiset hengellisen työn tekijät alettiin rinnastaa muuhun yhteiskuntaan, tuli esille kasvavassa määrin myös toinen näkökohta. Säädöksillä oli turvattava minimivapaa niille, jotka olivat sattuneet saamaan näitä asioita ymmärtämättömän esimiehen.

Suurimmat kriisit ja erimielisyydet kirkon sopimusjärjestelmän aikana ovat nekin liittyneet nimenomaan seurakuntapapiston vapaa-ajan järjestylihin. Vasta silloin kun on oltu melkein lakossa, vapaa-aikakysymys ensi kertaa saatiin nytkahtamaan eteenpäin. Vapaa-ajan järjestäminen on aina erilaisine siirto- ja joustoelementteineen koetellut

myös kirkon hallinto- ja käskyvaltasuhteita ja eräissä tapauksissa myös työyhteisöjen toimivuutta.

1980- ja 1990-luvulla virassa olleet seurakuntapapit muistavat sitten kaikki vapaa-aikakysymyksen vaiheet ja järjestelmät, joiden

sopivuutta testattiin. Toista vuotta sitten päädyttiin kahden viikottaisen vapaapäivän järjestelmään, josta ensikomentit ovat olleet etupäässä myönteisiä.

Vapaa-aikakysymyksen kehitystä miettiessä tulee helposti tulokseen, että siinä asiassa ei ole kyse vain jostakin teknisestä tai määrällisestä työmarkkinakysymyksestä. Asiaan tuntuu liittyvän paljon muutakin, miltei virkateologisia aspektejia.

MIKSEI MEILLÄ OLE TYÖAIKAA?

Kirkossa käytiin tämän vuosikymmenen puolimaisa varsin tiukkaa työaikakeskustelua. Asian taustalla oli yhteiskunnassa valmisteltavana ollut, EU-direktiivin mukainen työaikalaki. Direktiivissä ja laissa työaikasääntelyn ulkopuolelle oli jätetty mm. työ, joka liittyi uskonnollisiin toimituksiin — niin kuin eurolainen termi kuuluu. Tällä linjauksella seurakuntapapit ja kanttorit ovat työajattomia. Sen sijaan muu papillinen työ esim. hiippakunnissa ja kirkon keskuksissa tuli työaikasääntelyn piiriin. Nämkään ryhmät eivät luonnollisesti ole istunut uuteen järjestelmään ilman ongelmia.

Uuden työaikalain tultua voimaan kirkon suurin huoli näytti kiinnittyvän seurakuntien muihin kuin papillisiin työntekijöihin. Lain mukaan oli asetuksella mahdollista laajentaa sitä henkilöiden piiriä tai joukkoa, joka jäisi työaikamittauksen ulkopuolelle. Suhteellisen nopealla aikataululla saatiinkin aikaan kirkon työaika-asetus, jolla esim. diakonia- ja nuorisotyö rajattiin työaikatarkastelun ulkopuolelle.

Keskustelu asiasta oli vilkasta mm. siitä syystä, että mainittuja ammattiryhmiä edustavat järjestöt valjastivat voimiaan taistelemaan työaika-asetusta vastaan. Näissä piireissä katsottiin, että työaikalain mukaista suojelua tarvitaan, ja siksi mitään asetusta ei tule säätää. Ja ilmeisesti suurimpien populistien ja pintaliitäjien mielissä väikkyi myös ajatus tai

»Työ on luonteeltaan rannatonta eikä sitä koskaan tee tarpeeksi mikään ei koskaan tule valmiiksi.»

toiselta puolen pelko siitä, että kun työtä joka tapauksessa tehdään paljon ja se sijoittuu epämääräisiin aikoihin, kirkon olisi ruvettava maksamaan ruhtinaallisia työaikorvauksia monille työntekijöilleen.

Sen sijaan kovin paljon ei ainakaan työntekijäpuolella huomattu keskustella siitä, että työaikalain suojelun piiriin siirtyminen olisi muuttanut koko työkulttuuria ja ajattelutapaamme. Työn mittaaminen tunneissa myös siten, että jokaiseen päivään sisältyy tietty määrä työtunteja ja työpaikalla olemista, on monille aivan uusi ajatus. Samoin se, että ylityötä on vain esimiehen erikseen määräämä, tiettyyn aikaan tehtävä työ, vei siivet hurjimmilta ylityökorvauksien odottajilta.

Kaiken uuden kulttuurin ja sen mukanaan tuomat ongelmat ovat saaneet osakseen Katajanokan ja kapitulien työntekijät. Kuluvin vuoden aikana on tarkoitua paneutua heidän kysymyksiinsä. Tästä opimme ainakin sen, että työaikalain "alla" oleminen ei sinällään vielä ratkaise mitään sen paremmin työntekijän suojelun kuin ylityökorvauksienkaan kannalta.

MITÄ TULEVAISUUDESSA TAVOITELLAAN?

Uupumuskeskustelu osoittaa ainakin sen, että työntekijän suojelua jatkossakin tarvitaan oli hän sitten pappi tai muu, hengellisessä työssä tai muissa asian tuntijatehtävissä. Kokonaan eri kysymys on, miten asia käytännössä järjestetään.

Pappisliiton kanta on ainakin tähän asti jatkuvasti kulkenut siihen suuntaan, että erityistä pyrkä työaikalain piiriin ei ole. Ja sehän edellyttäisikin lainmuutosta ja lainmuutos taas yleiseurooppalaisen säännöksen muuttamista.

Oma ajatuksensa on siinäkin, että seurakuntapapisto on erityisen vapaa-aikasopimuksensa piirissä. Se ei demonstroi vain papiston erityisasemaa, vaan antaa Kirkkohallitukselle ja kapituleille mahdollisuuksia puuttua papin työ- ja vapaa-aikajärjestelyihin, jos sitä tässä paikallis seurakuntaa ja taloushallintoa korostavassa kirkossa vielä jatkossakin halutaan.

Valmiina ei papiston nykyistä järjestelmää voida vielä pitää, vaikka palaute siitä säilyisikin myönteisenä, niin kuin nyt näyttää. Voisi hyvin ajatella, että papiston työn sijoittumista viikonloppuihin ja juhla-aikoihin tulisi kompensoida vuotuisella lisävapaalla. Nykyisen vapaa-aikasopimuksen umpeutuessa tämä nousee väistämättä esille.

Hiippakuntien ja kokonaiskirkon asiantuntijapappien osalta voitaneen edetä nykyisten säädösten maailmassa, kunhan pahimmat epäkohdat ja ylilyönnit saadaan korjatuiksi.

Muiden työntekijöiden osalta taas voidaan nähdä kaksi mahdollista toimintalinjaa. Voidaan elää nykyisen työaika-asetuksen maailmassa ja katsoa vain virkaehtosopimuksen pykälät sillä silmällä, onko niissä mitään korjattavaa. Toinen mahdollisuus on pyrkiä käännyttämään kirkolliskokous sille kannalle, että työaika-asetus tarpeettomana tai peräti vahingollisena kumottaisiin.

MITÄ MUU YHTEISKUNTA TEKEE?

Vaikka kirkossa hengellisessä työssä voidaanankin perustella omintakeisia ratkaisuja, kokoaan tyhjiössä ei voida elää. Jo tulevalla sopimuskierröksellä nousee esille yleinen työajan lyhentäminen eli viikottaisen työajan lyhentäminen vaikkapa 35 tuntiin. Asiaa ei edes yritetä perustella työntekijöiden suojelusta käsin, vaan miltei yksinomaan työllisyysnäkökohdilla. Ajatellaan, että työajan lyhentäminen automaattisesti poikii uusia työpaikkoja.

Asiaa on pohdittu myös akavalaisessa kentässä, vaikka lyhentämiskeskustelussa muut keskusjärjestöt ovat toimineet varsinaisina päämäärinä. Akavalaisissa ammateissa on tällä erää ongelmia mm. siinä, että monet johtavassa asemassa olevat tekevät paljon ylityötä ilman mitään ylimääräisiä palkkaetuja. Samoin työhön sitoutuneisuus on poikkeuksellisen voimakas. Tällaisille kysymyksille tulisi tehdä jotain nimenomaan suojelullisista näkökohdista. Akavan kannanmuodostus on ainakin keskustelun tässä vaiheessa ollut sen suuntainen, että viikotuntien määrään puuttuminen ei ratkaise mitään tässä kentässä. Olisi ennemmin puututtava työaikaan pitemmässä juoksussa, ehkä jopa koko elinikäistä työaika ja työhistoriaa tutkien.

SAPATTIVAPAA?

Tämä kysymyksenasettelu on tuonut uudelleen esille takavuosisien muoti-ilmiön, sapattivapaan tai hiljakseen kerääntyvän työaikapankin. Ajatus olisi se, että kun korvauksetonta ylityötä kertyy, se pantaisiin ”pankkiin” korkoa kasvamaan ja käytettäisiin vapaajaksona jossakin myöhemmässä vaiheessa. Jos siihen liittyisi opinto- tai muita itsensä kehittämiskäymyksiä, oltaisiinkin jo perinteisessä sapattivapaassa, jota myös työnantaja voisi kannustaa omalla taloudellisella panoksellaan.

Nämä ovat toistaiseksi vain haaveita eikä niiden toteutumiseen kannata luottaa ainakaan lyhyellä tähtäyksellä. Mutta olkoot haaveetkin tässä osoituksena siitä, että työaika ja siihen liittyvää työntekijän suojelua kannattaa miettiä varsin laajasta ja monipuolisesta näkökulmasta.

HARRI PALMU

Työtä ja

Viime matkaltani jäi mieleeni erityisesti kaksi kylttiä. Kukkakaupan seinässä oli taulu ja siinä teksti: ”Jos et usko ylösnousemukseen sinun pitäisi olla täällä viisi minuuttia ennen sulkemisaikaa.” Viinitilan käsittelyhuoneen seinälle puolestaan oli ripustettu puukaiverustaulu, jossa oli teksti: ”Teet työtä käsilläsi ja olet työntekijä, kun teet työtä käsilläsi ja päälläsi olet käsityöläinen, mutta kun teet työtä käsilläsi, päälläsi ja sydämelläsi olet taiteilija.”

Edellä mainituissa kylteissä on kiteytettynä paljon sellaista, mikä sopii seurakuntatyöhön. Meillähän paitsi, että uskotaan ylösnousemukseen ei monellakaan työntekijäryhmällä ole mitään sulkemisaikaa. Sen sijaan monella on sellainen into ja sitoutuminen ihmisiin ja työhönsä, että heille hyvin sopii taiteilijan kunnianimitys.

Edellä mainitun työajattomuus ja Jumalan ystävänä toimiminen (Jh15: 15) on paitsi ihanaa myös vaativaa. Varmaan useimmilla meistä on kokemuksia ristiriidoista, joiden yksi syy on ollut työajan ja vapaa-ajan oikea ja onnistunut jakaminen työlle, läheisille ja itselle.

Hakunilassa teimme joku vuosi sitten työaika selvityksen. Halusimme yhdessä tietää, miten painotamme työtehtävämme, millainen on työmme kokonaiskuva ja yksittäisen työntekijän kuva. Tästä syntyi selkeä aineisto yhteisen pohdinnan tueksi. Mitä varten olemme olemassa ja onko eri työtehtäviin käyttämämme aika saman suuntainen tahtomme kanssa. Lisäksi aineisto oli esimies-alais -keskustelujen aineistona.

Tämä selvittely paljasti sellaista töiden painotamisesta, työajasta ja toiminnan sisällöstä, jonka yhdessä olimme aina tietäneet. Se osoitti myös selkeästi sellaista mitä emme olleet nähneet ja auttoi arvioimaan työmme määrää ja painottumista sekä sivusi myös sen laatua. Uskon, että monissa seurakunnissa löydöt ovat saman suuntaisia, vaikka painotuksissa voi olla selviä eroja. Papit tekivät pitkiä työpäiviä ja paljon toimistotyötä, jonka joku muukin olisi voinut tehdä. Diakoniatyöntekijät työskentelivät arkena ja kahdeksan tunnin työpäivinä pääosin henkilökohtaisessa työssä. Kanttoreiden työajasta yhtä paljon kului yleisvalmistamiseen, harjoitukseen ja matkoihin kuin tilaisuuksiin tai opetukseen ja työpäivät olivat repaleinen. Työmme painottui arkipäiviin ja erityisesti nuorisotyöntekijöillä kenttätööhön ja iltoihin. Lapsi-

vapaata ja vapaata työtä

työn, viraston ja kiinteistöhenkilökunnan tehtävät olivat selkeimmin sidoksissa työaikaan ja tiettyyn toimipisteeseen ja tehtävään.

Moni asia on tänään toisin kuin kuusi vuotta sitten ja vapaa-aikasäädöksetkin ovat muuttuneet. Tietoisesti on muutettu käytäntöjä työn sujumiseksi, hyvinvoinnin lisäämiseksi ja palvelun parantumiseksi. Esimerkiksi kun joka viikonloppu on vähintään kolme jumalanpalvelusta ja kirkollisia toimituksia seitsemisenä vuodessa, muutettiin pappien varuskäytäntö ajanvarausjärjestelmälle. Kun aikaisemmin toimituspyynnöt säätelivät pappien viikonlopun ajankäyttöä niin nyt työvuorossa oleville papeille on merkitty valmiiksi varauskirjaan toimitusajat ja jumalanpalvelusajat. Niinpä pappi tietää, että kun pyhä on työpäivä, niin hänellä on esimerkiksi jumalanpalvelus klo 11, kirkkokasteet klo 12.45 ja 13.30 sekä kotikasteaika klo 16. Kun taas ei ole jumalanpalvelusvuoroa ovat kotikasteajat klo 12, 14 ja 16. Järjestelmällä on hyötyä paitsi papille ja kirkkoherranvirastolle niin erityisesti seurakuntalaiselle. Soittaessaan virastoon hän saa välittömästi tiedon papista ja toimituksen mahdollisesta ajankohdasta. Palvelun laatu on parantunut ja nyt me hallitsemme aikatauluja eivätkä aikataulut meitä. Suositellen.

Papit tekevät viisipäiväistä työviikkoaan pitämällä vapaansa maanantaina ja tiistaina paitsi keran kuussa viikonloppuvapaansa jälkeen. Seitsemällä papilla jaottelu on onnistunut hyvin ja muutoksista on kyetty sopimaan joustavasti. Omat vapaapäiväni ovat perjantai ja lauantai. Tosin käytännössä näyttää usein käyvän, että lauantai vaihtuu muuksi päiväksi. Pappien lomat sijoittuvat pääasiassa kesäkuukausille, mutta myös touko- ja syyskuu ovat olleet käytössä. Lapsi- ja nuorisopainotteen seurakuntamme (esim. 16 rippikoulua) retkeilee ja leireilee myös kesällä paljon. Siksi työntekijöiden lomista osa jää talvikaudeksi. Sanoisinkin lomista kuten entinen isäntä ruuasta: "se oli hyvää

ja sitä oli riittävästi".

Kanttorien (2) vapaapäivät ovat arkipäivinä. Vapaapäiviä on voitu joustavasti vaihdella ja järjestelmä on toiminut hyvin. On selvää, että isossa seurakunnassamme (21 000 jäsentä, 4 kirkkoa)

tarvitaan erityisesti juhla-aikoina myös sijaisia. Diakoniatyöntekijöiden (3) ikävä kyllä, kuten niin monen muunkin seurakunnan työntekijäryhmän työt painottuvat lähes yksinomaan arkipäiviin. Tässä onkin yksi keskeinen tulevaisuuden parannussuunta. Työntekijäjoukkoina puhumme aina yhdessä tekemisen lisäämisestä, töiden hajanaisuudesta ja monimuotoisuudesta. Tuotekehitystyö toimintojen keskittämisestä esimerkiksi jumalanpalveluksen ympärille olisi varmaan hyvä askel meillä nyt kun tiimityön koulutushanke juuri päättyi. Uskon, että sillä olisi paljon myönteistä annettavaa seurakuntalaisille, toiminnalle, työyhteisölle ja yksittäiselle työntekijälle mahdollisine perheineen.

Seurakunnassa toiminnan tulokset ja tavoitteiden saavuttamiset ovat ja näkyvät kirkkaimmin työntekijäyhteisön ulkopuolella. Emme ole olemassa vain itseämme, työalaamme tai työntekijäyhteisöämme varten. Työmme näkyvät ja vaikuttavat ihmisissä, joiden kanssa kuljemme eri elämäntilanteissa osan matkaa.

Työtulokseen vaikuttaa erityisesti se, miten hyvin juuri sinä henkisesti yksittäisenä työntekijänä voit! Seurakunta on asiantuntijaorganisaatio ja usein vain sinä olet kasvokkain yksittäisen ihmisen tai ryhmän kanssa eikä työalan vastaava tai kirkkoherra tunne ihmisiä tai ohjaa tilannetta. Juuri siksi työn ja vapaan järjestelyihin liittyy keskeisenä sen mahdollistaminen, että kullakin on vapaus ammattitaitonsa ja osaamisensa käyttämiseen yhteisesti sovituissa raameissa ja riittävään lepoon ja virkistykseen. Kirkkoherrana tässä näen oman tehtäväni sellaisena viiden veen miehenä: valmentaa, valtuuttaa ja vapauttaa Vapahtajan veljeksi ja sisareksi.

"...olemme Jumalan lapsia. Mutta jos olemme lapsia, olemme myös perillisiä yhdessä Kristuksen kanssa" (Room. 8: 16–17)

Kirjoittaja on Hakunilan seurakunnan kirkkoherra.

»Teet työtä käsilläsi ja olet työntekijä, kun teet työtä käsilläsi ja päälläsi olet käsityöläinen, mutta kun teet työtä käsilläsi, päälläsi ja sydämelläsi olet taiteilija.»

Yksipappisen viisipäiväisyys —

Mitä tapahtuu, kun yksipappisen seurakunnan kirkkoherra siirtyy viisipäiväiseen työviikkoon? Vaihtoehtoja on muutamia. Käytetään muodollista tuurausta, jolloin seurakunnan hengellinen toiminta on viikossa kaksi päivää pienemmällä huomiolla entisen yhden sijaan. Toiseksi voidaan ottaa oikea tuuraaja, jolloin tämä tuuraaja on usein erikseen etsittävä ja palkkaus matkoineen tulee aika kalliiksi. Kolmanneksi kannattaa harkita toisen papin palkkausta yksin tai yhdessä toisten seurakuntien kanssa.

Olen kamppaillut pappien viisipäiväisen työviikon puolesta. Tämän aloitin jo vuosia sitten ilmoittamalla asiasta Satakunnan pappien veljespiirissä ja kirjoittamalla asiasta mm. Kotimaahan. Papit tekevät soveltuvin osin työtä samoilla periaatteilla kuin muutkin ihmiset tässä maassa. Siksi kannatan myös säännöllistä kahden päivän viikkovapaata luomisjärjestystä soveltaen. Kerran kuussa vapaan on osuttava viikonloppuun.

Suosiossa oleva keräilymentaaliteetti lisää stressiä vapaiden viettäjälle, työtovereille ja seurakunnalle. Siinä epä-säännöllisyydestä tehdään ihanne ja silloin vapaiden järjestely vaatii koko ajan runsaasti huomiota ja vie työaikaa. Ihmisen kaipaama säännöllinen lepo jää huomiotta.

Kun papisto siirtyi viisipäiväiseen työviikkoon, monet ajattelivat, ettei se lisää työvoiman tarvetta. Oma kokemukseni on toinen. Papisto on mukana monenlaisissa hengellisissä, hallinnollisissa ja suunnittelua kaipaavissa tehtävissä. Yksi lisävaapaa viikossa merkitsi, että papiston osalta yli kymmenen prosenttia työpäivistä katosi. Suoraan laskettuna se merkitsisi kirkossa 300 uutta papin virkaa tai työajan venymistä puolitoista tuntia jokaisena työpäivänä. Tietysti myös seurakuntien toimintaa voidaan ajaa alas.

LUVIALLA LOMITUSKRIISI

Luvian seurakunta on ollut pitkään suuri yksipappinen yli kolmellatuhannella jäsenellään. Kym-

»Tuuraajien saaminen on hankalaa puuhaa. Suurta meni oman työn järjestelyyn. Joskus oli helpoita töitä itse kuin hommata sijaisia. Ilman eläke- ja suurenmoisia palveluksia moni seurakunta oli jättänyt pappien uuden työajan pelkäksi paperitiikoksi.

autuas asia ja lomituskriisi

menen vuotta sujui aika hyvin, kun seurakunta tottui sopeutumaan kirkkoherransa kiireisiin ja toiminnan säännöllisyydestä tingittiin. Kirkkoherralta se vaati joustavaa suhdetta omaan vapaapäivään. Lähinnä vapaat viikonloput olivat oikeata lomaa.

Kun siirryin viisipäiväiseen viikkoon, ajattelin että nyt ainakin toinen vapaapäivistä toteutuu oikeasti eikä tule enää kuukausien työputkia ilman hengähdystaukoa. Siinä olin aika oikeassa, mutta esiin nousi toinen ongelma. Seurakunta ei selviä viikottain kahta päivää ilman papin peruspalveluita, joten tarvittiin oikeita tuuraajia muodollisen taustapäivystyksen sijaan.

Tuollaisten tuuraajien saaminen on tosi hankalaa puuhaa. Kahden päivän tuurauksen järjestely voi viedä tuntikausia, kun saa rukkaset toisensa perään. Tuntui ahdistavalta, että suuri osa ajasta meni pelkkään oman työn järjestelyyn. Joskus oli jopa helpompaa tehdä työt itse kuin hommata sijaisia.

Niiltä osin lomituskriisi tuli todelliseksi, että aiempaa useammat seurakunnat olivat aktiivisia hakemaan lomittavia pappeja. Kaikissa muissakin seurakunnissa papit olivat siirtyneet viisipäiväiseen työaikaan. Ilman eläkeläispappien suurenmoisia palveluksia moni seurakunta olisi kokenut pappien uuden työajan pelkäksi paperitiikeriksi.

SE ON SIINÄ: UUSI PAPPI!

Ajattelin vähän itseäni ja mahdollisimman paljon seurakuntaa. Tulin siihen tulokseen, että todellisia papin palveluksia voi saada vain palkkaamalla uuden papin. Kun Luvialta vielä puuttui vakinainen nuorisotyöntekijä, niin esitin luottamusmiehille uuden viran perustamista seurakunnan erilaisten tarpeitten tyydyttämiseksi.

Nyt Luvialla on ollut toinen pappi neljä kuukautta. Tuntuu ihmeelliseltä, että voi vain sopia työn jakamisesta. Kymmenet ja taas kymmenet huokailevat soitot ovat poissa.

Oma pappi voittaa kaikki tuuraajat, koska hänet myös koetaan omaksi — eikä vain vierailijaksi. Vierailijat tekevät keikkahommia, mutta oma pappi voi pitkäjänteisesti palvella seurakuntalaisia. Eläkeläispappeja en silti halua unohtaa, sillä heillä on

uri osa ajas-
ompaa teh-
läispappien
si kokenut
eriksi.»

aivan oma syvälinen viestinsä tuotavana kokoon-
tuvalle seurakunnalle.

VIISIPÄIVÄISYYS OTETTAVA TODESTA

Papiston siirtyminen uuteen työaikaan on tapahtunut varsin huomaamattomasti. Ihmiset ja julkinen sana eivät siitä juuri tiedä. Seurakunnissa ajatellaan, että kyseessä on vain pieni hallinnollinen muutos. Asiat selviävät hyvällä järjestelyllä.

Jos ajatellaan seurakunnan parasta, silloin asenteen täytyy muuttua. Seurakuntalaisille on etu, että heillä on virkeä pappi, jonka työaika on tiedossa. Papille ja hänen perheelleen on valtava asia, jos työntekijälle suodaan mahdollisuus oikeaan kotielämään.

Kuinka viisipäiväisyys sitten otetaan todesta? Seurakunnissa on arvioitava pappien palveluiden tarve. Jos papit ovat olleet aiemmin ahkeria, niin ainoa mahdollisuus on uusien virkojen perustaminen puuttuvan työajan korvaamiseksi.

Henkisellä puolella seurakuntien on tuettava työntekijöitään vapaiden pitämisessä. Jos vapaan pitäminen synnyttää työntekijässä huonoa omaatuntoa, silloin lepo menee hukkaan. Myös muita kuin pappeja on rohkaistava siinä, että säännöllinen lepo on siunaukseksi kirkolle.

Kutsumustietoisuutta arvostavana pappina pelkään välillä sitä, että vapaiden määrä pyritään maksimoimaan erilaisilla kikoilla. Vapaat ovat tärkeämpiä kuin työ. Se mihin tähtään on tasapaino työn ja levon välillä — että jaksaisin ja voisin katsoa maailmaa virkeillä silmillä. Vapaa-aika voi olla sitäkin, että pääsen seuroihin puhumaan johonkin toiseen seurakuntaan tai voin tehdä tätä kirjoitusta.

Kirjoittaja on Luvian kirkkoherra.

ILKKA JÄRVINEN

Vapaa- aikasuunnitelman laatiminen

Kauhajoki on 15 000 asukkaan kunta Etelä-Pohjanmaalla. Me teemme työtä viiden papin, kahden ja puolen kirkkomuusikon sekä kolmen diakoniatyöntekijän voimin koskien tämän lehden lukijakuntaa. Alueellisesti pitäjä on laaja ja pääkirkon lisäksi on kaksi muuta kirkkoa (Nummijärvi, Kauhajärvi).

Vapaa-aikasuunnitelma on oikeastaan muodostunut välttämättömäksi osaksi työn suunnittelua. On otettava huomioon monia tekijöitä, joista osa nousee meidän seurakuntamme luonteesta. Vapaiden ja lomien olisi mentävä työntekijöiden toiveiden mukaisesti niin pitkälle kuin se on mahdollista. Samalla on kuitenkin pidettävä huoli siitä, että työvoimaa on riittävästi suorittamaan eteen tulevat tehtävät. Kesällä monet rippikoulut ja lisääntyneet vapaa-aika ovat selvästi kysyneet organisointikykyä lisää. Enää ei voi kuvitella tilannetta, jossa toiset lomailevat ja yksi hoitelee hommat. Joskus ennen tilanne aivan kuin lipsui siihen. Kaksi vapaapäivää viikossa, kuukausivapaat, leirivapaat jne. aivan oikein vaativat tarkan suunnitelman tekemistä, jossa myös tietysti sijaisuudet on hoidettu. Apuna on mm. oman hiippakuntamme, Lapuan tuomiokapitulin, ohjeet ja mallilomakkeet, vaikka nykyään paljon jää kunkin seurakunnan harkintaan, millä jaksotuksella vapaa-aikasuunnitelma tehdään. Me teemme suunnitelman kolme kertaa vuodessa.

Sovimme yhteisessä työneuvottelussa alustavasti raamit vapaiden ja lomien osalta. Sitten kukin työntekijä itse täyttää oman paperinsa sovitun pohjalta ja tiedot kootaan yhteen. Sitten vain katselemaan, että porukkaa on riittävästi viikonlopuiksi ja viikoillekin töissä. Joskus pitää hieman sovitella, joskus ei. Kun kaikki lopuksi täsmää eli työvoimaa on suorittamaan eteen tulevat todennäköiset tehtävät ja virkakunta saanee vapaansa ja lomansa pitää pääsääntöisesti toiveiden mukaan niin nimi alle. Ennen kuin vahvistan suunnitelman olen pyrkinyt mahdollisista muutoksista neuvottelemaan etukäteen. Näin siihen ole juurikaan tarvinnut palata myöhemmin. Sairaslomat jne. ovat asia erikseen.

Papiston ja kanttoreiden osalta ilot ja surut suunnittelussa ovat samantyyppisiä. Papiston osalta sijaisuudet näin isossa seurakunnassa hoituvat talon sisäلت. Kanttorikunnan osalta sijaisia on haallittava kulloisenkin tilanteen ja tarpeen mukaan. Harvoin kuitenkaan olemme siirtäneet aiottua vapaata. Sairaslomat tms. ovat oikeastaan ainoa syy siihen, että suunnitelmassa oleva viikonloppuvapaa vaihtuu pidettäväksi myöhemmin.

Diakoniatyöntekijät laativat omat suunnitelmansa yhdessä. Viikonloppuun osuvat työtehtävät ovat olleet syntymäpäiväkäyntejä, vanhusten tai vammaisten kirkkopyhiä, diakonian ”juhla jumalanpalvelus”, naisten aamiaisia, yhteisvastuukeräykseen liittyviä tilaisuuksia ja niin edelleen. Yleensä kukin sisar on noin kerran kuussa töissä joko lauantain tai sunnuntain tai molempina päivinä. Vapaa niistä on pidetty seuraavalla viikolla. Sisar Sinikka Kurjenluoman sanoin: ”Arkivapaa on välillä ihan mukava. Koen mielekkäänä osallistumisen diakoniisiin jumalanpalveluksiin joko tekstin tai esirukouksen lukijana sekä ehtoollisavustajana tai kolehdin kantajana.”

Miten sitten tulevaisuudessa tulisi kehittää vapaa-aikajärjestelmää ja -suunnittelua? Tähän on vaikea vastata. Toiset ovat varmaan tyytyväisiä nykytilanteeseen. Jotkut tuntuvat haikailevan vielä vanhaa yhden viikkovapaan aikaa. Kirkkoherran kannalta ongelmia tuottaa se, että viikolla pidetään seurakunnan hallintoon liittyvät kokoukset ja lukuisia muita kokouksia eikä päivät ole läheskään aina etukäteen tiedossa. Jää sitten aina ratkaistavaksi tilanteen mukaan pidänpö vapaata vai siirränpö vapaan. Sama tilanne tulee vastaan muillakin työntekijöillä. Siirtäminen on usein vaikeaa. Siihen kaipaaisi säännösten tasolla joustavuutta lisää.

Kirjoittaja on Kauhajoen kirkkoherra, lääninrovasti.

Jäsenten mielestä työaika-kehityksen suunta on oikea

Työ- ja vapaa-aikakysymykset ovat olleet seurakuntien työntekijöiden keskeisiä kehittämiskysymyksiä jo vuosia. Onhan kyse sekä seurakuntien tavoitteista ja työn mielekkäistä järjestämisestä että myös työntekijöiden omaan elämään keskeisesti vaikuttavista kysymyksistä. Seurakuntien työ poikkeaa muista työpaikoista erityisesti juuri työaikojen osalta.

Crux kyseli työntekijöiden näkemyksiä työ- ja vapaa-aikakysymyksissä. Seuraavia asioita kysyttiin:

1. Seurakunnan työntekijät ovat nyt nk. viisipäiväisessä työviikossa. Onko tämä kehitys ollut mielestäsi oikeansuuntainen?
2. Onko työ- ja vapaa-ajan suhde tällä hetkellä kohdallaan?
3. Onko päivittäisen, viikoittaisen ja kuukausittaisen työajan järjestäminen ongelmatonta? Jos on ongelmia, mainitse niistä keskeisimmät. Ratkaisuehdotuksia.
4. Onko työ- ja vapaa-aikakysymykset aiheuttaneet keskustelua / ristiriitoja työyhteisössäsi?
5. Mihin asioihin työ- ja vapaa-aikakysymyksissä ammattiliittojen mielestäsi tulisi tulevaisuudessa kiinnittää erityisesti huomiota?

Ja näin vastattiin:

Esa Järvinen, kappalainen, Helsinki:

Olen töissä väkiluvultaan Suomen suurimmassa seurakunnassa, Malmilla, joten tämä työyhteisö on tietysti vastauksieni viitekehyksenä. Malmi jakaantuu sisäisesti yhdeksään seurakuntapiiriin, joista yhden eli Tapanilan seurakuntapiiriin kappalaisena toimin. Seuraavassa vastauksia:

1. Kehitys on oikeansuuntainen. Nykylämä — esim. perheen ja harrastusten takia — vaatii työajan ja vapaa-ajan erottamista selkeämmin toisistaan, joten suunta on oikea.

2. Vapaapäiviä sinänsä on riittävästi, mutta kun niistä "palaa" lähes säännöllisesti jompikumpi, niin tämä ei pitemmän päälle ole hyvä asia. Vaarana on, että virallinen vapaapäiväjärjestely ja käytännössä toteutuvat vapaapäivät eriytyvät liiaksi toisistaan. Vapaata pidetään siis silloin, kun töiltä joudetaan — jos joudetaan.

— Työmäärä sinänsä ei ole vähentynyt papin työssä, mutta arkivapaat ovat lisääntyneet. Tämä tarkoittaa sitä, että töitä tehdään joko enemmän työpäivinä tai sitten vapaapäivinä.

3. Työajan järjestäminen ei ole ongelmatonta:

— Jos joillakin saman työtiimin ihmisillä vapaapäivät ovat pääsääntöisesti maanantai-tiistai ja toisilla puolestaan torstai-perjantai, niin yhteinen kokouspäivä on pakostakin keskiviikko. Ja kun tällaisia erilaisia työtiimejä on monia samassa seurakunnassa, joissa esim. pappi on mukana, niin on selvää, että jonkun on tehtävä töitä vapaapäivinä. Kaikkia yhteisiä töitä ei voi tehdä keskiviikkona.

— Viikoittaisia vapaapäiviä olisi saatava siirtää ja ryhmitellä vapaammin kuin nykyään on mahdollista. Vaikka sunnuntai on pyhäpäivä, se ei saa olla niin pyhä etteikö myös se voisi olla vapaa useammin kuin kerran kuukaudessa. Malmilla — yllättävää kyllä — sunnuntaihin kohdistuu vähemmän työpaineita kuin moniin muihin päiviin. Näin ollen sunnuntain käyttäminen myös pappien lepäämiseen on perusteltua jo yksinomaan työn järkevän suunnittelun kannalta. Tällöin saataisiin lisää yhteisiä arkipäiviä, joi-na voisi pitää esim. yhteisiä kokouksia.

— Suurin osa ihmisistä, kuten pappien puoliset ja pappien koulua ja päiväkotia käyvät lapset, ovat vapaalla nimenomaan sunnuntaisin, joten jatkuva sunnuntaityö on pitemmän päälle raskasta perheen kannalta. Tällä on varmasti yhteys myös lisääntyneisiin papin perheitten avioeroihin.

— Jos vapaapäiviä saa siirtää vapaammin, niin samalla tulee sallia myös vapaapäivien kerääminen esim. kerran syksyllä ja kerran keväällä pitemmäksi yhtäjaksoiseksi vapaaksi. Papin työn luonteen kannalta olisi tärkeää, että välillä voisi irrottautua kunnolla työstä eikä pitää jatkuvasti vain yksittäisiä — monesti näennäisiä — vapaapäiviä.

4. Lauantai- ja sunnuntaivapaat ovat yleensä ongelmattomia, koska jokainen työyhteisössä tietää yleensä jo hyvissä ajoin nämä vapaansa, ja näistä "pidetään kiinni". Mutta arkivapaat ovat ongelmallisia. Esim. jouluna ja pääsiäisenä ja monina muina kiireisinä aikoina on hyvin vaikeaa pitää kiinni vapaapäivistään. Jostakin on joustettava, jotta työn toteuttaminen ei kärsi liikaa, ja tällöin

tulilinjalla ovat nimenomaan arkivapaat.

— Kesä-, heinä- ja elokuun vapaata viikonloppua ei Malmilla ole käytännön syistä voitu pitää. Olemme yhteisesti sopineet, että nuo vapaapäivät siirretään myöhemmäksi. Kaksi rippikoulua/pappi, muut työtehtävät sekä lomat muodostavat niin vaikean yhtälön pappien kesän kannalta, että viikonloppuvapaita ei tähän enää mahdu. Mieluummin minä pidän loman silloin kun haluan kuin kerran kuukaudessa vapaan viikonlopun myös kesäkuukausina.

5. Papin työ on usein periodityötä, jota olisi hyvä tehdä silloin, kun sitä tarvitsee tehdä. Tämä tarkoittaa sitä, että välillä pitäisi tehdä parikin viikkoa töitä ilman vapaata, kun taas hiljaisempaa aikana joutaisi hyvin olla vapaalla. Vapaa-aikasäännökset ovat nykyisellään niin jäykkiä, että tähän ei ole mahdollisuuksia.

— Vapaa-ajan jousto yhtäältä myös sunnuntai-päiviin ja toisaalta vapaapäivien vapaampaan ryhmittelyyn kunkin seurakunnan ja työyhteisön tarpeitten mukaan on pitemmän päälle sekä työntekijän että työnantajan edun mukaista. Tämä on tietysti vaikeata, kun harkitaan mallia, joka sopisi kaikkiin Suomen seurakuntiin Hangosta Utsjoelle, mutta tähän suuntaan pitäisi kuitenkin edetä.

Sirkka Ryynänen, diakonissa, Joensuu:

1. Viisipäiväinen työviikko on ok. Hengellisessä työssä tulee tosin tilanteita, jolloin ei voi pitää vapaapäivistä kiinni. Tällaisia tilanteita ovat esim. sielunhoidolliset tehtävät kriisitilanteissa, kuolevan sielunhoito tai muu ensiapu, johon työntekijä kutsutaan kesken vapaapäivän. Tällöin tulisi kuitenkin turvata mahdollisuus korvaavaan vapaapäivään mahdollisimman pian kriisitapahtuman jälkeen.

2. Mielestäni työ- ja vapaa-ajan suhde on kohdallaan, — jos virkaehtosopimusta noudatetaan ja työsuunnitelmat laaditaan siten, että vapaa-ajat tulevat huomioiduksi.

3. Nimenomaan hyvä työsuunnitelma takaa mahdollisuuden levolliseen työntekemiseen ja vapaapäivien tai lomien pitämiseen. Yleensä kaaos uhkaa niitä työntekijöitä joilta puuttuu päivittäinen, viikottainen ja kuukausittainen työsuunnitelma. Kriisitilanteet vaikuttavat päivittäisen työsuunnitelmaan tai korkeintaan muutamiin päiviin. Näissä tilanteissa työyhteisön tulisi jakaa vastuuta niin, että se joka menetti vapaapäivänsä, saisi sen korvatuksi.

4. Esimiehen näkemys on, ettei väsyneestä työntekijästä ole iloa kenellekään. Siksi voimme pitää

kuva Matti Kolho/Kuvario

vapaapäivät hyvällä omalla tunnolla. Työyhteisössä on kuitenkin niitä, joilla on tarve olla aina tavoitettavissa ja tarve korostaa ainaista kiirettä tai työn paljoutta. Tällaiset asenteet saattavat aiheuttaa kitkaa tai närää työntekijöiden välille.

5. Ammattijärjestöt voisivat panostaa siihen, että kirkon piirissä toteutuisi suurin piirtein samansuuntainen työ- ja vapaa-aikajärjestely kuin muualakin yhteiskunnassa, kuitenkin siten, että kirkon työn erilaiset vaatimukset huomioitaisiin. Viikonloppu- ja iltatyö korvattakoon arkipäivinä annetta-

vana vapaa-aikana, samoin kuin leirityöstä kunnollinen vapaa-aikakorvaus. Virkaehtosopimuksiin riittävästi joustoa viikko- ja kuukausisuunnitelman toteuttamiseksi. Hengellisen työn tarkoituksenmukaisuus ja ihmisen tarpeiden täyttäminen eivät ole sidoksissa määräaikoihin, siksi työntekijän työajan käytössä tulee olla mahdollisuus tervejärkiseen joustoon.

Ja lopuksi: Tervettä itsetuntoa ja aikuisen vastuullisuutta sekä esimiehille että alaisille, niin työn kuin vapaa-ajan suunnittelussa.

Seija Autio, diakoni, Lappajärvi:

1. Kyllä on.

2. Kyllä on, persoonasta johtuen jotkut työntekijät tekevät aivan liian pitkiä työpäiviä ja väsyvät.

3. Pääosin on ongelmatonta. Toisinaan saattaa työt kasaantua ja tulee pitkiä päiviä. Kauan työssä olleena ruuhka-ajat oppii ennakoimaan ja huomiomaan työn suunnittelussa.

4. On oikeudenmukaista, että kaikilla seurakunnan työntekijöillä on viisipäiväinen työviikko. Arkivapaat ovat aluksi hankaloittaneet asioiden hoitoa, mutta alkukangertelun jälkeen sujuu nyt jo hyvin.

5. Olisi hyvä, jos työpaikkakohtaisesti voitaisiin joustavasti, tilapäisissä ratkaisuissa, sopia työ- ja vapaa-ajasta. Kuitenkin tulisi sallia lomarahen vaihtaminen vapaaksi, aikaisempina vuosina olleen mallin mukaisesti.

Jukka Isometsä, kappalainen, Joroinen

1. Ainakin maalaisseurakunnan elämään säännöllinen viisipäiväinen työviikko sopii aika huonosti. Paremmiin sopii se, että kolmen viikon jaksoon voi sovittaa tietyn määrän vapaapäiviä.

2. Suurin piirtein on kohdallaan.

3. Työn luonteeseen kuuluu se, että päivät ja viikot ovat erilaisia ja ennalta arvaamattomia. Aina eivät vapaapäivät sovi luontevasti siihen, mihin ne vapaa-aika suunnitellaan on merkitty. Omaan työtapaani sopii se, että tarvittaessa olen joutanut ja pitänyt vapaata silloin kun se työn kannalta on luontevaa ja mahdollista.

4. Hyvässä sovussa on asiat saatu sovittua.

5. Seurakunnat ovat erilaisia, ja siksi myös seurakuntien tarpeet työ- ja vapaa-aika kysymyksissä ovat erilaisia.

Hilkka Kakko-Helle, seurakuntapastori, Paimio

1. On ollut.

2. On, mikäli vapaapäivät voi pitää.

3. Ei ole aivan ongelmatonta. Hankaluudet eivät omassa työyhteisössäni johdu työtovereista saatikka esimiehestä. Päinvastoin pyrimme kaikki tukemaan toistemme mahdollisuuksia vapaapäivien pitämiseen. Ongelmat johtuvat siitä, että meidän pappien on ollut hieman vaikea priorisoida töitämme; mistä voisi luopua yhden arkipäivän vähennyttä työajastamme? Seurauksena viisipäiväisestä työviikosta on ollut, että viikon arkityöpäivistä tulee aikaisempaa helpommin 12-tuntisia. Kaikkea arkipäivänä tehtävää ei voi siirtää viikonlopuksi. Ratkaisuksi tähän ongelmaan en toistaiseksi ole näh-

nyt muuta kuin työn painopisteiden uuden harkinnan ja huomion kiinnittämisen entistäkin enemmän määrätstä laatuun.

4. Keskustelua ovat aiheuttaneet paljonkin, risiiriitoja sen sijaan eivät papiston keskuudessa. Muut ammattiryhmät, mm. nuorisotyönohjaajat ja diakoniatyöntekijät sekä kanslisti, eivät ole kaikin osin varauksetta hyväksyneet uutta järjestelyä. Selaisiakin kommentteja minä ja kollegani olemme kuulleet, että "nyt papit eivät tee senkään vertaa töitä kuin ennen". Siirtyminen viisipäiväiseen työviikkoon tuntuu uudelleen nostaneen esille jaon "papit ja muut työntekijät", jossa jaossa papit koetaan etuoikeutetuksi ryhmäksi. (Tästä aiheesta olisi muuten mielenkiintoista lukea tutkimus, jos joku sen ensin tekisi!)

5. Työyhteisöille tulisi antaa suurempi vapaus ja itsemääräämisoikeus pitämättä jääneiden vapaapäivien korvaamisessa ja yleensä vapaapäivien siirtelemisessä ohi virallisten vapaa-aikasuunnitelmien. Omassa työyhteisössäni olemme jo näin toimineet. Kokemuksemme mukaan tällainen joustavuus on palvellut kokonaisuutta ja yksittäisiä työntekijöitä paremmin kuin tiukka lain kirjaimeen pitäytyminen. Jos tämä mahdollisuus olisi myös kirjattu lakiin, se voisi toteutua kirkkoherran henkilöstä riippumatta.

Heikki Tynkkynen, kanttori, Jyväskylän maaseurakunta

1. Kehitys on ollut periaatetasolla oikea.

2. Vapaapäivä- ja lomasuunnitelmia laadittaessa asia on kunnossa.

3. Kaikkiin liittyy ongelmia. Päivittäiset työajat venyvät monesti todella pitkiksi. Kuuden päivän työt on tehtävä viidessä päivässä. Lisäksi erilaisia valmistelu- ja suunnittelutehtäviä on pakko tehdä myös vapaapäivinä. Esimerkiksi puhelimesta ei voi sanoa seurakuntalaisille, että soittakaa päivystysaikaa, olen nyt vapaalla. Jos vapaapäiväsuunnitelmassa oleville viikkovapaille tai viikonloppuvapaille sattuu myöhemmin tärkeä työmeno, on tällaisen menetetyn vapaapäivän pitäminen myöhemmin useimmiten ylivoimaisen hankalaa.

4. Keskustelua paljonkin, mutta ei suurempia riitoja.

5. Vaikka työaikaa ei ole, voisiko työpäivän pituudessa olla kuitenkin jokin raja. Nyt sitä ei tietääkseni ole. Kuuden päivän töiden tekeminen viitenä päivänä ei onnistu. Asiaan pitäisi keksiä ratkaisu.

Nina Forsström, diakonissa, Espoonlahti

1. Viisipäiväinen työviikko on sinänsä ihan hyvä asia ja oikeanlainen suuntaus. Tosin kun kuulee

sanan viisipäiväinen työviikko, niin kyllä sitä omalla kohdallaan kysyy, että mikä se sellainen on. Käytännössä sen toteuttaminen kun tuntuu olevan melko hankalaa. Kyllä väkisinkin tulee tehtyä enemmän. Oma elämäntilanne on tietysti myös asia joka vaikuttaa kaikkeen tekemiseen.

2. Jos pystyy pitämään kiinni vapaapäivistään niin varmaankin työ- ja vapaa-ajan suhde on suurin piirtein kohdallaan. Siihen pitäisi ainakin pyrkiä. Eräänä ongelmana näkisin nuorten työntekijöiden ja ”pätikätyöläisten” jaksamisen. Tällä hetkellä monet ovat tilanteessa, jossa tehdään lyhyitä ja pitkiä sijaisuuksia peräjälkeen eri seurakunnissa ja seurakuntayhtymissä. Lomia ei kerry tai ne ”palavat” alta työpaikan vaihdoksen myötä, vaikka niistä saakin rahallisen korvauksen. Saattaa kulua montakin vuotta siihen, että pääsee normaaliin ”loma-aikatauluun”. Olen huolissani sijaisten jaksamisesta tältä osin.

3. Työajan puitteissa tehtävän työn järjestäminen ei ole ongelmatonta. Ylipitkiä päiviä tahtoo tulla väkisinkin ja aina tuntuu olevan vapaapäiviä rästissä, varsinkin, jos laskee viikoittaista työaikaa. Joskus tuntuu, että voidakseen pitää yhden vapaa päivän, joutuu samalla viikolla tekemään muina päivinä kohtuuttoman pitkiä päiviä. Nuorena työntekijänä huomaan sen, ettei opiskeluaikana syntynyt oikeaa kuvaa seurakuntatyön rannattomuudesta. Se yllätti. Siksi olisin sitä mieltä, että myös työnohjaukseen tulisi kiinnittää entistä enemmän huomiota. Uutena työntekijänä ainakin minä olisin kaivannut työnohjausta ihan siihen, miten rajata työtä ja pitää huoli vapaapäivistään. Työnohjauksen suhteen oli kuitenkin ongelmia kun ei ollut pitkäaikaista työsuhdetta, vaan määräaikaista pätäkötä, joiden jatkumisesta ei ollut varmuutta.

4. Kyllä diakoniatyöntekijöiden jaksaminen on suuri kysymys. Meitä on yksinkertaisesti liian vähän. Vapaapäivistä pyritään pitämään huoli, mutta moni kokee tekevänsä sen huonolla omalla tunnolla. Ja varsinkin silloin kun on sairaslomalla. Tietää, että omat työt tulevat muiden jo täysien allakoiden keskelle. Jatkuvaa keskustelua joudutaan käymään siitä mikä kulloinkin on tärkeää, mikä ei. Tosin tämänkään kaltaiselle keskustelulle ei aina tunnu löytyvän aikaa, vaikka se olisi kovin tärkeää monessakin mielessä. Pitäisi oppia asettamaan rajoja, mutta keskustelua aiheuttaa se mihin ne rajat vedetään. Elämme yhteiskunnassa joka menee eteen-

päin hurjaa vauhtia. Tuossa vauhdissa pitäisi jotenkin pystyä pysymään, mutta täysi työ tuntuu olevan siinäkin, että saa yksinkertaiset arkiset asiat tehdyksi. Yhden asiakkaan kanssa kuluu entistä enemmän aikaa, kun ongelmat

ovat niin monimuotoiset. Ja samalla tulisi pystyä pitämään itsensä ajan tasalla muutosten suhteen ja vielä löytämään uusia keinoja vastata haasteisiin.

5. Diakoniatyöntekijöiden palkkaus on ehdottomasti asia, jota tulee pitää esillä ja johon pitäisi saada pikaista parannusta. Olemme jäämässä auttamattomasti jalkoihin. Diakonian virkoja tulisi myös saada lisää; se mahdollistaisi myös työn ja vapaa-ajan paremman jaksottamisen.

Hannu Niemelä, kanttori, Haukiputaan seurakunta

1. On ehdottomasti.

2. Periaatteessa on, vaikkakin työpäivinä työ-aika on täysin rajoittamaton. Seurakunnissa on sitten vielä sellaista ajattelua jossakin määrin, että hyvä työntekijä on se, joka ei vapaapäivistä niin välitä.

3. Työpäivälle tulee usein paljon pituutta, koska työtehtävät ovat pitkin päivää. Itselläni ei ole viikkovapaat olleet koskaan peräkkäin ja se on huono asia. Perjantaille sijoittuva toinen vapaapäiväni menee ainakin osittain viikonlopun töihin valmistautumiseen. Pitämättä jääneen vapaapäivän siirto-oikeus on hyvä ratkaisu, koska tosiasia on, että aina ei voi pitää kahta vapaapäivää (esim. kirkollisina ruuhka-aikoina), joskus on vaikeuksia pitää yhtäkään. Siirto-oikeus saisi olla pitempi kuin kolme viikkoa.

4. Keskustelua on tietenkin ollut jonkin verran, koska ”viisipäiväisyys” on uusi asia. Ristiriitoja ei ole ollut.

5. Kanttorin kohdalta voisi poistaa maininnan ”välttämättömistä ja kiireellisistä virkatehtävistä” vapaapäivän pitämisen esteenä. Määritelmä on liian väljä ja sitä voidaan soveltaa hyvinkin mielivaltaisesti. Viikonvaihdevapaa tulisi ehdottomasti säilyä, vaikka viranhaltija olisikin ollut sairaslomalla samana kuukautena jonkin viikonlopun aikana. Nykyinen tulkinta on aiheuttanut sen, että jotkut kanttorit ovat sairainakin hoitaneet virkaansa, ettei esim. kuukauden lopulle suunniteltua ja hyväksyttyä viikonvaihdevapaa menettäisi. Tällainen on mielestäni epäinhimillistä ja varsinkin kirkossa.

Manchesterissä nautittu, Keravalla purtu

Vietin puolen vuoden vuorotteluvapaani keväällä 1998 Englannissa, pääosin Manchesterissa, opiskellen lisää yhdyskuntatyöstä. Opiskeluuni Manchesterin yliopistossa kuului kiinteänä osana kenttätö, jota tein paikallisen hiippakunnan yhdyskuntatyön tiimin kanssa. Alussa opintoni liittyivät erityisesti monikulttuurisuuteen, rasismiin, seksismiin ja prostituutioon, myöhemmin erilaisiin yhteisöjen teoreettisiin ja käsitteellisiin ulottuvuuksiin sekä ammatillisen verkostotyöskentelyn ongelmiin ja mahdollisuuksiin. Yliopisto-opiskelussa minua viehätti erityisesti sen tiivis yhteys käytäntöön; pohtiessamme jotakin teoreettista ongelmaa tai kysymystä, meidät usein ohjattiin kentälle katsomaan ja kuulostelemaan miltä kysymys näyttää sieltä päin katsottuna. Joskus se selkeni, joskus muuttui entistä mutkikkaammaksi; paperilla ja työhuoneessa ilmiöt ovat varsin toisenlaisia kuin elävien ihmisten keskellä.

Hiippakunnan yhdyskuntatyön tiimin työ oli lähinnä paikallisten ryhmien tukemista, koulutuksen järjestämistä yhdessä heidän kanssaan ja verkostotyöskentelyn mahdollistamista. Tiimin kanssa työskennellessäni huomioni kiinnittyi työn tekemisen tapaan; työ tapahtui todellakin ryhmien kanssa, ei ryhmiä vetäen ja siinä oli vahvasti yhdessätekemisen tuntu.

Yhdyskuntatyö, niin kuin sen Englannissa olen ymmärtänyt, onkin ihmisten yhteistä toimintaa niiden asioiden kanssa, jotka vaikuttavat tavalla taikka toisella heidän elämäänsä. Työtä tehdään niin sosiaalisten, taloudellisten kuin poliittistenkin kysymysten kanssa. Työ on erityisesti niiden ryhmien ja yksilöiden äänen kuulemistä, joita yleensä ei kuulla. Tavoitteena on muutosprosessi, yksilön elämässä, yhteisössä tai yhteiskunnassa. Harvoin työ oli kuitenkaan konkreettista barrikadeilla seisomista, mutta kuvaannollisesti useinkin. Ja silloinkin ”barrikadeille” nousivat ne, joiden itseluottamus on mahdollisesti tarvinnut vuosien kokemuksen osallisuudesta sekä hyväksynnän ja tuen ilma-
piiristä voidakseen nousta tekemään oman osuutensa.

Seurakuntien rooli yhteistyöverkostoissa poikkesi tietysti suomalaisesta käytännöstä jo perusasetelman vuoksi; ne seurakunnat, joiden kanssa yhteistyötä tehtiin sijaitsivat köyhillä alueilla, joka Englannissa tarkoittaa sitä, että seurakuntakin on köyhä. Yleensä seurakunnilla oli vain yksi kirkon rahoilla palkattu työntekijä, pappi. Esimerkiksi Etelä-Manchesterissa, Burnagessa, alkanut nuorten kanssa toimimiseen suunnautunut projekti hankki rahoituksensa kokonaan erilaisilta säätiöiltä ja hyväntekeväisyysjärjestöiltä. Sama kuvio toistui kaikissa projekteissa joihin tutustuin. Projektimuotoinen työ ei tällöin ole valinta, vaan käytännön pakko, mutta asenne työhön toi pienen, mutta ratkaisevan vivahteen: seurakunnan tekemä työ yhteisön kanssa ei ole projekti vaan pitkäjänteistä

työtä. Kun työ johtaa käytännön tiukkoihin haasteisiin, syntyy mahdollisesti työn sisälle projekti, johon voi hakea ulkopuolista rahoitusta, Burnagessa esim. nuorten taideprojekti. Tälle projektille on alku ja loppu, mutta sitoutuminen työhön nuorten kanssa ei loppu, mutta löytää mahdollisesti muita muotoja.

Seurakunnan rooli ei ollut rahoittajan ja kirstunvartijan rooli, vaan tasavertainen muiden ryhmän toimijatahojen kanssa; terveysaseman, koulun, asukaiden, poliisin, nuorisotoimen, kirjaston jne. Vaikka tällainen rahoituskäytäntö on joskus hankala ja aikaavievä, sen pohja on terve; kaikki toimijat ovat tekemässä raha-anomuksia ja ovat näin ollen samalla viivalla. Tästä myös käsite ”vapaaehtoistyö” saa uusia ulottuvuuksia. Vapaaehtoistyöntekijät eivät ole esim. seurakunnan toimintaansa kutsumia apulaisia, vaan itsenäisiä toimijoita niissä kysymyksissä, jotka he näkevät tärkeinä. Vaikka työntekijä ei esitä asiantuntijaa niissä asioissa, joissa hän ei sitä ole, hän ei kuitenkaan ole näkymätön, vaan tuo yhteiseen jakoon ne kyvyt ja tiedot, joita hänellä on. Esimerkiksi Burnagen ryhmä lähetti edustajat kaupungintalolle neuvottelemaan nuorisotilan vuokrasta ja korjauksista. Jotta äänessä eivät olisi vain ne, jotka yleensäkin ovat, työntekijä piti ”koulutustilaisuuden”, jossa haettiin kunkin erityisosaamista, tehtiin itseluottamusharjoituksia ja jaettiin tehtävät tulevaan neuvotteluun.

Paluu suomalaiseen ja keravalaiseen diakonian arkeen ei ole ollut yksinkertainen. Se, että toimintaan on varattu rahaa, helpottaa monia käytännön asioita ja vapauttaa työhön. Samalla se ylläpitää sitä epätervettä asennetta, että työntekijänä istun raha-kirstun päällä ja kuitenkin puhun tasaveroisesta kohtamisesta. Se, että raha vain tulee jostain, vaikeuttaa monelle toiminnan kokemista omaksi ja yhteiseksi. Haasteena työssäni onkin hyödyntää se helpous, joita varakas seurakunta joihinkin asioihin tarjoaa, mutta löytää tapoja olla silti vieraannuttamasta ihmisiä toiminnasta.

Yhä nopeammin toimivassa ja nopeita tuloksia vaativassa maailmassa yhdyskuntatyön pitkäjänteinen ja aikaavievä muutosprosessi ei välttämättä ole kysyttyä, mutta juuri siksi tärkeää. Jos ihmisellä tai yhteisöllä on takanaan vuosien kokemus syrjäyttämisestä, sitä ei kahden vuoden tempauksella korjata. Siihen, että niiden ääni tulisi kuulluksi, joita yleensä ei kuulla, ei riitä kyselytutkimus toiveista ja odotuksista. Ihminen, jolla ei ole ollut kokemusta omien toiveidensa kuulemisesta tai edes niiden ajattelemisesta, ei niitä yhtäkkiä voi laatia. Matka pitkästä syrjäyttämisketjusta ihmisoikeuspäiville voi olla monen vuoden mittainen ja vaatii sitoutumista.

Kirjoittaja on Keravan seurakunnan diakoni.

Voisiko pienikin ponnistaa?

Silmääni on pistänyt viime aikoina eri yhteyksissä seuraava lause: *Jos kanttorin työmäärä seurakunnassa vähenee ratkaisevasti, niin siitä seuraa, että...*

Ollessani hiihtolomalla Kainuussa pari vuotta sitten jäi mieltäni askarruttamaan kysymys pienten seurakuntien kanttorin työstä ja työmäärästä. Lomailija sai matkallaan sen käsityksen, että Kainuussa tehdään sinnikkäästi työtä, että a) saataisiin uusia asukkaita paikkakunnalle, b) saataisiin niin vanhat kuin uudetkin pysymään ja kokemaan olemassaolonsa mielekkääksi. Istuin eräänä päivänä turistikierroksen verran bussissa, jonka emäntä, eräs silloisista kunnanvaltuutetuista, valisti meille aidon innostuneesti kuinka paljon kansalaisopiston ja kunnan taholla tehdään työtä, jotta asukkailla voitaisi tarjota mielekästä harrastus- ja virkistystoimintaa. Kieleni päällä pyöri kysymys: Entä seurakunta?

Pohtiessani kanttorintyön mahdollisuuksia pienissä seurakunnissa uskallan esittää seuraavat väitteet:

1. Pieni seurakunta ei tarkoita samaa kuin musiikillisesti lahjattomien ihmisten yhteisö.

2. Pienen seurakunnan alueella muu kulttuuri- ja harrastustarjonta ei ylitä kaupunkien suurta ympärivuotista tarjontaa, joiden kanssa seurakunta saa "kilpailla" ja kuitenkin kaupunkiseurakuntien kanttoreilla on riittämiin työtä.

3. Kanttori, kanttorin koulutuksen saanut, on muusikko ja muusikkona nimenomaan kirkkomuusikko.

Ja kysymyksen: Kuka ja millä perusteilla määrittelee sen, ettei kanttorille riitä niin paljon työtä seurakunnassa, että siitä seuraa...?

Seurakunnan väkiluku on mielestäni epäkelpo mittari, jos sen perusteella arvioidaan seurakunnan musiikkityön määrää. Toki kirkollisten toimitusten lukumäärä kulkee suhteessa seurakunnan kokoon, mutta niiden määrähän on esim. yksipappisessa seurakunnassa yhtä suuri niin papilla kuin kanttorillakin — hehän kulkevat työparina toimituksissa. Pääjumalanpalvelusten määrä on sama kaikkialla. Pienistä seurakunnista on ponnahtanut monta hyvää lapsi- tai nuorisokuoroa!

Siellä, missä yleinen kulttuuri- ja harrastetarjonta on suuri, joudutaan kilpailemaan ihmisten mielenkiinnon herättämiseksi. Entä siellä, missä tarjontaa ei liiemmälti ole? Eikö siellä ole tilaa seurakunnan toiminnalle ja toisaalta ihmisiä tulemaan mukaan?

Entä suhteet kuntaan, paikallisiin oppilaitoksiin tai päiväkoteihin? Yhteys ja yhteistyö niiden kanssa on perinteisestikin voinut olla osa kanttorin monenkirjavaa työalaa.

Kanttori on muusikko. Muusikko ei ole koskaan alallaan valmis. Muusikkona toimiminen velvoittaa itsensä kehittämiseen ja mahdollisuuksia siihen on tänä päivänä, emmehan elä tietömien taipaleiden päässä toisistamme. Täydennyskoulutus toimii, internet tuo maailman syliimme, kirjastot toimivat, puhelimet ovat käytössämme, saamme tietoa ja apua asiantuntijoilta, jos haluamme kehittää itseämme. Suuren osan työajasta soisi kuuluvan tälle "näkymättömälle" työskentelylle, jolle seurakunnan koolla ei ole mitään merkitystä, mutta joka koituu hyvällä tavalla seurakunnan jumalanpalveluselämän hyväksi.

Uskallan väittää, että ajatellen kanttorin tämän päivän monipuolisia mahdollisuuksia seurakunnan musiikkikasvattajana — vauvamuskarista eläkeläistoimintaan — ei pitäisi sellaista tilannetta syntyä, että kanttorin työt vähenevät ratkaisevasti! Ja vielä: jos seurakunta ja sen työyhteisö voivat hyvin, myös sen musiikkitoiminta voi hyvin!

Mitä musiikkia kirkossa saa esittää?

Lapuan hiippakunnan kanttorien kirje kirkkoherroille

Lapuan hiippakunnan kanttorit haluavat hiippakuntansa kirkkoherroille lähettämässään kirjeessä kiinnittää huomiota kirkollisten toimitusten ja kirkkokonserttien musiikkivalintoihin. Kanttorit toivovat, että seurakunnissa sovittaisiin yhteisesti noudatettavasta linjasta ja käytännöstä. Näin välttyttäisiin tilanteilta, joissa kanttori joutuu luomaan tuon linjan joka kerran erikseen, tai joissa pappi piiloutuu vaikeissa musiikkikysymyksissä kanttorin selän taakse, joka puolestaan jää kiusallisissa tilanteissa jälleen yksin...

Lapuan hiippakunnan kanttorien tarkoituksena on herättää kirjeellään myös laajempaa keskustelua. Sen pohjaksi kirjeessä tarjotaan mm. otteita kirkkojärjestyksestä ja kirkollisten toimitusten opasta. Löytyykö kirkkomme musiikinteologiasta eväitä ja rohkeutta soveltaa käytäntöön esimerkiksi mainittuja dokumentteja? Kykenemmekö selkeyttämään kirkollisten toimitustemme musiikillista linjaa?

Me Lapuan hiippakunnan kanttorit haluamme tuoda tällä kirjelmällä julki huolestamme siitä kehityksestä, mikä koskee kirkossa tapahtuvien erilaisten musiikkitapahtumien, jumalanpalvelusten ja kirkollisten toimitusten musiikkivalintoja. Haluamme omalta osaltamme tuoda ehdotuksia tilanteen muuttamiseksi kohti kirkkotilan pyhyyttä kunioittavaa linjaa. Tarjoamme niin käytännössä kuin tämän kirjelmän kauttakkin ammattitaitomme kirkkomuusikoina asioiden pohtimiseen.

Yhdessä sopiminen

Esitämme, että jokaisessa seurakunnassa kirkkoher-
ran johdolla ne työntekijät, jotka ovat vastuussa kirkollisista toimituksista ja jotka järjestävät konsertteja, yhdessä sosisivat oman seurakuntansa kirkkotiloissa järjestettävien musiikkitilaisuuksien ja kirkollisten toimitusten musiikkilinjaista ja yhteisistä menettelytavoista. Tällä tavoin toteutettaisiin käytännössä kirkkojärjestyksen 6 luvun 34 § 2 ja 3 mom:ssa sekä kirkkojärjestyksen 14 luvun 2 § 1 mom:ssa esille tuotuja asioita. Näissä todetaan mm. "Kirkkoherra on vastuussa jumalanpalveluksen, pyhien sakramenttien, kirkollisten toimitusten ja sananjulistuksen oikeasta hoitamisesta. . . Kirkkoher-

ran tulee myös valvoa, että seurakunnan muuta toimintaa . . . harjoitetaan kirkon tunnustuksen ja tehtävän mukaisesti." sekä "Kirkon käyttämisestä päättävät kirkkoherra ja kirkkoneuvosto tai seurakuntaneuvosto yhdessä." Kirkon ammattimuusikoina toivomme, että kanttorin asiantuntemus tulisi ottaa huomioon musiikista keskusteltaessa ja päätettäessä. Esitämme myös, että yhdessä sovittu linja koskee oman seurakunnan ulkopuolelta tulevia työntekijöitä. Naapuriseurakunnan kanttori ei siis tulisi soittamaan teosta, josta oman seurakunnan kanttori on kieltäytynyt vedoten seurakunnassa yhdessä sovittuihin menettelytapoihin. Lisäksi toivomme, että isoissa seurakunnissa vuosittain tarkistettaisiin yhdessä valittu linja.

Konsertit

Konsertteja järjestettäessä tulisi aina pitää mielessä itse kirkkotila ja sen pyhyys. Ratkaiseva tekijä kirkossa järjestettävän konsertin kannalta on konsertin sisältö, ei esittäjä. Musiikin sisältö ei saisi olla ristiriidassa kirkkotilan ja sen pyhyyden kanssa. Konserttien musiikin tulisi pitää esillä kristillistä sanomaa ja tukea seurakuntalaisia heidän hengellisessä elämässään. Niinpä esimerkiksi joulun aikaan ei olisi suotavaa esittää kirkossa joulupukki- ja tonttuaiheisia joululauluja. Kristillistä sanomaa tukevia joululauluja ja -musiikkia kyllä riittää mo-
neenkin konserttiin.

Kirkolliset toimitukset

Piispainkokouksen vuonna 1989 hyväksymässä kirjassa Kirkollisten toimitusten opas (1990) todetaan musiikista kirkollisissa toimituksissa mm. seuraavaa (s. 16): "Eräät toimitukset aloitetaan ennen virttä alkusoitolla. Se valitaan samojen periaatteiden mukaan kuin jumalanpalveluksen alkusoitto. Sen tulee ilmentää toimituksen yleisluonnetta, liittyä mahdollisuuksien mukaan alkuvirteen tai muuten sopia tilaisuuden tyyliin. Mikäli toimituksen alussa on kulkue, tämä tulee ottaa huomioon alkusoiton valinnassa. Myös loppusoitto kuvastaa toimituksen yleisluonnetta, mutta tuo esille myös siunauksen ja lähettämisen ajatukset. Jos toimituksen keskelle sijoitetaan muuta musiikkia kuin virsiä, sen tulee

sopia toimituksen yleisluonteeseen sekä pitää esillä kristillisen uskon näkökulmaa. Koska kirkolliset toimitukset ovat osa kirkon jumalanpalveluselämää, niiden musiikilliset mahdollisuudet ovat samat kuin jumalanpalveluksissa.” Kirkolliset toimitukset ovat siis luonteeltaan jumalanpalveluksia ja niiden musiikkivallinat tulisi tehdä tästä lähtökohdasta käsin. Toimituksissa esitettävään soitinmusiikkiin tulisi käyttää samoja valintakriteereitä kuin kirkossa järjestettäviin konsertteihin ja niiden soitinmusiikkiin.

Avioliittoon vihkiminen ja hautaan siunaaminen

Laulumusiikkia valittaessa erityisesti vihkitoitoksessa tulee lähtökohtana pitää Kirkollisten toimitusten oppaan (1990) ohjetta sivulta 51: ”Vihkitoitituksen musiikki on valittava erittäin huolellisesti. Musiikin tulee olla kirkolliseen toimitukseen soveliaista vokaali- tai soitinmusiikkia. Lähinnä tulevat kysymykseen avioliitto- ja kiitosvirret. Hengellisellä laululla tarkoitetaan tässä ensi sijassa kirkon piirissä käytävän laulukokelman laulua, joka lauletaan yhdessä käsiohjelmasta tai jonka kuoro laulaa. Jos tällä paikalla on yksinlaulu, senkin tulee täyttää jumalanpalvelusmusiikin vaatimukset.” Vihkimisen jumalanpalvelusluonne merkitsee siis sitä, että lauluissa tulisi olla esillä esirukous- ja kiitosävyjä. Laulujen tulisi painottaa rakkauden hengellisiä ulottuvuuksia. Näin ollen maalliset rakkauslaulut eivät ole paras valinta itse vihkitilaisuuteen. Siunauksissa esitettävissä lauluissa tulisi välttää yleisuskonnollisuutta. Tekstin sisältö ei saisi olla luterilaisen uskonkäsityksen vastainen. Tästä uskonkäsityksestä esimerkkeinä ovat virsikirjamme virret. Haluamme korostaa sitä, että kaikesta musiikista tulisi neuvotella kanttorin ja papin kanssa etukäteen. Samat valintaperiaatteet koskevat myös niitä esityksiä, joissa kanttori ei ole itse aktiivisesti mukana toteutuksessa.

*Lapuan hiippakunnan kanttorit
Risto Valtasaari
Jyväskylän kaupunkiseurakunnan kanttori
Cruxin toimituskunnan jäsen*

Satsataan juhlapyhiin!

Kymmenkunta vuotta sitten havahduin, kun muuten aktiivisen maalaisseurakunnan jumalanpalvelukseen tuli loppiaisena vain 14 seurakuntalaista.

Juhlapyhien viettoon tarvitaan uusia ideoita!

Kirkkoherrana olen miettinyt, miten juhlapyhien jumalanpalveluksia voitaisiin korostaa. Kirjoitin jo Kotimaahan mm. 1. adventin Hoosiannaa vastaavien suosittujen hymnien saamisesta muiksikin juhlapyhiksi. Seurakuntalaisia pitää näköjään kutsua kirkkoon ja pyytää kantamaan vastuuta. Seuraavassa muutamia suosituksia kirkkovuoden mukaan:

— 1. adventti kiinnostaa. Pidän tärkeänä, että seurakunta saa laulaa Hoosiannan. Seuraavan vuoden rippikoululaiset kotiväkineen kutsutaan mukaan juhlapyhinä. Ihan hyvä maku jäi seurakuntalaisten seiminäyttelystä, joka oli kirkossa 1. adventista kauneimpiin joululauluihin.

— Itsenäisyyspäivänä osallistuvat jumalanpalvelukseen mm. sotainvalidit ja -veteraanit lippuiineen.

— Jouluaattona pyydetään palauttamaan Lähetysseuran Joululahja lähetystyölle — keräyslippaat kirkkoon kuusen juurelle.

— Joulupäivänä monta jumalanpalvelusta. Jouluyön messu hyvä. Perinteinen aamukirkko kiinnostaa maalla. Perhejumalanpalvelus lapsiperheille sopivaan aikaan.

— Tapaninpäivänä ja muina 2. juhlapyhinä tuttu vieras saarnaa. Papit voivat vaihtaa kirkkoja, niin myös hiljaisen viikon iltoina.

— Uudenvuodenpäivänä kirkkoväki ja esim. uusi kirkkovaltuusto perheenjäsenineen kutsutaan pappilaan kirkkokahville. Luottamushenkilöille kauden alkaessa jumalanpalvelukseen lukuvuoro kirkkoneuvoston hyväksymän listan mukaan (varalla liturgi).

— Kun pyhäpäivän aiheena on ”Jumalan huoneen ihanuus”, vietetään tietenkin ehtoollista. Kotikirkon esittely ja kotiseutuyhdistyksen kirkkopöytä.

— Loppiaisena huomio lähetyskynttelikköön. Lähetystyön johtokunta avustaa.

— Kun aiheena on ”Jeesus, kotien Herra”, on joskus kutsuttu edellisenä vuonna kastetut lapset kotiväkiin perhekirkkoon.

— Rukouspäivinä ja rukoussunnuntaina seurakuntalaiset lukevat esirukouksia. Muulloinkin mahdollisuuksien mukaan, mutta jumalanpalvelusuiduksen ehdotus seurakunnassa joka pyhäksi tehtävästä uudesta esirukouksesta tuntuu ylivoimaiselta. ”Kirkkovuosi rukoillen” -kirjani!

— Kynttilänpäivänä yhteisvastuulounas jumalanpalveluksen jälkeen. Sopiva pyhä toteuttaa raamattupantomii.

— Kylien kirkkopyhiä kinkerikunnittain. Monien pyytäminen ohjelmavastuuseen kannattaa. Tärkeä painottaa, että kyseisen kylän väki palvelee ja ettei tarkoitettu vain kyläläisille.

— Marianpäivänä naistenpäivät jatkuvat jumalanpalveluksen jälkeen.

— Palmusunnuntaina paastonajan lounas jumalanpalveluksen jälkeen.

— Pitkäperjantai ja pääsiäinen kuuluvat rippikouluohjelmaan. Pitkäperjantai-iltana seurakunnalta odotetaan ohjelmaa kirkkokonsertin paikka!

— Pääsiäispäivän perhekirkkoon diakoniakylätoimikunnat ym. tuovat alttarille kukkia, jotka viedään sitten saarnamiehen kirjoittaman pääsiäiskirjeen kera sairaille tervehdyksenä. Keskeisenä juhlapäivänä toinenkin jumalanpalvelus!

— Raamattusunnuntaina Raamattu mukaan kirkkoon! Saamankin yhteydessä seurakuntalaiset voivat lukea Raamattuaan (sovittava etukäteen!).

— Jos vappu on ollut sunnuntai, ainakin silloin on vietetty työväen kirkkopyhää.

— Äitienpäivä ei ole ainakaan meillä suosittu kirkkopyhä. Lapsikuoro tuo mukaan äitejäkin. Koska koulut eivät järjestä enää äitienpäiväjuhlia, seurakunta on alkanut järjestää niitä 4H:n, partiolaisten ym. kanssa.

— Helatorstaita suosittelen seurakunnan lapsityön kevätjuhla ja -retkipäiväksi. ”Mennään Öljymäelle!”

— Helluntai jää yksipäiväisenä ja ajankohtansa takia helposti sivuun. Suositan sitä seurakunnan työntekijöiden ja luottamushenkilöitten ja heidän perheittensä kirkkopyhäksi — kahveineen.

— Juhannus on perinteinen konfirmaatiopäivä ja sellaisena siitä on hyvä pitää kiinni. Kirkossa koivuja, joskus havuköynnöskin.

— 2. juhannuspäivä on osoittautunut sopivaksi 50 vuotta sitten konfirmoitujen kokoontumispäiväksi. Henkilökohtainen kutsu paikkakunnalla vielä asuville.

— Jonakin heinäkuun pyhänä sopii kutsua kirkkoon ja kahveille paikkakunnalla kesälomaa viettävät. Kesämökkiläisten henkilökohtaisesta kutsumisesta jäi hyvä muisto.

— Perinnejumalanpalvelus sopii kesäjuhlan yhteyteen, mutta se on työläs. Pelkäsin, että kirkkomusiikkijuhlien 1700-luvun alun jumalanpalveluk-

sesta tulisi hupijuttu, mutta se koettiin puhuttelevaksi.

— Lähimmäisen päivänä kutsutaan kirkkoon Punainen Risti, Leijonat ym. paikkakunnan palvelujärjestöt. Diakoniatyön johtokunta avustaa.

— 3. rukouspäivänä vietetään maalla sadonkorjuujuhlaa, jolloin maaseutumaiset kylittäin somistavat kirkon syksyn sadolla ja järjestävät lähetyslounaan.

— Miestenpäiviä on joskus vietetty hirvenpyynnin alkamista edeltävänä pyhänä. Metsästyseura on antanut hirvenlihaa yhteisvastuulounaalle.

— Mikkelinpäivä on suosittu perhekirkkopyhä. Muuhun syksyiseen lasten sunnuntaihin suhtaudun varauksellisesti.

— Pyhäinpäivänä sytytämme kynttilän kullekin vainajalle jo päiväjumalanpalveluksessa, koska vainajien määrä ei ole suuri.

— Isänpäivän lounas perhekirkon jälkeen. Pöykäkerhot avustavat jumalanpalveluksessa.

— Kirkkovuoden kahtena viimeisenä sunnuntaina meillä on alttarilla 5 palavaa ja 5 sammunutta kynttilää.

*Mikko Himanka
Lohtaja*

Kirkolliset kesätyö- ilmoitukset keskitetysti

Diakonia-ammattikorkeakoulun opiskelijat — O'Diako ry ja Teologian Ylioppilaiden Tiedekuntayhdistys ovat yhteistyössä avanneet uuden verkkopohjaisen palvelun — kesätyöpankin. Palvelun ideana on tarjota työnantajille mahdollisuus ilmoittaa vapaista kesätyöistä suoraan opiskelijoille, jotka voivat käydä selaamassa ilmoituksia kesätyöpankin kotisivuilla. Kesätyöpankin yhtenä tavoitteena on kerätä kirkollisia kesätyöpaikkoja keskitetysti opiskelijoiden ulottuville.

Ilmoituksen jättäminen kesätyöpankkiin onnistuu helpoiten palvelun sivuilla olevalla lomakkeella. Avoimet paikat lisätään listaan viikon kuluessa. Ilmoituksia voi jättää myös postitse osoitteeseen: O'Diako ry, Kirstinkatu 1, 00530 Helsinki. Ilmoitusten jättäminen palveluun on maksutonta.

Palvelun piirissä on noin 3400 opiskelijaa Diakonia-ammattikorkeakoulusta (DIAK) ja Helsingin yliopiston teologisesta tiedekunnasta. DIAKissa palvelu tavoittaa opiskelijoita kirkollisten alojen lisäksi myös sosiaali- ja terveysaloilta.

Kesätyöpankki löytyy osoitteesta www.diak.fi/diako/tyopankki/.

Lisätietoja palvelusta antaa O'Diako ry:n pääsihteeri Mikko Huovila (mikko.huovila@mail.diak.fi, 040-5868 312).

28.2.

2. paastonajan sunn.

Mt 15: 21–28

Virret:

Alkuvirsi 277

Päivän virsi 264

Saarnavirsi 361:1,5

Uhrivirsi 631

Ehtoollisvirsi 222

Päätösvisi 362:1, 10–12

Tyly Kristus?

Päivän evankeliumi ravistelee kuvaamme lempeästä Kristuksesta. Yleensä julistamme Kristusta, joka on lempeä ja joka lähestyy jokaista kunnioittavammin ja armollisemmin kuin kukaan ihminen: Kristus on ainoa, joka antaa arvon arvottomalle. Mutta päivän evankeliumissa kohtaamme tylyn Kristuksen.

Jeesusta lähestyy kanaaniainen nainen, joka kuuluu syrjittyyn sekakansaan, sellaiseen, jota Jumalan lupaukset eivät koske. Nainen huutaa sydän vereslihalla Kristusta apuun, vieläpä käyttämällä jumalallisia arvoniimiä. Ensimmäinen huomio — ja samalla yksi mahdollinen saarnanaihe — on naisen viiltävä äidintuska. Hän ei pyydä mitään itselleen, vaan tyttärelleen: ”Armahda minua, paha henki vaivaa tyttärtäni!” Millaista onkaan se äidintuska, joka saa naisen kääntymään galilealaisen profeetan puoleen, jopa ”heittäytymään maahan” kasvoilleen hänen eteensä. Tätä raamatullista elettähän monet aitoluterilaiset pitävät iljettävänä omavanhurskauden tavoitteluna, vääräuskoisten rätipäiden ulkokultaisena tapana.

Evankeliumin mukaan Kristus ”ei vastannut naiselle mitään”. Jokainen tietää, miltä tuntuu, kun toinen asettaa minut niin alas, ettei vaivaudu edes vastaamaan. Kun kysyn neuvoa tai pyydän apua, toinen ei viitsi edes vastata. Onko julkempaa tapaa

alentaa toinen ihminen? Miten on mahdollista, että Kristus näin tylysti ohittaa kärsivän?

Silti nainen ei luovuta, vaan pyytää ja rukoilee apua. Opetuslasten pyyntö ”tee nyt jotakin” ei välttämättä nouse siitä, että heillä olisi aito huoli naisen elämästä, vaan siitä että he vaivautuvat perässäkulkevasta, apua huutavasta naisesta. Opetuslastenkin pyyntöön Vapahtaja vastaa vähintään yhtä tylysti: Ihmisen Poika on lähetetty tekemään hyvää vain valitun kansan kadonneille lampaille, ei minkään puolijumalattoman sekakansan akkaväelle.

Vielä jatkaa Kristus yhtä tylyllä linjalla. Kolmannessa ”vastauksessaan” hän nimittäin liittyy selvin sanoin siihen käsitykseen, jonka mukaan Israelin kansa on isäntä ja kanaanilaiset ”koiranpenikoita”, koiraan verrattavaa orjaväkeä. Tällainen alkaa tuntua jo hengelliseltä rasismilta. Voiko Kristus todella olla näin tyly? Jos taas kyseinen perikoooppi menee juutalaismielisenä pidetyn Matteuksen redaktion piikkiin, miksi Matteus haluaa antaa Kristuksesta näin tylyn kuvan? — Sivumennen sanoen: kun mietin tätä tekstiä kirkkaassa pakkasyössä Karjalan prikaatin alokkaana, koiranosa tuntuu tutulta. Tekstin Kristuskin alkaa näyttää suurelta simputtajalta.

Näitä kiperiä ongelmia saarnaaja voinee kysellä ääneen. Parempi olla aito, kuin peitellä ongelmia. Parempi sanoa ristiriitaiselta tuntuvat asiat ääneen, kuin puolustella Jumalaa ja selitellä kaikki aina parhain päin. Silti Kristuksen tylyyden hämmästeleminen ääneen ei riitä, sillä siihen ei vielä sisälly evankeliumia, jolla ravitaan ja ruokitaan ihmisiä.

Jos haluaa käsitellä edellistä tyly Kristus -teemaa, saarnaaja voi aluksi julistaa niitä lupauksia, jotka ovat evankeliumien muissa kohdissa. Me saamme olla varmat siitä, että Kristus hyväksyy jokaisen hänen luokseen tulevan, sillä niin hän on itse luvannut: ”Sitä, joka tulee minun luokseni, minä en heitä pois.” Tämän jälkeen on ehkä helpompi miettiä, miksi sitten kanaanilaisen naisen piti kestää vaikenemista, langeta maahan, jopa alentaa itsensä pöydän alle.

Yksi näkökulma voisikin olla se, että tekstin keskus ei sittenkään ole Kristus, vaan kanaaniainen nainen, hänen uppiniskainen uskonsa. Kuinka erilainen on hänen hengellinen maailmansa meihin verrattuna. Me odotamme palveluksia kirkolta, jopa itse Jumalta. Uskonnotta pitää olla hyötyä, kirkollisverolle pitää saada vastinetta ja hyvää palvelua. Nykyisin on myös muodikasta vetää Jumala vastuuseen

omista virheistä. Kuinka moni meistä kestäisi sellaisia hengellisiä koettelemuksia, jopa nöyryytyksiä, joita kanaanilainen nainen pantiin sietämään? Kuinka moni on valmis siihen, mihin Jaakob painiessaan Jumalan kanssa: ”En päästä sua, ennen kuin mua, käyt siunaamaan” (Vk 631: 4)?

Vaikka evankeliumin alkuosa näyttää suorastaan hengelliseltä rasismilta, itse loppuhuipentuma muutttaa asetelman kokonaan. Jumalan lupauksen rajoja ei sittenkään piirretä syntyperän mukaan. Jumala ei sittenkään pidätä hyvyyttään vain niille, jotka ovat sattuneet syntymään onnellisten tähtien alla. Sen ajan tavalliseen juutalaiseen näkemykseen verrattuna päivän teksti — erityisesti sen loppuhuipennus — on sittenkin hengellistä antirasismia, siis evankeliumia. Kanaanilainen nainen sai rukouksensa läpi vain siksi, että hän jaksoi uskoa ja odottaa. Hän sai kohdata pelastuksen, ei syntyperänsä perusteella, vaan vain siksi, että hän itse oli uppiskainen.

Jari Jolkkonen

7.3.

3. paastonajan sunn.

Lk 11: 14–23 (24–25)

Virret:

Alkuvirsi 187

Päivän virsi 261: 1–7

Uhrivirsi 170

Ehtoollisvirsi 222

Päätösvirsi 181

Saastaisen hengen paluu

Vallankumous syö lapsensa, käärme itsensä hännästään alkaen, markkinatalous itsensä ja muiden lapset. Saatana taistelee itseään vastaan.

Kukaan ei voi palvella kahta herraa. Joka ei ole minun puolellani, on minua vastaan. Enää ei käy vetkuttelu. Maailmassa käydään sotaa. Kosovossa joukkohaudat löyhkäävät avoimina. Ihmisten sielut märkivät vihaa. Vauraus kasautuu, ja korruptoi. Epätoivo on kaivanut juoksuhaudat, joiden yllä leijuvat esoteeriset kaasut.

Kenen joukoissa seisot?

Sinut manattiin jo kasteessa vapaaksi perkeleen vallasta; ei tämän päivän teksti ole mitään uutta. Sinut ilmoitettiin taivaallisten lapsisotilaiden jouk-

koon jo silloin, Martti-tohtorin luonnehdivinnan mukaan elämäsi vaarallisimpana hetkenä. Silloin tulit sielunviholliselle näkyväksi; siitä lähtien olet ollut hänen offensiivinsa kohde. Halusit tai et — you are in.

Tämän päivän teksti kertoo tämän päivän perkeleistä. Ahneus on ansa, business on Belsebul, dollari on demoni. Jumalan sormi, digitus Dei, osoittaa sinua kuin setä Samulin sormi rekryyttejä: Tahdon sinut! Tämä taistelu kaipaa yhtä miestä — juuri sinua.

Jumalan sormi, joka viskasi vanhatestamentillisia vitsauksia jumalattomien niskaan, osoittaa sinua. Uskallatko lähteä etulinjaan? Uskotko itse asiassa siihen, että Jumalalle on kaikki mahdollista? Entäpä miten sovitat tämän uskon siihen maisemaan, joka avautuu taistelukenttänä edessäsi, täynnä demonisia ammusten jättämiä kraattereita, silpoutumia, tuskanhuutoja? Kun Jeesus sanoo heti eksorsismin tiimelyksessä, että Jumalan valtakunta on jo tullut teidän luokseen.

Pahan miinoittamalla ja ansoittamalla taistelukentällä olet joka tapauksessa jäävä loukkuun. Siinä jää selitystä paitsi, synnin vangiksi se, joka ei saa päivän psalmistin tapaan sanotuksi: Minun silmäni katsovat alati Herraan, hän päästää jalkani ansasta. Ei: aikoo päästää, tai: varmaankin päästää, vaan luottavainen: päästää, kohta, oikeastaan aivan nyt.

Herran taistelijan maallinen ruumis ja elämä on aina kivun kaarella, jalat rautojen hampaissa, mutta kasvot itsepintaisesti kohti kirkkautta.

Miinakentän puhdistukseen voi tietysti ryhtyä omin voimin. Sulkulauseke on — kuten yleensäkin kaikki vähemmän salonkikelpoiseksi arvioitu aineisto — miltei kanonisoitua tekstiä tehokkaampi. Siinä saa tekohurskas kyytiä omasta luudastaan tai miinaharavastaan. Itsensä ylentänyt vasta alas pääseeikin, oikein seitsemän saastahengen temmelyskentäksi.

Joka on joutunut demonien kanssa tekemisiin, kuka mielen sairauksien, kuka oman kilvoittelun yhteydessä, ei hämmästy siitä, että joillakin liittolaiskirkkoillamme on piispojenalaista manaajapapistoa, joka ihan vakavissaan ajaa länsimaisesta modernista pahoinvoinnista ulos itämaisia ikivanhoja riivaajia. Pahuudelle on jotenkin annettava muoto, ja mykkä, sikiävä ja melttoava sielunvaltaaja on niistä yhteisimpiä. Riivaaja ei ole vain arkaainen, mutta kekseliäs tapa kuvata mielen vääristymiä tai psykosomaattisia sairauksia. Riivaaja on pahan reaalinäkö, joka hyötyy siitä ettei sitä oteta vakavasti.

Kun tanssii pahuuden kanssa, ottaa ensin kaksi askelta eteenpäin, toisen kohti mainetta ja toisen kunniaa, mutta sitten aina kolme askelta alaspäin. Kirkon palvelijana tekstin tulkitsija on sitoutunut Jeesuksen joukkoihin. Kukaan ei ole sanonut, että värvätyin elämä olisi helppoa. Mutta ehkä helpottaa, kun muistaa, mitä taivaalliset sotajoukot sanoivat aivan ensi sanoikseen paimenille suorittaessaan ensitulemisensa jouluaamuna.

Hilkka Olkinuora

14.3.

4. paastonajan sunn.

Jh 6: 1–15

Virret:

Alkuvirsi 202: 1–4

Päivän virsi 59

Uskontunnustusvirsi 167

Offertorio 475

Ehtoollisvirsi 231

Päätösvirsi 428

Elämän leipä

Viiden leivän ja kahden kalan ihmettä on usein selitetty rationalisoiden: kyseessä ei ole leivän ja kalan salaperäinen moninkertaistuminen, vaan se, että Jeesus innosti ihmiset jakamaan omastaan. Ihmiset kaivoivat repuistaan sen minkä olivat varanneet itselleen ja antoivat siitä vierustovereilleen. Niin huomattiin, että kaikille riitti ja jäi vielä ylikin, vaikka ensin näytti siltä, ettei ole muuta kuin viisi leipää ja kaksi kalaa. Tulkinnalle ei löydy mitään tukea tekstistä, mutta se on silti hyvin puhutteleva.

Viidentuhannen miehen ruokkimisihme on luettava kontekstissaan, joka tarkoittaa evankeliumin kuudetta lukua kokonaisuudessaan. Luvun huipentumana on Jeesuksen shokeeraava puhe itsestään elämän leipänä. "Minun lihani on todellinen ruoka, minun vereni on todellinen juoma." Tässä valossa ruokkimisihme on kuin mainos, jonka avulla Jeesus kerää mahdollisimman suuren joukon ihmisiä luokseen. Ihmiset ovat innoissaan ruokkimisesta, mutta Jeesus sanookin: "Älkää tavoitelko katoavaa ruokaa, vaan katoamatonta". On kuin hän sanoisi: "Te haluatte Messiaan, joka antaisi teille kaikkea hyvää. Minä en ole sellainen Messias. Minä annan itseni." Jeesus — elämän leipä on otsikko, joka viittaa hyvin myös ehtoolliseen. Tässä yhteydessä voisi myös muistaa, että ihminen on sitä mitä hän syö: mikä syvä eukaristinen totuus onkaan tuossa materialistisessa fraasissa!

Leipäsunnuntaina voisi saarnata myös mannasta. "Tehdäkseen teidät nöyriksi hän piti teitä nälässä ja ruokki teitä sitten mannalla, jota ette olleet ennen maistaneet, eivät myöskään teidän isänne. Hän halusi osoittaa teille, ettei ihminen elä ainoastaan leivästä, vaan kaikesta, mitä Herra tahtoo." (Deut. 8: 3) Manna oli erikoislaatuista ainetta: sitä ei voinut säilöä yön yli, enemmän keränneellä ei ollut sitä liikaa eikä vähemmän keränneellä liian vähän. Pitemmän päälle manna alkoi kuitenkin tymppiä: "Muistatteko, miten

Egyptissä saimme ilmaiseksi kalaa ja meillä oli kurkua, vesimelonia, purjoa, sipulia ja valkosipulia! Mutta nyt me joudumme kärsimään nälkää. Täällä ei edes näe muuta kuin tuota iänikuista mannaa." (Num. 11: 5, 6) Orjuudessa on hyvätkin puolensa. Saa sentään kunnan sapuskaa, eikä tarvitse syödä sellaista, jonka nimenäkin on "mitä tämä on". Mannan vastakohta on mammona, jota nimenomaan kerätään talteen ja keskitetään yhä harvempien käsiin.

Miikka Anttila

21.3.

Marian ilmestyspäivä

Lk 1: 26–38

Messu

Kestilän kirkossa

SEURAKUNNAN KUVAAUS

Kestilä on pieni, muuttotappiainen, vanhusvoittoinen seurakunta, väkeä 1800 sielua. Kirkossa on 6-äänikertaiset, 1908 rakennetut urut, mutta uusia odotetaan innolla. Pappeja on yksi (ajoittain 1,25), puolikas kanttoria ja diakonissaa sekä lastenohjaaja. Myös suntio on jumalanpalvelustehtävissä säännöllisesti, talouspäällikkö usein mukana. Työntekijöillä ja luottamushenkilöillä on vakituiset avustusvuorot. Jumalanpalvelusta on oltu uudistamassa alusta asti. Messu on noin joka toinen sunnuntai. Tämän ovat suunnitelleet pappi ja kanttori. Sivuilla viitataan käsikirjakomitean Jumalanpalvelusten kirjaan (Jpk) ja Evankeliumikirjaan (Ek).

RUKOUKSET

Yhteisen ripin kehotussanat:

Veljet ja sisaret. Keskellä syvää paastonaikaa soivat joulun sävelet. (Marianpäivä on kuin "joulu keskellä" paastoa ja suvi talvella", niin kuin vanhassa Siionin laulussa lauletaan.) Murhe ja ilo, synty ja armo ovat kirkkovuodessa ja kristityn elämässä sekä peräkkäin että sisäkkäin. Yhtä lähemmäksi ovat Herra armahda ja Jumalan ylistys. Kumartukaamme nyt Jumalan eteen tunnustamaan syntimme ja rukoilemaan anteeksiantamusta.

Synnintunnustus 6 (Jpk s. 242)

Synninpäästö 1 (Jpk s. 247)

Päivän rukous, vaihtoehto 1 (Ek s. 360)

Yhteinen esirukous, laaditaan seurakunnassa tai seu-

raava, seurakunnan kertosäkeenä esim. virsi 50: 5b: On uskollinen ainaaan Jumala lupauksissaan.

D Rukoilkaamme Jumalaa itseemme, toinen toisemme ja yhteisten asioittemme puolesta. Pyhä Jumala, rakas taivaallinen Isä. Kiitämme sinua ihmeellisestä armostasi, kun valitset sen, mikä maailmassa on halpa-arvoista ja halveksittua. Pyydämme, että kutsuisit ja valitsisit meidätkin lapsiksesi ja tahtosi toteuttajiksi lupauksesi mukaan.

Lu 1 Pyhä Jumala. Maria vastasi sanansaattajasi kutsuun: "Minä olen Herran palvelijatar. Tapahtuukoon minulle niin kuin sanot." Anna meille halua ja uskallusta suostua tahtoosi silloinkin, kun se sotii omia suunnitelmiamme vastaan. Anna meille nöyryyttä kysyä, mitä sinä meiltä tahdot. Uskomme että tahdot meille hyvää, lupauksesi mukaan.

Lu 2 Pyhä Jumala. Sinä näet itsekkyytemme ja ylpeytemme. Elämme kuin toiset ihmiset olisivat olemassa meitä varten. Anna meille rakkautta ja toisistamme huolehtimisen mieltä. Anna meille halua ja taitoa toimia niiden parhaaksi, jotka tarvitsevat apuamme. Sinä olet luvannut olla omiesi kanssa maailman loppuun asti.

Lu 1 Kannamme eteesi läheisemme ja ne ihmiset, joita usein muistamme. Hiljaisessa rukouksessa muistamme heitä nyt edessäsi. Tiedämme, että Sinulle, Isämme, he ovat vielä tärkeämpiä kuin meille. Pidä heistä huolta ja varjele heitä ruumiin ja sielun puolesta kaikesta pahasta. Kuule rukouksemme, sillä olet luvannut kuulla niitä, jotka sinua hädässään avuksi huutavat.

Lu 2 Muistamme edessäsi kaikkia palvelijoitasi, jotka ovat lähteneet viemään rakkauden evankeliumia maan ääriin asti. Ole heidän voimansa, kun omat voimat käyvät vähiksi. Siunaa heidän kylvötyönsä siunauksellasi, niin kuin olet luvannut.

Lu 1 Rukoilemme piisparamme sekä seurakunnan työntekijäin ja luottamushenkilöiden puolesta. Anna heille kaikille viisautta ja voimia palvella kansaasi. Siunaa sanasi sydämissämme, että se kasvaisi sellaista kasvua, joka sinulle kelpaa. Kuule rukouksemme, niin kuin olet luvannut.

Lu 2 Rukoilemme sinua, taivaallinen Isä _____:n puolesta, jonka olet kutsunut tästä ajasta. Anna hänelle perintöosa pyhitettyjen joukossa. Kannamme eteesi _____ ja _____:n, jotka aikovat solmia avioliiton. Siunaa heidän kotinsa läsnäolollasi. Muistamme edessäsi _____ jonka/jotka olet kasteessa ottanut seurakuntaasi. Anna hänen/heidän varttua viisaudessa, iässä ja armossa. Kuule rukouksemme, niin kuin olet luvannut.

D Pyhä Jumala, rakas taivaallinen Isä. Tuomme eteesi kaikki nämä pyyntömme uskoen, että sinä lupauksesi mukaan kuulet meitä, Herramme Jeesuksen Kristuksen nimessä.

S Aamen, aamen.

Ehtoollisrukous 3 (Jpk s. 316).

Kiitosrukous: Taivaallinen Isämme (Jouluaika, Jpk s. 326).

JUMALANPALVELUKSEN MUSIIKKI

Kirkkokuoro avustaa.

Johdantomusiikki: Psalmi (esim. Psalmimusiikkia Jumalan kansan juhlaan 2, s. 42) tai virsi 51.

Kiitosvirsi: uusi Laudamus (Jpk s. 24), kuoro ja srk, tai virsi 126

Päivän virsi: Rauhala: Herrani suuruutta nyt ylistän (Jpk s. 346) vuorovirtenä (4-äänisenä Lisä- ja virikeaineisto, B 3.3.9.) tai virsi 52

Vastausmusiikki: virsi 26:3-4

Uhrivirsi: 329

Ehtoollismusiikki: kuoron lauluja ja 228b tai 221 (sävelmäläitetyt jouluun)

Päätösvirsi: 50:3-6 ja siihen liittyen

Päätösoitto: J. S. Bach: Vom Himmel hoch, da komm ich her (BWV 700)

SAARNANJUURIA

Jumalan ihmiseksi tuleminen. Yhdeksän kuukautta jouluun. Marianpäivässä soi joulun sävel. Paastonaika keskeytyy hetkeksi iloon. On turhaa käydä pohtimaan saarnassa, ainakaan Mariaa enempää, parthenogeneesiin biologista mahdollisuutta. Saa yksinkertaisesti iloita Jumalan pelastavasta ihmeestä tier-naepoikien lailla: "Synti suuri, surkia kun särki taivahan, ett' täytyi alas astua jo Herran Jumalan." Marianpäivä sitoo yhteen joulun ja pääsiäisen. Kun edellinen kertoo, että Jumala tuli ihmiseksi, jälkimmäinen kertoo, miksi niin tapahtui.

Kaikessa meidän kaltaisemme. Evankeliumien mukaan yliluonnollista oli conceptio immaculata, kaikki muu tapahtui kuin kaikilla meillä. Elisabet laski jo kuukausiaan ja tunnusteli pikku Johanneksen liikkeitä vatsanpeitteillään, kun Maria alkoi odottamisensa. Edessä olivat aamupahoinvoinnit ja mielen ailahtukset, toivo ja pelko, ilo ja ahdistus. Jeesus oli totinen ihminen, syntynyt neitsyt Mariasta. Hän tuli yhdeksi meistä, veljeksemme ihmisen koko osaan.

Jumalan valinta. Yksi Raamatun punaisia lankoja näyttää olevan Jumalan ihmeellinen valinta. Hän valitsee toistuvasti toisin kuin ihminen tekisi: nuoremman veljen, pahaisen paimenpojan, vierasmaalaisen naisen, viljelijän pelloltaan, köyhän tyttösen, pikkuisen kylän. "Mikä maailmassa on heikkoa, sen Jumala valitsi saattaakseen häpeään sen, mikä on voimakasta" (1 Kor 1: 27). Näin valitsi myös Jeesus ja osoitti näinkin jumaluutensa. Kysytään, mitä se merkitsee meille tässä ja nyt, ihmisinä ja sananjulistajina!

Suostumisen armo. Meidän kirkossamme korostetaan Mariassa eniten Jumalan valintaan suostumista. Kun joku suostui kansanedustajaehdokkaaksi, se tiesi melkoista rahanmenoa ja pani oman ja perheen elämän hetkeksi ylösalaisin. Mutta tavoite nähtiin sen arvoiseksi: päästä vallan vihreälle oksalle päättä-

mään tärkeistä asioista. Maria ei tiennyt, mihin hän suostui ja suostui silti. ”Maria, Herran äiti, ei nähnyt eteenpäin, Jumalan suuren kutsun hän otti vastaan näin: Sinua palvelen, ja vaikken tiestä tiedä, saat minne tahdot viedä, ääntäsi kuuntelen.” (Vk 52: 1) Mihin Jumala kutsuu ja valitsee tänään minua ja seurakuntalaisiani? Kutsutaanko ja valitaanko meidän jokainen erikseen vai myös yhdessä? ”Kannattiko” Marian suostua, kannattaako meidän?

TEHTÄVÄJAKO

Diakonissa: lukee evankeliumin (halleluja-laulu), johtaa esirukouksen, kattaa ehtoollispöydän, kehoittaa rauhan tervehdykseen, jakaa viinin.

2 lukijaa: lukevat Raamatun lukukappaleet, osallistuvat esirukoukseen, kantavat suntion kanssa koledhin.

Kanttori: soittaa urkuja, johtaa kuoron ja seurakunnan laulua, laulaa kunnian ja ylistyksen alkuosan.

Pappi: palvelee muissa kohdin.

Käytetään ristisaattoa.

Tapio Leinonen

28.3.

Palmusunn.

Jh 12: 12–24

Suunniteltu Hämeenkosken seurakunnan jumalanpalvelukseksi

KUVAUS PYHÄPÄIVÄSTÄ

Meille tämä sunnuntai on yksi vuoden noin kahdestakymmenestä juhlahpyhästä, joita vastuuryhmät suunnittelevat ja toteuttavat. Tämän sunnuntain myötä valmistaudutaan hiljaisen viikon ja pääsiäisen juhlaan. Vierailijoiksi ovat tulossa entiset Mariasisaret. Heillä on myös saarnatehtävä jumalanpalveluksesamme ja seurakuntatuvalle on järjestetty kahvitilaisuus kirkon jälkeen. Sunnuntain jumalanpalveluksen 2. Lukukappale Fil. 2: 5–11 muodostaa vierailijoihin liittyen mielenkiintoisen näkökulman. Jumalanpalvelus kokoaa varmasti paljon uskollisia kirkossakävijöitä ja heitä, jotka ovat tutustuneet Mariasisarten

toimintaan ja lukeneet vierailijoiden julkaiseman kirjan. Vuosittain on palmusunnuntaina avattu yli pääsiäisen kestävä seurakunnan omasta perinteestä kertova näyttely. Alkutilvella kinkereillä (15 kinke-ripiiriä) on innostettu kylätoimikuntia kokoamaan tietoa kylillä kokoontuneista lähetys-, diakonia- ja ompeluseurapiireistä ja keräämään valokuvista näyttelyaineistoa, jotka asetetaan juhilaviikon ajaksi seurakuntalaisten nähtäväksi. Näin halutaan koota talteen tietoa, joka on auttamattomasti katoamassa maanpoveen. Tästä syystä kirkossa on myös näyttelystä innostuneita seurakuntalaisia.

Jumalanpalveluksen alussa kätellään kirkkoon tulijat ovelia.

JUMALANPALVELUKSEN RUKOUKSET

Anteeksipyyntö ja anteeksianto

Kehotussanat

Rakkaat kristityt! Herran huoneesta teidät siunataan (su Ps. 118). Jumala läsnäolollaan toimii näin jälleen tänään. Me saamme luottaa tähän psalmin lupaukseen. Siunausta me etsimme ja kaipaamme. Täällä kuulemme tänään Jumalan sanaa ja todistusta hänen armostaan. Meitä kutsutaan ehtoollispöytään, jossa Kristus itse palvelee. Saamme ottaa vastaan Herran huoneessa siunauksen. Olemme Jumalan edessä. Tunnustakaamme hänelle syntimme ja syyllisyytemme yhteen ääneen näin sanoen:

Anteeksipyyntö

Oi sinä kaikkein armollisin...

Anteeksianto

Vihreä jumalanpalvelusten kirja s. 249, vaihtoehto 7.

Päivän rukous

Punainen evankeliumikirja s.141, vaihtoehto 1.

Yhteinen esirukous

Vihreä jumalanpalvelusten kirja s. 270, vaihtoehto 4.

JUMALANPALVELUKSEN MUSIIKKI

Kirkkokuoro, Herramme Jeesus (säv. Johann Gröger)
Alkuvirsi 60

Tekstienluvun välissä kirkkokuoro, Hän antoi Poikansa ainoan (namibial. säv.)

Kiitosvirsi 126

Päivän virsi 61 (vuorolauluna kirkkokuoron kanssa)

Kolehtivirsi 58: 1–

Ehtoollisella 299 ja lisäksi kirkkokuoro, Hiljaa niin kuin kaste (säv. Erhard Wikt)

Loppuvirsi 53: 3, 4

SAARNAA VARTEN TAPAHTUVA VALMISTELU

Jes. 50: 5–10, Fil. 2:5–11, Jh 12: 12–24

Ennen saarnatekstin pohdiskelua tuntui hyvältä lukea sekä Nikolaisen että Gyllenbergin selitykset tekstikohdasta. Evankeliumin aihe, joka toistuu ensimmäisenä adventtina on kirkkokansalle tuttu. Kaikille evankeliumeille tutut ainekset; pyhiinvaeltajat, hoosianna-huuto, aasilla ratsastus ovat tässäkin esil-

lä. Päivä oli juuri sunnuntai, jolloin Jeesus ratsasti Jerusalemiin. Suuri kansanjoukko Jeesuksen ympärillä selittyy varmasti sillä, että hänen suuret tunnustekonsa olivat tulleet jo laajalti kansan tietoon. Tätä ihmeidentekijää täytyi päästä seuraamaan. Jokaisella ihmisellä on sen verran puutteita elämässään, että syystä voi sisimmässään toivoa Jeesuksen täyttävän sen. Eikähän sitä koskaan tiedä, vaikka Jeesus vastaisi huutooni juuri nyt!

Kerrotaan, että Venäjän tsaari Pietari Suuri jätti määrääjäksi kruununsa ja valtakuntansa ja meni Holantiin Zaadamiin. Hän työskenteli siellä kolmen vuoden ajan kirvesmiehenä laivatelakalla. Hän teki siten voidakseen myöhemmin paremmin palvella kansaansa. Häntä kohdeltiin samalla tavalla kuin muitakin työmiehiä ja häntä puhuteltiin vain Pietariksi. Eikä kukaan osannut kuvitellakaan, että hän oli Venäjän itsevalti. Työskennellessään näin hän samalla oli kuitenkin koko ajan Venäjän tsaari ja hallitsi suurta valtakuntaa sieltä käsin. Hänellä oli vapaus milloin vain riisua yltään työhaalarit ja pukeutua keisarilliseen asuunsa ja mennä hoviin.

On vaikea ymmärtää toista ihmistä tai kasvattaa itseään ottamaan huomioon toinen ihminen. Ei sekään helposti onnistu, että tekisi toisen puolesta jotakin tai vieläpä uhrautuisi jonkun vuoksi. Jeesus kulki oman tiensä. Sen tien, jonka Jumala oli hänelle varannut. Hän tuli maailmaan ihmisen osaan, mutta ei kulkenut kenenkään toisen tietä. Hän kulki ”koko ihmisen” tien. Ongelma onkin siinä, kun yritämme elää toisen puolesta elämää — toisen elämää. Sillä ei ole siunausta. Jeesuksen seuraajilla on myös ihan oma ongelmansa, yrittää kulkea Jeesuksen tietä uudeksi.

Ylipapit ja fariseukset olivat Jeesuksen varsinaisia vihollisia. Pelko oli syvää siksi, että hengellinen johto luisuu omista käsistä Jeesukselle. He tulevat pisteeseen, jossa voivat vain todeta ”mikään ei auta”. Kaikki juoksevat hänen perässään.

Mikä onkaan se pelko, joka panee meidät toimimaan Jeesusta vastaan? Sellainen asia seurakunnassamme ja kristityn elämässä vie syrjäytymiseen Jumalasta ja hänen laumastaan. Palmusunnuntai antaa mahdollisuuden jälleen lähteä tutkistelemaan näitä puolia elämässämme. Tutkistella voi alkaa siitä, että huutaa Jeesusta avuksi: ”Oi auta, oi pelasta!” Uudelle kasvulle on saatava voimaa. Vanhaa on karsittava mätänemään ja lahoamaan. Toivottavasti se jää tuntuvaksi jalkojemme juureen, jotta se luovuttaisi ravintoa elämäämme. Jotakin sellaista, mikä jää todella pois ja josta kasvaa irti. Kaikki ei siemenestä jää maahan. Elävä ja elinkelpoinen osa nousee entistä ehompana päivänvaloon. Se, mikä syntyy on Jumalan tahdosta ja ansiosta. Se, mikä oli kuorta jää ja maatuu. Sisimmästä syntyy uutta.

KOLEHDIN SIUNAAMINEN

Kolehti siunataan kantajien tuotua haavit alttarille. Liturgi lukee käsikirjan lyhyen kolehtirukouksen.

LÄHETTÄMINEN

Liturgi lähettää kirkkoväen matkaan sanoen hiljainen viikko silmien edessä: ”Jeesusta nyt ristintielle lähtekäämme seuraamaan!”

Matti Piuspanen

29.3.

Hiljaisen viikon ma

Lk 22: 39–62

Virret:

Alkuvirsi 54

Päivän virsi 63

Uhrivirsi 228:1–3

Päätösvirsi 70

Sanojen tuolla puolen

Vanhan kirkon alttaritaulun alareunassa on nykytikas nukkuvia. Opetuslapset tuskin erottuvat pullean, kullatun kehyksen viereltä. Heidän unesta pörröisten päidensä yllä pönöttää kirkkaassa sotisovassaan arjalainen, sukupuolettoman komea enkeli, joka ottaa toisella kädellään tukea celestiaalisesta rististä, toisella tarjoaa Tahdon kalkkia edessään kärvistelevälle Kristukselle. Käsiään vääntelevän Jumalan pojan veriruskea vaate on täsmälleen samaa sävyä kuin pääsiäisittäin alttarille kannettavien piikkikaktusten pikkuruiset kukat. Päivä toisensa jälkeen, kuukausi toisensa jälkeen kysyin sillä alttarilla palvelevana: Onko koskaan mahdollista murtaa tämä stereotyyppien kolminaisuus, jossa kukin osapuoli toimii vain oman roolinsa rajoissa? Vai ovatko nämä stereotypit juuri ihmiskunnan suurin yhteinen nimittäjä, joka kantaa silloin kun ymmärrys ei riitä tai voimat loppuvat?

Malja enkelin kädessä; vanhatestamentillinen Jumalan tuomion symboli yleisitämaisen ja juutalaisen sanansaattajan hallussa. Jumalan poikakin on pudonnut polvilleen; hän ei enää jaksa rukoilla seisten. Kaikki rukoukset on purtu verille; veri valuu ohimaille, ja hiki kirveltää. Opetuslapset ovat uupuneet murheeseensa; he surevat jo etukäteen kuin kuollutta, sillä he eivät tiedä että heidän suruaikansa jää lyhyeksi. Onko tätä lyijynraskautta mahdollista edes tulkita sanoin? Pitäisikö koko kirkkokansan vain vajota polvilleen, vajota, vajota?

Juudaksen suudelma, intiimin ystävyyden merkki

julkean hallinnollisen toimenpiteen — ilmiannon — palveluksessa. Jumalan poikakin asettuu sivuun antaakseen väistämättömän tapahtua: Nyt on teidän hetkenne, nyt on pimeydellä valta. Kaikki väistöliikkeet on tehty; nyt on mentävä, ja se tapahtuu. Opetuslapset toimivat pelästyneet lapsen tavoin; he ovat liioitellun aggressiivisia, primitiivireagoivat ajattelemta seurauksia, sillä Jeesus on aina ajatellut heidän puolestaan. Voiko tällaista kaaosta edes selittää sanoin? Pitäisikö vain jäädä kuulemaan musiikin ilmaisemaa sisäistä ristiriitaa, kaikkien ihmisen tekojen riittämättömyyttä ja avuttomuutta?

Pietarin kieltäminen, pahaisen naisen ja kahden juutalaisittain todistuskelpoisen miehen provosoima häpeä. Jumalan poikakin joutuu pysähtymään, fokuoimaan vielä kerran, nautlitemaan katseellaan. Kaikki puheet on jo puhuttu, eikä Pietari näy niistä oppineen mitään. Opetuslapset ovat kadonneet kuin akanat tuuleen; Pietarin on kohdattava vastuunsa yksilönä, todistajana, marttyyrinä, ja hän kohtaa sen kehnosti. Voiko tätä maailmanhistorian latautuneinta silmäystä, tätä totaalista paljastumista edes murtoosaltaan tehdä käsitettäväksi sanoin? Pitäisikö iltakirkon hämärässä vain jäädä kuuntelemaan oman sydämensä ahdistavaa laukkaa, yhteistä tuskaista hengitystä: Mea culpa, mea maxima culpa?

Hän alensi itsensä ja oli kuuliainen kuolemaan asti, ristinkuolemaan asti. Myös Juudas ja Pietari toteuttivat Jumalan sallimusta. Mutta he eivät alentaneet itseään vapaaehtoisesti; heidän alennuksensa syntyi heidän inhimillisistä teoistaan ja mieliteoistaan ja kävi siksi sietämättömäksi kantaa. Juudas sortui, sillä hän jäi pimeään valtaan. Pietari eli, sillä hiilivalkean mitätön hehku riitti valaisemaan Kristuksen kasvot. Sen pilkahduksen turvin hän jaksoi kohti Ylösnousseen olemuksen kirkkautta, kun taas Juudas syöstiin Gehennan kirjaviin liekkeihin.

Öljymäen sanoman rikkaudessa ihminen alentuu. Joka sanassa, lauseessa ja kielikuvassa on jo sielun mittainen syvyys. Vielä kerran: Puhuuko se puolestaan?

Puhuuko se sinunkin puolestasi?

Hilkka Olkinuora

Hiljaisen viikon iltajumalanpalvelus

SEURAKUNNAN KUVAAUS

Espoonlahden seurakunta on kasvava pääkaupunkiseudun lähiseurakunta, jossa on yli 30 000 jäsentä. Kuten muuallakaan pääkaupunkiseudulla, ei Espoon-

lahdessakaan voida tukeutua vanhaan hiljaisen viikon ahtisaarnaperinteeseen, vaan on jouduttu etsimään uusia tapoja hiljaisen viikon viettämiseksi.

LÄHTÖKOHTA

Tilaisuus on suunniteltu Espoonlahden kirkkoon maanantaiksi 29.3.1999. Näin ollen ehdotuksemme tekstit ovat hiljaisen viikon maanantain tekstejä, mutta ne voidaan luonnollisesti vaihtaa tiistain tai keskiviikon teksteiksi, jos ehdotuksen tapainen iltajumalanpalvelus toteutetaan jonakin muuna iltana.

Ehdotus noudattelee pääpiirteissään Jumalanpalvelusten kirjan s. 192 kaavaa, kuitenkin niin, että perussävy on meditatiivisempi. Musiikin osuutta ja hiljaisuutta on lisätty, ja varsinainen puhe on korvattu laajennetuilla johdantosanoilla, joissa tehdään joitakin kysymyksiä mietiskeltäväksi tekstien luvun ja hiljaisuuden sekä vastausmusiikkien aikana.

Vastausmusiikit ovat teoksesta Fr. Liszt "Via cruxis, Ristin tie" (suomenkielinen julkaisu SKUL/SKML yhteiskustannus No 12/1992). Ne on valittu luettuihin raamatunkohtiin liittyvän affektin perusteella. Asemat eivät näin liity sävellyksen alkuperäisiin tekstiyhteyksiin. Luontevinta on toteuttaa teos kokonaisuutena, joko jakaa se hiljaisen viikon kolmelle illalle (ks. Evankeliumikirjan liite 3, s. 549–) tai kokonaisuudessaan pitkäperjantaina.

MESSUN KULKU

1. Virsi 56: 1–3 (Virsi voidaan laulaa johdantosanojen jälkeen, jolloin johdantomusiikkina voi olla kuoro-, urku- tai muuta soitinmusiikkia, esim. Fr. Liszt: Ristin tie, osa: johdanto)

2 Alkusiunaus ja johdantosanat

Kerrotaan illan kulusta, että pääpaino on Jumalan Sanalla, joka puhuttelee sellaisenaan. Lyhyt hiljaisuus kunkin tekstin kappaleen jälkeen antaa mahdollisuuden asettua vuorovaikutukseen, jossa Raamatun Sana toimii oman elämän ja elämäntilanteen peilinä. Soitinmusiikki ja virret vielä auttavat meitä kuulemaan Jumalan puhetta ja puhumaan Jumalalle.

Kerrotaan illan soitinmusiikista.

Kerrotaan illan tekstien sisällöstä lyhyesti:

Ps. 102 kertoo kärsivän ahdistuksesta, joka jo vanhastaan on sovitettu tarkoittamaan myös Kristuksen kärsimystä.

Jes. 50 kertoo Herran kärsivän palvelijan tehtävästä, ja hänen kokemastaan vainosta, joka sekin on sovitettu Kristukseen.

Lk 22: 39–62 jakautuu kolmeen osaan, joiden aiheet ovat

- Jeesus rukoilee Getsemanessa
- Jeesus vangitaan
- Pietari kieltää Jeesuksen

Näissä jaksoissa voimme sijoittaa itsemme Jeesuksen kärsimisen maisemaan. Mikä meissä on sitä syntiä, jonka tähden Jeesus kärsi? Miten minä nukun, kun Jeesus kutsuu valvomaan ja rukoilemaan kans-

saan? Miten oppisin vastaamaan kyllä hänen kut-suunsa?

Mikä minussa pettää Jeesuksen tai lähimmäiseni? Olenko siirtynyt vastustajien puolelle? Olenko pimeyden vallassa? Millä tavoin olen väkivaltainen? Entä pelkuri?

Miten seurailen Jeesusta matkan päästä? Miten hätäännyn ja valehtelen, kun joudun pelottavassa tilanteessa yllätetyksi? Miten Jeesus katsoo minuun syntiseen?

3. Psalmi: Fil. 2: 8 ja Ps. 102: 2–10

4.–5. Raamatunluku ja virsi

Virsi 56: 4–7

Jes. 50: 5–10 — lyhyt hiljaisuus — virsi 121

Lk 22: 39–46 — lyhyt hiljaisuus — vastausmu-
siikki (esim. Fr. Liszt: Ristin tie, asema 1, urkuosuus)

Lk 22: 47–53 — lyhyt hiljaisuus — vastausmu-
siikki (5. asema)

Lk 22: 54–62 — lyhyt hiljaisuus — vastausmu-
siikki (4. asema)

6. Rukousjakso

Diakoninen esirukous, esim.

Rukoilkaamme Kristuksen kirkon ja oman seura-
kuntamme puolesta. Rukoilkaamme kristittyjen yk-
seyden puolesta, kasteopetuksen, lähetyksen ja dia-
konian puolesta.

Lyhyt hiljaisuus

Me rukoilemme sinua

Seurakunnan vastauslause, esim. **Herra armahda**
(voidaan käyttää tuttua kyrie-sävelmää)

Rukoilkaamme maailman rauhan ja ihmisoikeuk-
sien puolesta, päättäjien puolesta ja oikeudenmukai-
suuden toteutumisen puolesta

Lyhyt hiljaisuus

Me rukoilemme sinua

Seurakunnan vastauslause, esim. **Kristus armahda**

Rukoilkaamme surevien, kärsivien, nälkäisten, sai-
raiden ja syrjäytyneiden puolesta. Rukoilkaamme nii-
den puolesta, jotka ovat hakeneet tukeamme ja nii-
den puolesta, jotka eivät osaa hakea.

Lyhyt hiljaisuus

Me rukoilemme sinua

Seurakunnan vastauslause, esim. **Herra armahda**

Päivän rukous, esim. Evankeliumikirjan s. 147
vaihtoehto 2

Isä meidän

7. Siunaus

8. Ylistysvirsi 56: 8–12 tai Fr. Liszt: Ristin tie -
teoksen päätösosa tai soitinmusiikkia.

Raili Heikinheimo ja Lasse Erkkilä

30.3.

Hiljaisen viikon ti

Lk 22: 63–23: 12

Virret:

71

63

56

297

Taikuria odottava Herodes

Koko hiljaisen viikon teema on kärsivä Kristus. Hiljai-
sella viikolla onkin tarkoituksenmukaista keskittyä
juuri Kristuksen kärsimyksen katselemiseen ja mietis-
kelemiseen. Parisuhdeongelmat, ekologisen ahdistuk-
sen ja muun sellaisen voi pääsiäisen korvilla jättää
ronskisti sivuun. Tämä ei silti tarkoita, että kärsimys-
historian tapahtumilla ei olisi mitään tekemistä ihmis-
ten arkitodellisuuden tai nykyajan kysymysten kanssa.

Tästä avautuikin tekstin ensimmäinen näköala.
Evankeliumiteksti on lyhyesti sanottuna erään oike-
usmurhan kuvaus. Viaton nasaretilainen profeetta
joutuu uskonnollisten johtajien epäsuosioon, heidän
juonittelun uhriksi ja lopulta pilkattavaksi, kidutet-
tavaksi ja mestattavaksi. Vaikka tapahtuu suurin
mahdollinen vääryys, kertomus ei silti ole maailman
historian ensimmäinen eikä valitettavasti viimeinen-
kään oikeusmurha. Vaikka kidutus on suunnaton,
monia on kidutettu vieläkin julmemmin. Miksi sit-
ten juuri tätä kertomusta toistetaan vuodesta vuo-
teen ja jopa juhliitaan liturgisin menoin?

Aivan ilmeisesti siksi, että se kertoo jotakin aja-
tonta ihmisluonnon kieroutuneisuudesta ja sen seu-
rauksesta eli maailmassa vallitsevasta vääryydestä,
kuten myös Hannu Karpo jaksaa meitä muistuttaa.
Mutta vielä enemmän Kristuksen kärsimyshistoriaa
katsellaan yhä uudestaan siksi, että se kertoo meille
jotakin Jumalasta. Jumala itse antautuu ihmisten
pilkattavaksi, häväistäväksi, jopa oikeusmurhan koh-
teeksi. Jumala itse samaistuu niihin, jotka maailma
palkitsee vääryydellä ja epäoikeudenmukaisuudella.

Ennen saarnan kirjoittamista on hyvä muistuttaa
itseä siitä yksinkertaisesta opista, että tässä tekstissä
ei ole kysymys mistä tahansa oikeusmurhasta, vaan
itse Jumalan pelastushistoriasta, vieläpä se kovim-
masta ja syvimmästä ytimeästä. Tämä tulisi ilmetä
myös saarnassa: teksti kertoo ihmisen lunastuksesta
ja pelastuksen salaisuudesta.

Itse poimisin pitkästä tekstistä pienen yksityiskohdan. Evankeliumin mukaan päättämätön Pilatus lähetti Jeesuksen Herodeksen puheille. Herodes ei suhtaudu Jeesukseen ollenkaan vihamielisesti, päinvastoin suorastaan kiinnostuneesti. Herodes ”ilahtui kovin”, sillä hän ”oli jo pitkään halunnut nähdä Jeesuksen”. Herodeksen kiinnostuksen takana ei kuitenkaan näytä olevan aito uskonnollinen motiivi tai hengellinen etsintä. Hän toivoi näkevänsä vain jonkinlaisen taivaallisen taikatemppujen tekijän. Ihmisten hengellisten motiivien arvioimisessa pitää olla erityisen hienotunteinen. Ja silti on pakko tunnustaa, että minun ja meidän kaikkien hengelliseen etsintään liittyy usein itsekkyyttä. Kun kuuntelee joiden karismaattikkojen herätyspuheita, mieleen luittelee usein tämä Herodes, joka lopulta odotti vain taivaallista viihdettä ja säväyttäviä taikatemppuja. (Rumasti ajateltu).

Vielä pari homileettista huomiota.

1. Lapsia ja nuoria, miksei myös aikuisia, Kristuksen kärsimyshistoria ei aina säväytä siksi, että monet ajattelevat yläkristologiseen tapaan: Helppohan sen oli, kun tiesi Jumalan poikana, että lopulta käy hyvin, tuskin sitä edes oikeasti sattui. Teologian historian näkökulmasta he tavallaan liittyvät yläkristologiseen heresiaan, jonka mukaan Kristus oli Jumala ihmisen valepuvussa. Ei kipua, ei kärsimystä, asiat hallinnassa koko ajan. Eksegeetikan näkökulmasta — yhden koulukunnan — taas voisi sanoa, että elämänsä aikana Nasaretin Mestari aavisti kärsivänsä, mutta ei välttämättä nousevansa kuolleista. Jospa ylösnousus yllätti hänet itsensäkin...

2. Vaikka historiallisten faktojen esittelemineen ei vielä ole varsinaista evankeliumin julistamista ja saarnaa, joidenkin Kristuksen passion aikahistoriallisten yksityiskohtien valottaminen voi piristää ja tuoda pelastushistoriaa konkreettisemmaksi. Tällainen historiallinen yksityiskohta sisältyy esimerkiksi juutalaisten johtomiesten juoneen, jonka teksti paljastaa. Juutalaisten uskonnollinen johto halusi tuomita Jeesus Nasaretilaisen uskonnollisista syistä — ”hän väittää olevansa Messias” — mutta heillä ei ollut valtuuksia toimeenpanna teloitusta ilman poliittisen johdon lupaa. Koska poliittista valtaa käytti roomalainen Pilatus, jota uskonnolliset riidat eivät kiinnostaneet patkääkään, juutalaisten lainopettajien oli pakko esitellä Jeesus Nasaretilainen valheellisesti myös Rooman vihollisena ja poliittisena uhkana: ”Hän kieltää maksamasta veroa keisarille.”

Jari Jolkkonen

31.3.

Hiljaisen viikon ke

Lk 23: 13–31

Barabbas ja Simon Kyreneläinen — paikalle osuneet

Tästä jaksosta voi nostaa esiin kaksi nimeltä mainitua sivuhenkilöä, joilla ei periaatteessa ole tapahtumiin osaa eikä arpaa. Heidän näkökulmansa voi valita narraation lähtökohdaksi. On mahdollista myös käyttää kertojina nimeltä mainitsemattomia ääneen valittavia naisia, joista ainoastaan Lk kertoo.

Pär Lagerkvistin romaanissa Barabbas nimihenkilö kuvataan mieheksi, joka haluaisi uskoa Jeesukseen, mutta ei voi, vaikka hän kaikista ihmisistä ensimmäisinä voisi sanoa, että Jeesus on todella kuollut hänen puolestaan. Barabbas kuvataan salaa katsomassa Jeesuksen kuolemaa ristiä. Hän ei ymmärrä tapahtunutta. Barabbaksen kohtalo liittyi Jeesukseen vain siten, että hän sattui olemaan paikalla. Hän oli siitä varmasti iloinen. Sen sijaan Simon Kyreneläinen ei varmaankaan ollut iloisissaan siitä, että sattui olemaan paikalla silloin kuin Jeesusta viettiin ristiinnaulittavaksi. Ilman mitään syytä hänet pantiin kantamaan ristiä. Barabbas ja Simon olivat satunnaisia ohikulkijoita, jotka tahtomattaan joutuivat mukaan Jerusalemia kuohuttaviin tapahtumiin. Tuskin Barabbas tunsi kiittolisuutta Jeesusta kohtaan, joka joutui kärsimään hänelle kuuluneen rangaistuksen. Tuskin Simon liioin piti Jeesuksen ristin kantamista kunniatehtävänä. Näiden tapahtumien merkitys kirkastui vasta myöhemmin. Barabbas saattoi ehkä uskoa, että tämä päivä oli hänen kannaltaan mitä merkittävin, mutta Simon tuskin aavisti, että hän tekisi ristiä kantaessaan elämänsä mainittavimman teon. Elämän tähtihetket eivät tapahtumisensa hetkellä näytä vaikuttavilta.

Johdatus pääsiäisajan homileetiikkaan löytyy Niko Kazantzakis romaanista ”Pyhä köyhyys”, jossa Fransiskus Assisilainen kertoo näin: ”Joka vuosi minulla oli tapana pääsiäisenä katsella Kristuksen ylösnousemista. Me kristityt olimme kaikki kokoontuneet hänen hautansa ympärille ja itkimme. Itkimme lohduttomasti ja jyskytimme maata, jotta se aukeaisi. Ja katso, meidän vielä itkiessämme halkesi hautakivi, Kristus nousi maan uumenista heiluttaen valkoista lippua, hän kohosi taivaaseen ja hymyili meille. Vain kerran en nähnyt hänen nousevan kuolleista pääsiäisenä. Sinä vuonna saapui Bolognan yliopistosta teo-

logi, oppinut mies, ja hän tuli kirkkoon ja kiipesi saarnastuoliin ja selitti ylösnousemusta monen pitkän tunnin ajan. Hän selitti selittämästä päästyään, kunnes meitä alkoi pyörryttää. Silloin hautakivi ei murtunut, ja vannon sinulle, että me emme nähneet ylösnousemusta.”

Miikka Anttila

1.4. Kiirastorstai Lk 22: 14–22

Ehtoollisen vietto Launeen kirkossa

SEURAKUNNAN KUVAAUS

Launeen seurakunta on yksi Lahden neljästä seurakunnasta. Seurakuntalaisia eteläisessä Lahdessa on noin 20 000. Kiirastorstai-iltana ehtoolliskirkkoja järjestetään kolmessa toimipisteessä.

Launeen kirkon ehtoollisenviettoa voisi kuvailla vakavan syvälliseksi. Kirkossa on paljon mustiin pukeutunutta väkeä. On myös paljon niitä seurakuntalaisia, jotka eivät muutoin käy jumalanpalveluksissa.

Ehtoollisen vietto toimitetaan alttarikaiteen äärellä.

MUUT VALMISTELUT

Ehtoolliskirkon alussa on kuoritilaan, kastepöydälle, Kristus-kynttilän viereen, sytytetty 12 apostolin kynttilät.

Messun lopussa kynttilät sammutetaan ja alttari riisutaan pitkäperjantain mustaan väriin.

Tarkempi kuvaus löytyy JK s. 195

MESSUN KULKU

Toimittajina pastorit Esa Kekki, liturgi ja Lea Karhinen, puhe ja ehtoollisen avustaja, kanttorina ja urkurina Tea Lankinen, lauluryhmä (sekakuoro, kvartetti).

Käytämme Jumalanpalvelusten kirjan (JK) kaavaa sivulta 56 Viikkomessu.

1. Johdantomusiikki — alkusoitto, virsi 300, Jeesuksen muisto ihana
2. Alkusiunaus
3. Vuorotervehdys
4. Johdantosanat

5. Päivän rukous, JK s. 159: 1., 3.
6. Tekstit Jes. 25: 6–10, Apt. 2: 42–47
7. Virsi 227 Ylistys olkoon aina Isällemme
8. Evankeliumi Lk 22: 14–22; Halleluja-sävelmä ympäröi evankeliumitekstin
9. Puhe
10. Yhteinen rippi; kehotussanat JK s. 236/6 Sisaret ja veljet ...
11. Synnintunnustus
— synnintunnustus JK s. 240/1 tai 7
— hiljaisuus
— seurakunnan laulu: valvomaan ja rukoilemaan
— luettu tunnustus jatkuu
— seurakunnan laulu: valvomaan ja rukoilemaan
— luettu ST ja laulu vuorottelevat
12. Synninpäästö
13. Nikean uskontunnustus
14. Uhrivirsi 220 Oi Jeesus, viimeisenä yönä (ei kolehtia)
15. Ehtoollisrukous
— ehtoollisvuorolaulu
— rukous
— kuoro: Me julistamme Hänen kuolemaansa, virikeaineisto A. 1.7.1. toinen sävelmäsarja s. 13, kuoro
— Pyhä-hymni
— Isä meidän-rukous
16. Herran rauha
— kehoitus rauhantervehdykseen: ”Toivotta-
kaamme toisillemme rauhaa ja sovintoa”
— Rauhan toivottaminen
17. Jumalan Karitsa — toinen sävelmäsarja
18. Ehtoollisen jakaminen
19. Ehtoollisen vieton aikana musiikkia
— kuoro: Me harhailimme eksyneinä kuin lam-
paat (laajennus Tuomo Nikkolan Jumalan Karit-
sa -sävelmään, toinen sävelmäsarja, säv. Tuomo
Nikkola. Virikeaineisto B. 3.5.10
— hiljaisuus
— virsi 222 Jeesus Kristus, elämämme
— hiljaisuus
— kuoro: Hengellisiä lauluja ja virsiä kuorolle,
nro 24 Oi Herrani, mun tähteni, nro 60 Mä
polvistun, oi Jeesus, ristis juureen
— virsi 225 Jeesus luona armopöydän
20. Päättösanat
21. Esirukous JK s. 62
22. Herran siunaus
23. Kynttilän sammutus (1. kynttilä) ”Juudas,
joka...
24. Muiden 11 kynttilän sammutus (JK s. 195)
25. Altтарin riisuminen, luetaan psalmeja 22
26. Päättösvirsi 77 Käy yrttitarhasta polku

SAARNAJUURET

1. Martti Lutherin Vähän katekismuksen viidennes-
tä pääkappaleesta löytyvä ”Altтарin sakramentti” käy
mielestäni sellaisenaan saarnasta. (Kokemusta on!)
Tämä on yksinkertainen ja pelkistetty vaihtoehto,
mutta omalla tavallaan myös hyvin puhutteleva,

jopa jyrkävä saarna. Kaikkein tärkein ja tarpeellisin tulee tälläkin tavalla sanotuksi. Lukemista voidaan jaksottaa hiljaisuudella tai musiikilla tai molemmilla, jos niin hyväksi nähdään.

2. Juutalaiseen pääsiäisateriaan eli seder-ateriaan perehtynyt voi liittää siitä kertomisen osaksi saarnaansa. Ruokalajien esitleminen ja niitten merkityksen selittäminen on monelle kirkkovieraalle kenties kokonaan uutta, mutta ehkäpä samalla myös mielenkiintoa uskomme alkujuuria kohtaan synnyttävää tietoa.

3. Ehtoollinen Jeesuksen uhrikuoleman muisto-ateriana, kiitosateriana, Jumalan perhevän juhvana, yhteyden ateriana ja ennen kaikkea pyhänä ateriana, jossa Jeesus Kristus itse on läsnä ja antaa synnit anteeksi, tarjoaa yhden vaihtoehdon, joka samalla on kertauskurssi jo rippikoulussa opetettuihin asioihin.

4. Jeesus puhuu kiirastorstain 1. vuosikerran evankeliumissa (Lk 22: 14–22) Ihmisen Pojan kavaltaajasta Juudaksen nimeä kuitenkin mainitsematta. "... voi sitä, josta tulee hänen kavaltaajansa!" Siis voi minua, voi sinua, voi koko ihmiskuntaa, joka on synneillään syyppä Herramme kuolemaan. Olisiko tämän teeman käsittelyssä mieltä?

5. Kiirastorstai-iltana Jeesus oppilaineen on vielä Yläsalissa, josta he sitten lähtevät Öljymäelle ja Getsemaniin. Tämän muistaminen on tärkeää. Golgata ja risti ovat tosin jo näköpiirissä, mutta ne ovat kuitenkin vielä edessäpäin. Niitten aika ja paikka on vasta huomenna, pitkäperjantaina.

Messun valmistelu:

Lea Karhinen, Esa Kekki, Tea Lankinen.

2.4.

Lk 23: 32–46

Pitkäperjantain sanajumalanpalvelus Keravan seurakunnassa

YLEISTÄ

Oheinen ehdotus pohjautuu kirkolliskokouksen käsikirjakomitean ehdotukseen ja sivunumerointi viittaa jumalanpalvelusten kirjaan. Oheinen sanajumalanpalvelus voidaan viettää seurakunnassa joko kello 10 tai 15.

KIRKKOTILAN KÄYTTÖ JA ETUKÄTEISVALMISTELUT

Suunniteltu pitkäperjantain sanajumalanpalveluksen luonne on meditoiva. On annettava aikaa ajatuksille ja on kiinnitettävä erityistä huomiota lukemisen ja asiakokonaisuuksien rytmikalle. Pitkäperjantai ei kaipa monimuotoista sanankäyttöä. Saarnan ei pidä olla raskas ja maalaileva vaan yksinkertainen. Ei syyttävä vaan hoitava. Saarna voidaan korvata myös musiikilla!

Pitkäperjantain sanajumalanpalveluksessa kirkon pääalttari tulee "rauhottaa". Tämä tarkoittaa, että jumalanpalveluksen johdanto-, sana- ja päätösosa toimitetaan kuoritilasta, esimerkiksi lukupulpetista, ei kuitenkaan alttarin edestä sitä peittäen. Vain rukousosa toimitetaan pääalttarilta. Alttarille sijoitetaan viisi punaista ruusua symbolisoimaan Jeesuksen viittä haavaa. Punainen ruusu on myös vertauskuva Jumalan todellisesta, suuresta ja pohjattomasta rakkaudesta. Alttarille ei sijoiteta kynttilöitä. Kirkkotilan valaistuksen tulee olla himmeä. Kirkonkelloja ei soiteta. Suosittelemme lämpimästi, että kirkkotilaan rakennetaan hiljaisen viikon ajaksi sivualtari eli "itkumuuri" hiljaisen rukousta varten. Pääsiäisyönä tai -aamuna niin pää- kuin sivualtari ja koko kirkkotila "heräävät henkiin" kynttilöiden, kukkien ja koristeiden myötä. Kirkkotila tulee rauhoittaa "oman väen toiminnalta" puolta tuntia ennen jumalanpalveluksen alkua. Tämä rauhoittaa ja luo tilaa lähestyä pyhäpäivää. Tästä olisi hyvä kertoa myös seurakuntalaisille etäkäteisilmoittelussa. Seurakunnassa tulee viettää toimitukseton pääsiäislauantai!

Pitkäperjantai ei kaipa erillisiä tervetuloitoituksia eikä jumalanpalveluksen lopussa lähettämistä. Pitkäperjantaina ei voi suositella kolehdin keruuta. Virret, alkutervehdys sekä siunauksen aamenet lauletaan ilman urkuja. Urkuja käytetään itsenäisesti erillisissä tehtävissä. Urkujen taidokkaalla käytöllä saadaan oivasti ilmenettyä surua ja kaipausta. On kiinnitettävä erityistä huomiota urkujen rekisteröintiin ja pohdittava jokainen yksityiskohta huolella. Kuorolle ja muulle soitinmusiikille oheisessa ehdotuksessa löytyy omat tehtävänsä. Musiikki tulkitsee!

Profetian voi lukea avustaja, lukutehtävä sopii hyvin myös kanttorille. Urkurin rinnalle olisi hyvä saada esilaulaja, jotta urkuri voi keskittyä soittamiseen. Vastauspsalmin voi lukea avustaja, ellei sitä kuoro tai esilaulaja laula. Ristin Äärellä -kohdan "pyhä risti kärsimyksen" -virren sanat sekä synnintunnustus tulee kirjoittaa erilliselle lapulle, joka sijoitetaan etäkäteen virsikirjan väliin.

SANAJUMALANPALVELUKSEN KULKU

s. 196

Johdanto

1. Johdantomusiikki

Urut: Johann Sebastian Bach: urkukoraali o lamm gottes, unschuldig ("Oi Jumalan karitsa") orgelbüchlein tai / ja virsi 67 (ilman urkuja)

2. Alkusiunaus ja vuorotervehdys, lauletaan il-

man urkuja

3. Introitus (päivänpsalmi), gregoriaaninen KJMK:n (1993) jumalanpalveluksen musiikkia 2 s. 32, esilaulaja tai kuoro

4. Rippi

Johdanto- ja kehotussanat

"Tänään pitkäperjantaina kohtaamme jumalanpalveluksessamme Kristuksen, joka on kuollut meidän edestämme. Hänen sovitustyönsä on täytetty. Käymme lävitse Golgatan tapahtumat ristiinnaulitsemisesta hänen kuolemaansa. Murehdimme kuolemaa, mutta iloitsimme sovituksesta. Häpeä ja toivo, pimeys ja valo ovat yhtäaikaan läsnä. Siksi me tänä murheen ja tuskien, mutta myös toivon päivänä käymme kärsivän Kristuksen ristin juurelle. Katsomme ristinpuuta, jolle maailman Vapahtaja on naulittu. Se julistaa meille, että Jeesus on kuolemallaan sovittanut maailman Jumalan kanssa ja antanut uhrinsa myös meidän tähtemme. Hän kutsuu meitä ottamaan vastaan Jumalan anteeksiannon. Sen tähden tunnustamme syntimme yhteen ääneen sanoen: "

synnintunnustus s. 197

synninpäästö s. 198 (voi jäädä myös pois pitkäperjantaina)

5. Kyrie-virsi 65 ilman urkuja (vuorovirsi kirkkovuoden gradualeja I, o. Tolonen 3 var.)

6. Päivän rukous, vaihtoehto numero 4 evankeliumikirjasta, sanottu aamen

Sana

7. lukukappale Jes. 53 (lukien) ja virsi 63: 1–4 seuraavasti (srk istuu):

- jakeet 1–2 liturgi
- jakeet 3–4a avustaja
- virsi 63: 1
- jakeet 4b–5
- virsi 63: 2
- jae 6
- virsi 63: 3
- jae 7
- virsi 63: 4
- jakeet 8–12 liturgi

Hiljaisuus

8. Vastaus Ps. 22 voidaan lukea tai laulaa, kuoro tai e laulaa kertosaäkeen, psalmisävelmät s.460, myös moniääninen ja myös itse tehty satsi käy!

9. Päivän virsi 69 (kuorosovitus E. Väätäinen kirkkovuoden gradualeja III sab, KJMK) tai 71: 1, 2, 7, 8, 9, (kuorosovitus sama kokoelma K-E Gustafsson sab, urut + disk, säkeistöt tarpeen mukaan)

10. Evankeliumi Lk 23: 32–46, srk seisoo

11. Saarna — tekstistä voi poimia esille joitakin lauseita ja käsitellä niitä meditoivasti. esimerkiksi:

1. Jae 41: Mehän olemme ansainneet tuomiomme, meitä rangaistaan tekojemme mukaan, mutta tämä mies ei ole tehnyt mitään pahaa. "Miten tämän päivän narsistinen ihminen, joka mielestään ei ole tehnyt mitään pahaa, voisi tulla syylliseksi? Sillä

hänhän (narsistinen ihminen) sanoo: minä en ole tehnyt mitään pahaa! Tai miten lapsesta asti syyllistetty ihminen voi kokea vapautuksen?"

2. Jae 34: Isä, anna heille anteeksi. he eivät tiedä mitä tekevät. "Miten muka eivät tiedä? Miksi ihmiset haluavat mennä tietämättömyyden taakse? — Välttääköseen vastuutako? Onko kyseessä suojaus?"

3. Jae 44: Pimeys tuli koko maan ylle. "Mikä on pimeys? Onko pimeys hyväksyttävä? Miksi täytyy olla pimeää, mitä se kuvaa? Entä valo — pimeys ja valo, kuolema ja elämä? Kulkevatko ne aina käsi kädessä?"

Saarnan korvaavaa musiikkia esimerkiksi:

— Urut: Marcel Dupre: Le Chemin De La Croix (ristin tie) opus 29, osat 1 Jeesus tuomitaan kuolemaan, osa 3 Jeesus kaatuu ristin painosta, osa 8 Jeesus lohduttaa Jerusalemin tyttäriä, jotka seuraavat häntä, osa 11 Jeesus naulataan ristille, osa 12 Jeesus kuolee ristille ja osa 14 Jeesus saatetaan hautaan. (kustantaja Durand)

— Kirkkokuorolle, baritonisolistille ja uruille: Juhani haapasalo: Meditaatioita Kristuksen kärsimyksen salaisuudesta 1991, oma kustanne; Heinrich Schütz: kuudennen tunnin aikaan, huom. liittyy III-vuosikerran tekstiin, katso Juhani Haapasalo: Tekstimotetista kantaattiin s. 108 Sibelius-akatemiaan julkaisusarja 4

— Mieskuoro ja urut: Leevi Madetoja: Marian murhe ja Charles Gounod: Messe Breve C-duuri osa kyrie (Alphonse Leduc)

— Kirkkokuoro: Tuomo Nikkola: Me harhailimme eksyneinä kuin lampaat, laajennus Nikkolan Jumalan Karitsa -sävelmään, virikeaineisto 3.5, musiikkia kirkkovuoden juhla-aikoihin

12. Ristin Äärellä s. 200, vaihtoehto a, toimitetaan alttarilta, moitteet, esilaulaja, liturgi tai kuoro laulaa s. 210. sävelmät katso virikeaineisto 3.5, Pyhä Risti kärsimyksen s. 200, lauletaan virren 221 sävelmällä, srk seisoo, katso myös virikeaineisto, sieltä löytyy Haapasalon ja Nikkolan sävelmät tähän tekstiin.

13. Uskontunnustus, huom! kohta 14. virsi s. 202 jätetään pois!

Rukous

15. Yhteinen esirukous, toimitetaan edelleen alttarilta ilman urkuja, litanian s. 282, voidaan lukea tai laulaa, (liturgi, esilaulaja tai kuoro + seurakunta laulaen)

16. Isä meidän yhteen ääneen lausuen, lausuttu yhteinen aamen

Päätös

17. Herran siunaus (huom. lukien, ei laulettu!), toimitetaan kuoritolasta, yhteinen kolminkertainen aamen lauletaan ilman urkuja

18. Päätösmusiikki, urut: Johann Sebastian Bach: urukoraali O Mensch, bewein' dein' Sünde gross ("Syntejäs itke ihminen") orgelbüchlein (kts vke 1984 nro 63 "Nyt itke, murru, ihminen")

Työryhmä Keravan seurakunnasta:

pastori Kaarina Kuokkanen, kanttori Eero Annala, seurakuntalaiset Kaija Kaukoranta, Päivikki Kahranaho ja Matti Kettunen.

4.4.

Pääsiäispäivä

Lk 24: 1–12

Kivi on poissa Pääsiäismessu Tampereen Messukylässä

SEURAKUNNAN KUVAAUS

Messukylä on väkiluvultaan Tampereen kaupungin ja koko hiippakunnan suurin seurakunta (lähes 33 000). Samalla se on kaupungin vanhin seurakunta: Tampere on perustettu kosken partaalle Messukylän pitäjään. Suuressa seurakunnassa pidetään useita pääsiäisjumalanpalveluksia. Ohessa esiteltävä messu vietetään pääkirkossa klo 10, mutta ehtoollismessuja on jo keskiyöllä sekä klo 7.

PÄÄSIÄISYÖN JA -AAMUN KOKONAISUUS

Pääsiäisyönä kävellään ristisaatossa n. ½ km:n matka Messukylän keskiaikaiselta vanhalta kirkolta uuteen kirkkoon. Matkalla pysähdytään kolmella hautausmaalla. Vanhan kirkon rukoushetkessä klo 23.30 sovelletaan kompletion kaavaa, jonka tekstit sopivat sellaisenaan Kristuksen kuoleman ja hautaamisen muistamiseksi. Rukoushetki on samalla vaelluksen päätteeksi vietettävän ehtoollismessun rippi. Vaelluksen pysähdyspaikoilla hautausmailla luetaan psalmeja ja evankeliumikatkelmia yhteen ääneen, kävellessä lauletaan virsiä. Tilaisuuden sävy vaihtuu tekstien mukaisesti hautauksesta ylösnousemukseen ja surusta iloon siirryttäessä n. klo 24 hautausmaiden hämärästä valoisaan kirkkoon. Uudessa kirkossa aloitetaan yön messu suoraan ehtoollisrukouksesta.

PÄÄSIÄISAAMUN TEEMA

Aamun messussa sovelletaan rippikoulu- ym. leireiltä tuttua hartausideaa kivistä, joita osallistujat saavat laskea ristin juurelle. Saarna johdattaa seurakuntalaiset mietiskelemään pienen kiven avulla oman elämänsä taakkoja. Synnintunnustuksen yhteydessä kivet jätetään taakkojen symboleina ristin juurelle. Näin murheet jätetään rukoillen Jumalan huomaan. Kuten kivi väistyi Kristuksen haudan suulta, niin sanoma ylösnousemuksesta voi poistaa kivet Kristukseen uskovan sydämelä.

MESSUN RUKOUKSET

Rukoukset noudattavat soveltaen Jumalanpalvelusten ehdotuskirjan (= JPK) sanamuotoja. Synnintunnustuksen yhteydessä voi kiveä laskiessa rukoilla hiljaisia henkilökohtaisia rukouksia. Näin tunnustus laajenee koko elämän kattavaksi huokaukseksi Kristuksen edessä. Koska Kyrie liittyy tässä messussa hyvin erilaisiin rukousaiheisiin, se lauletaan synnintunnustuksen yhteydessä.

TEHTÄVÄJAKO

Messukylässä liturgi toimii myös saarnaajana. Ehtoollisavustajina toimii yksi pappi ja kaksi seurakuntalaista. Kanttori johtaa sekä kirkkokuoroa että seurakunnan laulua. Eri tehtäviin tarvitaan lisäksi ristin ja kynttilän kantajat ja vähintään kaksi lukijaa sekä oville muutamia henkilöitä. Messua valmisteleva työryhmä tuo kirkkoon laatikollisen käteen mahtuvia luonnonkiviä, joita tarvitaan meditaation välineinä. Kirkkoon hankitaan myös tulppaneita jaettavaksi jumalanpalveluksen jälkeen.

JUMALANPALVELUKSEN KULKU

Ovilla jaetaan jokaiselle tulijalle kivi.

Tervetulosanat. Tervehdysanat painottavat pääsiäisen luonnetta riemujuhlana. Tervehdys päättyy lauseeseen ”Jeesus Kristus on maailman valo”, jolloin pääsiäiskynttilä sytytetään kirkon ovella.

Johdantomusiikki. Kuoro laulaa esim. ”Nyt kiittäkääme Jumalaa” (M. Vulpis)

Prosessio. Risti ja pääsiäiskynttilä kannetaan kuoriin. Alkusiunaus ja vuorotervehdys
Psalmi 118: 15–23; kaksi lukijaa vuorottelee alkaen antifonijakeesta 24 Tämän päivän on Herra tehnyt,...

Pääsiäisylistys

Kuoro ja lukijat vuorottelevat. Kuoro kertaa säkeistöä Kristus noussut on (Rosellin teoksesta Rauha), lukijoiden pääsiäisylistys JPK s. 216

Kuoro: Kristus noussut on

Lukija 1: Riemuitkaa, te enkelten kuorot, soikoon keskelläsi ylistyslaulu kuninkaallasi.

Kuoro: Kristus noussut on

Lukija 2: Kaikkivaltias Isä, joka elää ja hallitsee iankaikkisesta iankaikkiseen.

Kuoro: Kristus noussut on

Kunnia

Kiitosvirsi 126

Päivän rukous: evankeliumikirja s. 179, rukous 3.

1. lukukappale Hoos 6: 1–3

Virsi 90

2. lukukappale 1Kr 15: 1–8, 11

Päivän virsi 84: 1–2, 5–6

Evankeliumi Lk 24: 1–12

Kasteen muistaminen

Johdatukseksi uskontunnustukseen lausutaan kasteen muistamisen johdantosanat (JPK s. 221): Olemme kuulleet Jumalan suurista pelastusteoista. Pääsiäiskynttilä palaa keskellämme merkinä siitä voitosta, jonka Kristus sai pahuuden valloista. Omaa kastetamme muistaen sanoudumme irti pimeyden voimista. Kristuksen ylösnousemuksen valossa iloitsimme siitä, että hänen voittonsa on myös meidän voittomme. Sen merkiksi yhdymme nyt uskontunnustukseen Nikean tunnustuksen sanoin.

Uskontunnustus, Nikean-Konstantinopolin tunnustus
Virsi 92: 1–3, 7

Saarna

Kirkolliset ilmoitukset

Kastetuille, avioliittoon vihittävälle ja kuolleille sytytetään kynttilät heidän puolestaan lausuttujen rukousten jälkeen.

Esirukous laaditaan seurakunnassa

Synnintunnustus

Johdantosanat:

Kuoleman valta on kukistettu, haudan salpa murrettu. Koko kristikunta riemuitsee tänään Herramme voitosta. Tunnustakaamme hänelle syntimme ja rukoilkaamme häneltä uutta elämää. Rukouksen jälkeen laulamme yhdessä ”Herra, armahda meitä”, ja laulun aikana voit tuoda kivesi ristin juurelle rukoillen hiljaa mielessäsi juuri sen huolen tähden, joka on sinun omasi. Saat jättää taakkasi hänen hoidettavakseen.

Rukoilemme. Armollinen Jumala. Tunnustan edessäsi, että synty on sitonut minut, enkä kykene vapauttamaan itseäni. Olen rikkonut pyhää tahtoasi vastaan ja torjunut käskyjesi siunauksen. Sinä näet kaiken väärän, senkin, mitä itse en näe. Armahda minua Poikasi Jeesuksen Kristuksen tähden.

Herra, armahda. (Kyrie-laulun aikana jokainen tuo kivensä kuorissa seisovan ristin juurelle.)

Synninpäästö. Esim.: ”Älä pelkää. Minä olen lunastanut sinut. Minä olen sinut nimeltä kutsunut, sinä olet minun. Vaikka vuoret järkkäisivät ja kukkulat horjuisivat, minun rakkauteni sinuun ei järky eikä minun rauhanliittoni horju”, sanoo Herra, sinun armahtajasi.

Kolehtivirsi 99: 1–

Kolehdin siunaaminen

Ehtoollisrukous: vuorolaulu, prefaatio, Pyhä, rukous ja asetussanat

Isä meidän

Herran rauha

Jumalan Karitsa

Ehtoollisen jakaminen

Ehtoollisen aikana kuoro laulaa ”Maksettu on” ja ”Ylösnoussut kuningas” (Tuomaslauluja 69, 115)

Ylistysvirsi 339: 1

Siunaus JPK s. 224

Päätösmusiikki. Kuoro laulaa esim. ”Nyt tulkaa kaikki” (G. Young)

Ovilla lähtijöille annetaan tulppaani, joka kuolleen kiven vastakohtana muistuttaa elämän voitosta.

KIVISAARNAN AINEKSIA

Pääsiäisaamun eri vuosikertojen mukaiset evankeliumit kertovat samat tapahtumat vain pienin eroin. Minkään vuosikerran saarnateksti ei kuvaile ylösnousemusta eikä ylösnoussutta itseään, vaan kaikissa niissä näytetään vain avattu hauta ilman ruumista. Pääsiäisaamun päälimmäinen kokemus on hämmennys. Enkelit ilmestyvät kertomuksissa selittämään haudalla kävijöille, mitä tyhjä hauta ja paikoilleen jääneet käärinliinat merkitsevät. Selittämätön ihme saa taivaallisen julistajan tulkitsemana sisältönsä, ja syntyy ilosanoma.

Haudalla käyneiden naisten kertomusta ei uskota. Pietarin epäilevä uteliaisuus saa hänet kyllä juoksemaan, mutta hänkään ei näe Kristusta. Kuitenkin Luukas edellyttää Kristuksen ilmestyneen Pietarille (24: 34). Muutkaan evankeliumit eivät kerro tarkemmin, millä tavoin Herra ”ilmestyi Keefakselle” (1. Kr 15: 5) ennen muita opetuslapsia. Pääsiäisestä kerrotaan kuitenkin niin, että vasta Ylösnouseen kohtaaminen näkyy johtaneen opetuslapset hämmennyksestä ja epäilyksistä uskoon.

Saarnaajakaan ei selitä ylösnousemusta vaan julistaa sitä. Usko Jumalan voimaan yli kuoleman vallan syntyy Kristuksen kohtaamisesta. Julistetussa sanomassa Ylösnoussut tulee kuulijoiden luo. Mitä he haluavat viime kädessä nähdä pääsiäisen evankeliumin äärellä? Eivätkö kaikki epäilevät uteliaat halua kokea, että heidän syvimmätkin pelkonsa ovat Jumalan hoidossa, että kuolemakin on voitettu?

Kirkkovieraalle käteen annettu kivi toimii mietiskelyn tukena. Kivi on kovaa, painavaa ja elotonta: ”kuollut kuin kivi”. Kivi on vertauskuva taakasta, jota ei voi päältäään heittää. Se voi olla sairaus, yksinäisyys, pelko tulevaisuudesta tai vaikka huono omatunto, hoitamaton velvollisuus, sopimatta jäänyt riita tai hellitty katkeruus. Jos koet huojuksen, sanot: ”raskas kivi vierähti sydämeiltäni”.

Kivi kuvaa kuormaa. Pieni kivi tuskin haittaa vauhtia taskussa, mutta kengässä se pysäyttää nopeimmankin kulkijan. Kivenmurunenkin on kiusallinen hiertäjä sopimattomassa paikassa. Jos sellainen joutuu ruokaasi, saatat lohkaista hampaasi.

Kuollut kivi muistuttaa myös omasta kuolevaisuudesta. Kivi on maata. Maaksi on ihmisenkin kerran tultava. Miten voimakkaina tai elinvoimaisina itseämme pidämmekin, makaaamme kerran yhtä kuolleina kuin kivi. Hautakivi voi kertoa ihmisestä, joka on ollut monille merkittävä. Mutta se kertoo myös siitä, että kiven alle sekin mies tai nainen joutui.

Omaa hautaamme emme pysty väistämään. Kerran on oma elämämme niin piilossa, ettei sitä löydy kiven altaakaan. Siellä on vain maatuvaa multaa. Olemmeko me sen enempää? Olemmeko mitään muuta kuin yksi kiveen kaiverrettu nimi lisää?

Haudan paasi on liian suuri, että kukaan sitä voisi omalta haudaltaan vierittää. Se on musertavan painava, kuten kuolemakin on väistämätön. Olemme katoavaisuuden vankeja — myös ne, jotka muuten välttävät joutumasta vankeina suljetuiksi kiven sisään. Katoavaisuuden, heikkenemisen ja kuin hukkaan valumisen vankeus on suurin ja painavin kivi, joka sydämellämme on.

Meidät erottaa ikuisesta Jumalasta synti. Aavistamme oman kelvottomuutemme ja riittämättömyytemme. Tuomitukse tulemisen kiveä emme pysty vierittämään edestämme pois. Se seisoo kuin sinetillä suljettuna. Haudan takaa ei kukaan nosta omaa kiveänsä pois, kukaan syntinen ei omaa syntiänsä, omaa kuolemaansa voi itse poistaa.

Usko Jumalan voimaan herättää kuolleita saa kuolemankin näyttämään aivan toiselta kuin hautakiven takaa tähyiltynä. Silloin nähdäänkin Jumalan rakkaus, jolla syntejä annetaan anteeksi ja jolla hän poistaa kivet sydämeltä ja antaa uuden toivon. Pääsiäisen uutinen avaa suuria näköaloja katoavaisten eteen. Kivet vierähtävät sydämilta, ilo valtaa murheelliset, toivottomat saavat tulevaisuuden, vihaansa käpertyneet avautuvat rakkaudelle.

Miten tämä voi olla mahdollista? Miten voi olla uutta elämää, miten kiven taakse yltää valoa?

Jumala jättää omat salaisuutensa itselleen. Selittämätön saa jäädä ihmeeksi. Ylösnousemus on inhimillisen päättelyn tavoittamattomissa. Samaa voi sanoa muutoksesta, joka ihmisessä voi tapahtua, kun Jumalan rakkaus koskettaa häntä. Ei sitä voi selittää, siitä voi vain kertoa. Kun Kristus tulee kuulijan luo, voi epäilevä uteliaisuus vaihtua iloitseväksi uskoksi.

(Tätä teemaa soveltava Matteuksen evankeliumin pääsiäisperikoopista kirjoitettu saarna on imuroitavissa Pappisliiton internet-sivuilta www.evl.fi/jst/pappisliitto)

Matti Repo ja Seppo Naarajärvi

5.4.

2. pääsiäispäivä

Lk 13–35

Virret:

Alkuvirsi 98

Kolminaisuusvirsi 126

Päivän virsi 102: 1–5

Saarnavirsi 105: 1, 4

Uhrivirsi 476

Ehtoollisvirsi 227

Päätösvisi 90

Uuteen suuntaan, keskukseen

Toinen pääsiäispäivä altistaa papin ja kanttorin alttiiksi tietylle "liturgiselle synnille": liian usein rotkahdamme pääsiäisen riemusta takaisin tavalliseen arkeen jo toisena pääsiäispäivänä. Toisen pääsiäispäivän liturgiaa ei tunnista paastonajan jumalanpalveluksista kuin valkoisen värin perusteella. Siksi, kun jumalanpalvelusta ja saarnaa suunnitellaan, pitäisi aluksi sopia, että nyt ei lakata juhlimasta. Nyt on urku auki, nyt on vielä pääsiäinen, ja pääsiäisen riemun läpäisköön koko liturgian!

En tiedä, miten tähän hehkutukseen sopii se Emmauksen tien tulkinta, jolla Raimo Karvonen aloittaa uuden kirjansa Kahdeksannen päivän ilo. Joka tapauksessa liityn tässä saarnajuudessa Karvosen tulkinnaan, koska se on sympaattinen ja inspiroiva ja koska täällä intissä ei ole omaa rauhaa miettiä itse asioita.

Murheellinen Kleopas kumppaneineen muistuttaa elämän tarkoituksettomuuden kanssa kipuilevaa nykyihmistä. Mekin olemme matkalla pois Jerusalemita, pois keskuksesta. Kaikki se, mikä joskus säväytti ja tuntui ylevältä, on menettänyt merkityksensä. Kaikelta siltä, mihin joskus lujasti uskoin, on mennyt pohja pois. Kaikki työn tekeminen tuntuu turhalta, kaikki yrittäminen tuulen tavoittelulta. Kotikin tuntuu tyhjältä. Jumala on kuollut. Katkeruuteen pitäytyminen tuntuu perustellulta ja aidolta vaihtoehdolta.

Jumala on kuollut -filosofia tai -teologia ei ole mikään 1900-vuosisadan keksintö. Jo psalmeissa näkyy tämä inhimillinen kokemus. Konkreettisimmin Jumalan kuoleman koki Joosef Arimatialainen, tuo

salakristitty, joka kantoi kuolleen Kristuksen hautaan, kun julkiskuskovaiset apostolit olivat karanneet kuka minnekin. Yhtä konkreettisesti kuin me, kokivat Jumalan poissaolon, jopa kuoleman, myös Kleopas tovereineen.

Meitä nykyihmisiä, sekä maalla että kaupungissa asuvia, katsellessa tuntuu siltä, että liitymme tietämättämme Schöpenheuerin pessimismin filosofiaan tai Heideggerin ja Sartren ateistiseen eksistentialismiin. Meille Jumala on kuollut joko reaalisesti - häntä ei ole - tai käsitteellisesti, jolloin käsite 'Jumala' on poistunut kielenkäytöstä tai sen sisältö on muuttunut käsittämättömäksi.

Todelliselta tuntuu se vaihtoehto, jonka mukaan ihminen on heitetty kosmiseen yksinäisyyteen. Hän elää epävarsinaista (siis filosofisesti "epävanhurskasta") elämää, jos hän suostuu siihen, että elämän mieli ja tarkoitus tulee ulkoa päin. Meidän on siis luovuttava kaikesta valmiista, keksittävä itse elämän mieli ja määriteltävä itse itsemme.

Ja silti. Vaikka tällainen eksistentialismi aluksi kiehtoo ja kuulostaa vapauttavalta, ohikiitävinä hetkinä aavistamme, että jatkuva itsemäärittely tuntuu itsepetokselta. Voimme kyllä määritellä itse hyvän ja pahan, oikean ja väärän ja kaikki muutkin elämiseen liittyvät arvot. Mutta näinkin absoluuttinen vapaus alkaa maistua tyhjältä, sillä kaikki nerokkaat määritelmäni ovat muille merkityksettömiä ja häviävät jo nyt kuin pieru Saharaan.

Jos tällainen elämän tyhjyyden kokemus on vähänkään totta, saarnaajan ei silti itse tarvitse menettää uskoaan. Hänen ei tarvitse ajatella, että se vanha apostolinen usko — jota tässä tylsäksi ja ankeaksi haukutussa luterilaisessa muodossa olen saarnannut - olisi tyhjä tai vanhentunut. Juuri sitä ihmiset haluat kuulla.

Kleopaksen tyhjään vaellukseen ilmestyy tuntematon kulkija. Tällöin tapahtuu se, mitä yhä vielä, jokaisessa jumalanpalveluksessa voi tapahtua. Kulki- ja alkaa annostella Jumalan sanaa sydämiimme ja selittää pyhiä kirjoituksia. Kleopaksen ja kumppaneiden vanha toivo alkaa elpyä ja herätä. Tien risteyksessä matkalaiset pyytävät tuntematonta kulkijaa vieraakseen: "Jää vielä luoksemme."

Yllättäen aterialla vieras ottaa isännän paikan. Kristus "otti leivän, kiitti Jumalaa, mursi leivän ja antoi sen heille". Näin hän teki myös kärsimistään edeltävänä yönä ja näin hän tekee yhä jokaisella ehtoollisella. Vasta nyt Kleopaksen ja kumppaneiden "silmit aukenevät" lopullisesti ja he tunnistavat Kristuksen yhteisellä aterialla, "kun hän mursi leivän." He tunnistavat Kristuksen paitsi kuulemansa ennen kaikkea näkemänsä perusteella. Leivän murtaminen avaa lopullisesti silmät ja paljastaa Kristuksen.

Ja samassa Kristus on jo poissa. Mutta hänen kohtaaminen ja tunnistaminen pyhällä aterialla ei ole jäänyt merkityksettömäksi. Matka jatkuu, mutta uuteen suuntaan, keskukseen, Jerusalemiin.

Jari Jolkkonen

11.4.

2. pääs. sunn.

Jh 20: 19–29

Virret:

Alkuvirsi 511

Kolminaisuusvirsi 50: 6

Päivän virsi 513

Uhrivirsi 55

Ehtoollisvirsi 61

Päätösvirsi 177

Valkoviikot

On dominica in albis, valkoisten vaatteiden sunnuntai. Valkoinen viikko on päättynyt; kastelapset riisuutuvat kastealboistaan ja pukeutuvat arkivaatteisiinsa. He ovat telkeytyneet tuttuun kokoontumispaikkaansa, lukittujen ovien taakse. Kastettuna oli hyvä olla; millaista tulee olemaan kristittyinä? Kirje on tullut luetuksi moneen kertaan: Te tulette kärsimään. Kirkastusvuorelle olisi ollut hyvä jäädä. Todistajaksi ryhtyminen ei tarkemmin ajatellen oikein kiinnostaisi. Kukin tulee varmasti autuaimmaksi uskollaan; pidettäisiin vain me uskovat yhtä, ja kiinni edes omastamme.

Ovet ovat lukossa. Uskon liekki palaa vedottomassa tilassa kirkkaana.

Yhtäkkiä, koputtamatta, Hän on paikalla: Rauha teille! Ja vielä toistamiseen, viikon kuluttua: Rauha teille!

Hän tulee ulkoa, ovien takaa ja lävitse.

Missä Hän on ollut kuolemansa jälkeiset päivät, ne jotka opetuslapsilta ovat kuluneet pelätessä? Missä Hän on sen viikon, jonka opetuslapset viettävät ihmetellen, yhä suljettujen ovien takana? Missä Hän on valkoisen viikon, kun Hänen nimeensä kastetut kylpevät keskinäisen riemun maidossa?

Hän tulee ulkoa, maailmasta. Hän on raadeltu ja ryvettynyt. Hän tulee hakemaan, ei työntämään.

Lähetetyksi tuleminen on pelon kohtaamista, taakse jättämistä, ovien avaamista, epävarmuuteen suostumista, tuskaan osallistumista, kuormien kantamista. Lähetetyksi tuleminen on sormen tökkäämistä oman epäuskon avohaavaan, maailman visvana vuotavaan vihaan, Jumalan käsittämättömään vasempaan kouraan.

Opetuslapseuden valkeiden vaatteiden on syytä olla pesunkestävät, sillä niitä on pestävä päivittäin. Sovintoveri polttaa ja puhdistaa kuin lipeä; mitä puhtaampi, sitä pahemmin on hiuki.

Tekstiä tutkiskelevan on oltava kuin päivän psal-

minimi, quasimodogeniti, luottavaisesti lutkuttamassa sanan maitoa.

Mitä ovat ne ovet, joiden takana me kristityt, jänishousut valkoisissamme, lusmuilemme? Jos pelkoa — mitä pelkäämme? Jos epäuskoa — mihin sitten uskomme?

Kuka on se Tuomas, ja mitä naulanjäljet ja haavat? Onko oikein vaatia meitä uskomaan, vaikka emme näe, kun nähneetkään eivät saaneet uskotuksi? Banaaleja kysymyksiä hyvässä iskussa olevalle saarnamiehelle, mutta elämän ja kuoleman kysymyksiä sille, jonka pitäisi olla suljettujen ovien suojassa vaihtamassa vaatetta valkeasta arkiseen; jonka pitäisi astua ulos maailmaan ja asettua Kristuksen todistajaksi. Matka rippikoulun jaetusta riemusta aikuiseen arkeen karsii joka syyskesä tuhansia, karsii koko ajan, iästä riippumatta.

Edellä pelännyt, maailmaan murjotuksi mennyt apostoli lupaa koettelemuksia, mutta myös sanoinku-

vaamatonta, kirkastunutta iloa: Te saavutatte uskon päämäärän, sielujen pelastuksen.

Tekstin ääressä viipyjän on uskaltauduttava myös omien oviensa avaamiseen. Jo riittävät ihmisen siimmän psykologisoivat pohdinnat. Jos riittää eettinen toruskelu. Nyt, pääsiäisen katveessa, jos koska, on saarnattava siitä ja vain siitä, joka yksin on tosi pelko ja tosi lupaus: sielujen pelastuksesta.

Mutta saarna siitä on haettava Kristuksen kanssa maailmasta. Ihmistä ei tyrkätä oppineella sormella oikeaan suuntaan; sen sormen on oltava käynyt Kristuksen naulojen maksoittuneissa jäljissä ja avoimena vihoittelevassa kylkihaavassa.

Rauha teille! Ihminen maailmassa ei joudu mihinkään, missä Kristus ei olisi hänen edellään jo käynyt. Rauha teille! ja kaikki lukot aukeavat.

Hilkka Olkinuora

20 vuotta opintojen alkamisesta

Vuoden 1979 teologikurssilainen varaa almanakkaasi päivä yhteiselle kokoontumiselle **perjantaina 10.9.1999 Helsingissä**. Osallistumme mm. yliopiston avajaisjumalanpalvelukseen.

Työryhmän puolesta

Kaija Kumpukallio, 09-755 5748

Tuula Pohjalainen-Vinko, 09-61302322

HISTORIAALISTEN KIRKUN TEEMAPÄIVÄ

Sibelius-Akatemian Auditoriossa

Töölökatu 38, Helsinki

21. maaliskuuta 1999 klo 13.00-16.00

Auennutuisen kirkonmuun kokoon

Suomen kirkon kirkonmuun kokoon

Kaikki tervetuloa

KIRKKOMUSEUMIN OMAKÄYTTÖ

LIITTOJEN UUDET JÄSENET

Pappisliitto

Varsinaiset jäsenet

Albekoglu, Tarja-Hannele, Helsingin srky/Käpylä

Arkkila, Martti, Suomen Luterilainen Evankeliumiyhdistys

Koskela, Tarja, Juankosken srky/Muuruveden srk

Kuja-Kanto, Helena, Kajaanin srk

Kuoppala, Maija, Suomen Lähetysseura

Laulainen, Jari, Kirkkohallitus

Lehtimäki, Heikki, Jääkäriprikaati

Matilainen, Tero, Juankosken srky/Säyneinen

Norja, Satu, Suomen Kirkon Seurakuntatoiminnan Keskusliitto

Paakkanen, Pekka-Veikko, Tampereen srky/Kaleva

Silfverhuth, Olli-Pekka, Saarnilaakson yläaste

Väänänen, Virpi, Vihdin srk

Maisterijäsenet

Aila, Juha, Helsinki

Havumäki, Arja, Helsingin kaupunki

Jukko, Eija, Porvoon srky/Porvoon suom. Srk

Koivunen, Marita, Niinijoki

Ranssi-Matikainen, Ruut, Helsinki

Talvitie, Tiina, Kirkon Ulkomaanavun Säätiö

Diakoniatyöntekijöiden Liitto

Berg, Gretel, diakon, Dragsfjärd förs

Biström, Maria, diakonissa, Ekenäs förs

Koivisto, Susanna, diakoni, Alajärven srk

Pesonen, Helena, diakoni, Joensuun srky/Pielisen-suun srk

Tirkkonen, Maria, diakonissa, Tampere

Kanttori-urkuriliitto

Varsinaiset jäsenet:

Korven-Korpinen, Marko, Tuusulan srk

Penttinen, Kirsti, Evijärven srk

Teuri, Yrjö, Suomusjärven srk

Tuovinen, Ulla, Kuusankosken srk

Tyni, Pekka, Someron srk

Vivant Organa

Urkuimprovisaation ja kirkkomuusikkotaitojen kilpailu

Paraisten urkupäivät ja Lohtajan kirkkomusiikkijuhlat ovat yhteistyössä suunnitelleet uudentyypin urku-kilpailun, jonka tarkoituksena on kehittää *urkujen monipuolista käyttöä liturgisena soittimena, improvisoinnissa ja konserttisoittimena*.

Solistisille urkureille ja urkuimprovisaatiosta kiinnostuneille sekä laulajille ja kuoronjohtajille löytyy runsaasti kilpailumahdollisuuksia. Toteutettavan uuden kilpailun sisältö on toisenlainen. Kilpailutehtävät nousevat kirkkomusiikon päivittäisistä tehtävistä. Kirkkomusiikon työ on monipuolinen. Pääinstrumenttina on urut, joka soittimena on harvinaisen rikas. Urkujen moni-ilmeisyys tekee tämäntyyppisestä kilpailusta mielenkiintoisen myös yleisön kannalta ajateltuna.

Kilpailu jakaantuu kahteen sarjaan:

1. Ohjelmisto/improvisaatiotarja tapahtuu Paraisilla. Siinä osallistujat esittävät valitsemaansa urkukappaleet annetusta ohjelmistosta sekä improvisoivat annetuista teemoista em. kappaleiden tyyliin. Lisäksi kilpailijat soittavat yhteisen pakollisen teoksen. Kilpailu on yksipäiväinen.

2. Kantorei praxis -sarja alkaa Paraisilla kamarimusiikki/continuosoitto- ja improvisaatiotehtävällä jatkuen parhaiden osalta yleisötilaisuudessa, jossa kilpailijat tekevät virsiin alkusoihtoja, itsenäisiä urkusäkeistöjä sekä toteuttavat erilaisia säestystapoja. Enintään neljä finalistia saavat lisätehtävänä tekstin psalmimusiikin

tekemiseen sekä virren satsien tekemistä varten vokaaliryhmälle ja diskanttisoittimelle. Nämä toteutetaan Lohtajan kirkkomusiikkijuhlilla finaalipäivänä. Lisäksi kilpailijat säestävät prima vista -laulajaa, soittavat omavalintaisen urkuteoksen sekä improvisoivat ex tempore yleisötilaisuudessa.

Kilpailu tapahtuu Paraisten urkupäivien kesäakatemian yhteydessä 28.–29.6.1999 ja Lohtajan kirkkomusiikkijuhlien yhteydessä 15.7.1999. Palkintoina jaetaan molemmissa sarjoissa 6.000 markkaa. Lisäksi voittajille varataan mahdollisuus esiintyä Paraisten urkupäivillä ja Lohtajan kirkkomusiikkijuhlilla.

Tuomaristoon kuuluvat *Kalevi Kiviniemi, Lasse Erkkilä, Kaj-Erik Gustafsson, Juhani Haapasalo ja Kari Jussila*.

Kilpailu on tarkoitettu Sibelius-Akatemiassa opiskeleville kirkkomusiikin ja solistisen urkujensoiton opiskelijoille sekä Suomessa toimiville kirkkomusiikoille.

Ilmoittautumiset tulee tehdä **16.4.1999 mennessä** osoitteella: Paraisten urkupäivät ry, Marketta Havola, Munkvikintie 28 C 16, 21600 Parainen. Osanottajamaksu on 300 markkaa.

Lisätietoja antavat Kaj-Erik Gustafsson, puh. 09-529 857, 0400 504 742 tai Lasse Erkkilä, puh. 09-802 5217, 040 513 0871.

Tervetuloa kilpailemaan ja seuraamaan kilpailua!

Lasse Erkkilä

SEURAKUNTAOPISTO

Lisäkoulu

"Korkealta näkee kauas"

*Tervetuloa etsimään uusia näköaloja
(virsi 443,4 ja 1)*

15.–17.2. ja 3.–5.5. Työelämän muutokset ja diakoniatyön kehityshaasteet KDYK ja SO 900,– (L)

1.–4.3. Ilmaisurippikoulu

Ilmaispainotteisen rippikoulun kehittäminen ja luovan ilmaisun käyttöönotto. Marjatta Haapanen 800,–

4.–6.3. ja 12.–14.8. Pyhäkoulusihteerien peruskurssi

Pyhäkoulutyön suunnittelu ja kehittäminen sisällöllisesti ja työmuotona. Pirjo-Liisa Wennermark 900,– **Lähetä pyhäkoulusihteerisi!**

12.–13.3. Ääni ja minä

Äänenkäytön alueiden etsimistä ja vapaan äänenkäytön esteiden raivaamista. Aino-Kaarina Mäkisalo 700,–

12.–14.4. Englantia kirkon työntekijöille

Keskeistä kirkollista ja seurakunnallista käsitteistöä ja keskusteluharjoituksia omasta työalasta. 600,–

22.–23.4. Kriisiseminaari

ajankäyttö – Kenen ehdoilla?

Pohditaan ajankäyttöä, aikuisen uupumusta, lapsen yksinäisyyttä ja narsismia, selviytymismalleja ja ristiriitojen ratkaisua. Mukana mm. lastenpsykiatri Jari Sinkkonen ja psykologi Keijo Tahkokallio 600,–

Nuoret ja syrjäytymisen ehkäisy, 3 ov, 15.–17.3. ja 3 pv 5/99

Työtä tukevia menetelmiä, verkosto tavoitteiden tukena. Tarja Kullberg-Piilola ja Anne Peltola Aseman Lapset ry:stä 1.200,–

Nuorten työpaja kasvuyhteisönä

3 ov 12.–14.4. ja 27.–29.9.

Kasvun ohjauksen ja tukemisen näkökulma nuorten työpajoissa ja työllisyysprojekteissa. Koulutus on tarkoitettu nuorten työpajojen ohjaajille ja työllisyyshankkeita suunnitteleville. 1.200,– (L)

Hinta kurssimaksu, lisäksi majoitus- ja ruokailukustannukset käytön mukaan.

(L) = kurssien järjestämistä tukee Etelä-Suomen lääninhallitus.

Ilmoittautuminen ja tiedustelut: Seurakuntaopisto, Kurssiosasto, Järvenpääntie 640, 04400 JÄRVENPÄÄ p. 09-2719 608, -623, -627 fax 09-2715 871, sähköposti: kurssit@srk-opisto.fi, www.srk-opisto.fi

TILAA KURSSIESITTEEMME 1999

KUNTOREMONTTILOMAT KEVÄÄLLÄ 1999

Akava-järjestöjen Lomayhdistys — A-lomat ry:n kautta voi hakea lomatukea kuntoremonttiin vuonna 1999. Kuntoremontit ovat luonteeltaan ennalta ehkäisevää toimintaa, ei kuntoutusta. Pääpaino kuntoremonteissa on terveysneuvonnassa, ohjatussa liikunnassa ja kuntotesteissä. Loman kesto on 5–7 vuorokautta.

Kuntoremonttiin kuuluvat seuraavat **testit ja tutkimukset**:

- terveyskysely
- lepo-EKG ja lääkärin tulkinta
- lihaskuntotestit
- polkupyöräergometritesti
- kehon painoindeksi ja rasvaprosentin mittaus
- verenpaine ja pulssi
- UKK-kävelytestin opettaminen.

Kuntoremontin aikana järjestetään **päivittäin tietoisuuksia**, teemoina:

- jokamiehen terveysriskit
- ravinto ja terveys
- liikunta ja terveys
- ylipaino ja laihdutus
- päihteet ja terveys
- henkinen hyvinvointi
- ergonomia ja työsuojelu.

Ohjattua liikuntaa, esim. aamujumppa, vesivoimistelu, kuntosaliharjoittelu, palloilu, on vähintään kaksi tuntia päivässä. Kohteissa on kunnolliset sisäliikuntatilat ja allasvoimisteluun sopiva uima-allas.

Jokaiselle kuntoremontin osanottajalle annetaan henkilökohtainen kuntoiluohjelma eli **kuntoresepti** kotiharjoittelua varten. Ohjelma perustuu kuntotestien tuloksiin.

Kuntoremontin hintaan sisältyy em. ohjelman lisäksi majoitus kahden hengen huoneessa ja puolihoito (ph) tai täysihoito (th) sekä runsas vapaa-ajanohjelma. Kuntoremonttiin ei sisälly yksilöllisiä hoitoja (esim. kylpyjä, hierontaa) ilman eri tilausta ja maksua.

Kuntoremonttiin osallistuneet voivat osallistua 3–9 kuukauden kuluttua seurantajaksolle eli **terveystreffeille**. Terveystreffeillä tehdään samat testit (ei lepo-EKG). Treffeillä annetaan terveysneuvontaa ja liikutaan ohjatussa ryhmässä sekä uusiin henkilökohtainen kuntoiluohjelma.

Lomatukea kuntoremonttiin myönnetään vain aikuisille, tuki on 1.400 mk ja terveystreffeille 500 mk. Tuki edellyttää ohjelmaan osallistumista.

Hakuaika päättyy 26.2.1999.

Haettavana ovat kuntoremonttilomat:

KR01 Suomen urh.opisto, Heinolan mlk, 14.3.–19.3., th-hinta 2100,—

KR02 liikuntakeskus Pajulahti, Nastola, 21.3.–26.3., th-hinta 2100,—

KR03 kunt.keskus Peurunka, Laukaa, 21.3.–26.3., ph-hinta 2150,—

KR04 Kuusamon Tropiikki, Kuusamo, 5.4.–10.4., ph-hinta 2050,—

KR05 Vuokatin urheilupuisto, Sotkamo, 11.4.–16.4., th-hinta 2150,—

KR06 hotelli Rantakalla, Kalajoki, 12.4.–17.4., ph-hinta 1990,— *

KR07 Ikaalisten kylpylä, Ikaalinen, 18.4.–23.4., ph-hinta 2270,—

KR08 hotelli Eden, Oulu, 19.4.–24.4., ph-hinta 1990,—

KR09 Imatran kylpylä, Imatra, 25.4.–30.4., ph-hinta 2280,— *

KR10 hotelli Keurusselkä, Keuruu, 26.4.–1.5., ph-hinta 2150,— *

KR11 Naantalien kylpylä, Naantali, 2.5.–7.5., ph-hinta 2480,—

KR12 Pohjanmaan terv.kylpylä, Lappajärvi, 4.5.–9.5., ph-hinta 1975,—

KR13 hotelli Keurusselkä, Keuruu, 10.5.–15.5., ph-hinta 2150,— *

KR14 hotelli Summassaari, Saarijärvi, 10.5.–15.5., ph-hinta 2150,—

KR15 hotelli Serena Korpilampi, Espoo, 16.5.–21.5., ph-hinta 2280,— *

KR16 hotelli Eden, Oulu, 17.5.–22.5., ph-hinta 1990,—

KR17 hotelli Casino, Savonlinna, 23.5.–28.5., ph-hinta 2280,— *

KR18 Haikon kartano, Porvoo, 30.5.–4.6. ph-hinta 2390,—

KR19 Ikaalisten kylpylä, Ikaalinen, 30.5.–4.6., ph-hinta 2270,—

*:llä merkityssä lomatuen myöntää Lomaliitto ja myönteinen päätös lähetetään ko. loma järjestöstä.

HAKUOHJEET
Lomatuki myönnetään hakemusten perusteella terveille, työikäisille aikuisille. Lapsille ei myönnetä tukea. Tuensaajia valittaessa sovelletaan valtio-

neuvoston määräämiä valintakriteereitä: hakijoiden tulotaso ja taloudellinen tilanne, perhesuhteet ja muu elämäntilanne, työn laatu, jäljellä olevien työvuosien määrä, työttömyys, terveydelliset perusteet ja loman tarpeeseen vaikuttavat muut perustelut otetaan huomioon valinnassa.

Lomatuen myöntämisessä etusijalle asetetaan hakijat, jotka eivät ole aiemmin saaneet lomatukea. Lomatukea ei myönnetä henkilöille, jotka ovat saaneet lomatukea A-lomilta tai joltakin toiselta lomajärjestöltä v. 1997–99. Aiemmin kuntoremonttiin osallistuneille ja siihen tukea saaneille myönnetään lomatukea vain poikkeustapauksissa.

Hakemusta täyttyessä muista seuraava:

- merkitse kohteista muutama itsellesi sopiva hakemukseen: loman koodi (esim. KR05), kohteen nimi ja loman aika
- täytä hakemus kaikilta osin. Huom. puolison tiedot on täytettävä kaikilta osin (henkiötiedot ja tulotiedot) lomakkeeseen, vaikka hänelle ei haettaisikaan tukea
- puutteellisesti täytettyjä hakemuksia ei käsitellä
- perustele hakemuksesi, miksi haet ko. loma
- ilmoita, jos haluat ottaa lapsesi lomalle mukaan. Muistathan että lomatukea heille ei myönnetä, kaikissa kohteissa ei ole omaa ohjelmaa lapsille eikä lastenhoitopalveluita.
- lähetä hakemuksesi A-lomat ry:lle, Kellosta 7, 00520 Helsinki 26.2.99 mennessä, myöhästyneitä hakemuksia ei oteta käsitellyn.
- A-lomat (Lomaliitto) hoitaa kaikki varaukset lomakohteisiin
- kaikille tukea hakeneille lähetetään kirjallinen tieto päätöksestä. Käsitellyn nopeuttamiseksi vältä puhelintiedusteluja.
- hakemuksesi käsitellään luottamuksellisesti.

INTERVAC 1999

Kiinnostaako loma-asunnonvaihto kotimaassa tai ulkomailla.

la. Vuoden 1999 seuraava INTERVAC-luettelo ilmestyy maaliskuussa. Luetteloita ilmestyy kaikkiaan viisi: maaliskuussa, toukokuussa, kesäkuussa, lokakuussa ja joulukuussa 1999. Vuoden 1999 jäsenmaksu on 200 mk, joka sisältää yhden kodinvaihtoluettelon ja ilmoituksen. Ilmoituksen uusiminen maksaa 50 mk. Valokuvan hinta on 50 mk. Ensi kesän lomajärjestelys onnistuvat parhaiten, kun olet ajoissa liikkeellä. Tilaa esite ja liity jäseneksi.

JÄSENETUSI: A-LOMIEN OMAT MÖKIT

Mökeissä on vuodevaatteet ja astiat mainittua henkilömäärää varten. Mökkien varustukseen kuuluu takka, televisio, sauna ja wc, vaatteiden kuivauskaappi ja auton lämpöpistoke, keittiö on koneellistettu. Liinavaatteet eivät sisälly vuokraan.

Jämsän Himos

Himoksen pohjoisrinteitä vastapäätä oleva hirsimökki n. 60 m² on varustettu 6:lle, kaksi makuuhuonetta, olohuone ja parvi

Muonion Jerisjärvi

Hotelli Jeriksen läheisyydessä (500 m) kaksi hirsimökkiä 58 m². Mökit on varustettu 7:lle, kaksi makuuhuonetta, olohuone ja parvi, varustukseen kuuluu puhelin.

Nilsin Tahkovouri

Tahkovooren rinteiden läheisyydessä rivitalohuoneisto 101 m². Mökki on varustettu 8:lle, kaksi makuuhuonetta, olohuone ja parvi.

Punkaharju

Punkaharjun lomakeskuksen alueella kaksi paritalohuoneistoa 57 m² ja yksi rivitalohuoneisto 35 m². Mökit on varustettu 7:lle, kaksi makuuhuonetta, olohuone ja parvi ja 5:lle, yksi makuuhuone ja olohuone. Varustukseen kuuluu puhelin.

Vuokatti

Vuokatinrinteiden läheisyydessä kaksi paritalohuoneistoa 58 m². Mökit on varustettu 6:lle, yksi makuuhuone, olohuone ja parvi.

Kuusamo

Rukan rinteiden läheisyydessä hirsimökki n 120 m², jota A-lomat vuokraa huippusesongin (vkt 7–14) ulkopuolella. Mökki on varustettu 12:lle, kolme makuuhuonetta, olohuone ja parvi.

TIEDUSTELUT JA HAKULOMAKKEIDEN YM. TILAUKSET:

A-lomat ry, Kellosta 7, 00520 Helsinki (09-1502484 klo 9–12. (09-1502351 (nauhoite), faksi 09-145706, e-mail luostarin@alomat.fi

AKAVA-TARJOUS 6/98

ETUMATKAT

Rion karnevaalit 10.2.99 (11 pv) -500 mk
Kapkaupunki 10 pv tai **Kapkaupunki & Safari** 10 pv 12.3.99 -500 mk
Dublin to-su & to-to 14.1., 21.1., 28.1., 11.2.99 -500 mk
Praha la-ti & la-la 9.1., 16.1., 23.1., 30.1., 6.2., 13.2.99 -250 mk

AURINKOMATKAT ALENNUS 5%

Puerto de la Cruz (PDC03) & Playa de las Americas (LMA03) 5.2., 8.3., 15.3.99
Limassol (LIM01) & Pafos (PAF01) 2.3.99
Playa del Ingles (PDI01) & Las Palmas (LPA01) 5.3.99

FINNMATKAT ALENNUS 5%

Costa del Sol 2.-30.1., 12.2., 13.2., 1.-15.3., 22.3., 25.3. **Abu Dhabi** 16.1., 13.3., 20.3.
Playa de las Americas 1.-15.2., 8.-20.3.
Playa del Ingles 29.1.-13.2., 5.-20.3.
Lanzarote 17.-31.1., 14.2., 14.3. **Madeira** 4.1., 18.1., 7.2., 8.2. **Dubai** 5.1., 16.1., 2.2., 9.2., 9.3., 13.3., 16.3., 20.3., 30.3.

Hertz-Autovuokraamo myöntää akavalaisille 5-20% alennuksen normaalihinnoista kohteesta riippuen. Varauksen yhteydessä ilmoitettava Hertz/Akava CDP-numero 832070.

SMT:n akavalaisille myöntämät alennukset laskeaan aina matkanjärjestäjien esitteissä mainitusta aikuisen perushinnasta ellei muuta mainita ja niin kauan kuin paikkoja riittää. Alennus ei koske pelkkiä lentopaikkoja.

Akava-jäsenetuhintaan ei voi kytkeä muita alennuksia (esim. lapsialennus tai ennakkovaraajan etu). Luottokorttiasiakkailta veloitamme toimituskulut. Alennuksen saamisen edellytyksenä on, että matka varataan Suomen Matkatoimistosta ja, että jäsenedusta mainitaan jo matkan tilausvaiheessa. Tämä tiedote kumoo aikaisemmat ja on voimassa 15.12.98-15.02.99.

SUOMEN MATKATOIMISTO

Valtakunnallinen vapaa-ajan matkojen varausnumero **010 8268000**, Helsinki puhelinmyynti (09)1826759, World Trade Center Aleksanterinkatu 17 (09)182665, Stockmann 7 krs (09)182668, Seurakuntamatkat (09)182310, Sul-matkapalvelu (09)18261, Pitäjänmäen Liikematkakeskus (09) 613355, Tapiola (09) 5259650, Tikkurila (09) 8578710, Hamina (05) 2255880, Joensuu (013) 254110, Jyväskylä (014) 3340911, Kerava (09) 2748510, Kookola (06) 8312766, Kotka (05) 2308310, Kouvola (05) 7449411, Lahti (03) 882380, Lappeenranta (05) 4119000, Oulu (08) 5338810, Pietarsaari (06) 7235277, Pori (02) 6221311, Rauma (02) 8220322, Rovaniemi (016) 345221, Salo (02) 7318585, Savonlinna (015) 576990, Tampere (03) 2237100, Tornio (016) 430991, Turku (02) 2730950, Vaasa (06) 3178300

SUOMEN KIRKON PAPPISLIITTO

FINLANDS KYRKAS
PRÄSTFÖRBUND R.Y.

Perustettu 14. 1. 1918

PUHEENJOHTAJA

Khra Juha Kauppinen
Helakallionkatu 6 F
33580 Tampere
(03) 219 0203 (työ)
(050 554 2427 (GSM)
s-posti:
juha.kauppinen@evl.fi

TOIMINNANJOHTAJA

Teol. tri Esko Jossas
(09) 150 2467 (työ)
(050 511 6683 (GSM)
(019) 387 014 (koti)
s-posti: esko.jossas@pappisliitto.inet.fi

APULAIS-TOIMINNANJOHTAJA

Pastori Jukka Huttunen
(09) 150 2466 (työ)
(09) 812 165 (koti)
050 546 2763 (GSM)
s-posti: jukka.huttunen@pappisliitto.inet.fi

PROJEKTIPÄÄLLIKKÖ

Rovasti Osmo Setälä
(09) 1502 468 (työ)
(050 546 2764 (GSM)
(09) 241 0015 (koti)

JOHTAJIEN SIHTEERI

HSO-siht. Tuula Anttonen
(09) 150 2453
s-posti: tuula.anttonen@pappisliitto.inet.fi

TOIMISTOSIHTEERIT

Liiton talous
Anne Taanila
(09) 150 2657
s-posti: anne.taanila@pappisliitto.inet.fi
Jäsenasiat
Heli Meinola
(09) 150 2653
s-posti: heli.meinola@pappisliitto.inet.fi

TOIMISTO

Akavatalo
Rautatieläisenkatu 6
00520 Helsinki
Avoimna arkisin
klo 9.00-15.00
fax (09) 148 5875
kotisivu www.evl.fi/jst/pappisliitto/
s-posti: suomen.kirkon@pappisliitto.inet.fi

DIAKONIA-TYÖNTEKIJÖIDEN LIITTO

DIAKONIARBETARNAS
FÖRBUND R.Y.

Perustettu 15. 6. 1958

PUHEENJOHTAJA

Diakonissa
Sisko Rantalankila
Porintie 1 B II
00350 Helsinki
(09) 561 70416 (työ)
(09) 551 696 (koti)

TOIMINNANJOHTAJA

Diakonissa, terv. hoit.
Riitta Hiedanpää
(09) 150 2287 (työ)
040 516 5557 (GSM)
(09) 477 3853 (koti)
s-posti: riitta.hiedanpaa@dtl.inet.fi

TOIMISTOSIHTEERI

Seija Ruotsalainen
(09) 150 2487 (työ)
s-posti: seija.ruotsalainen@dtl.inet.fi

TOIMISTO

Akavatalo
Rautatieläisenkatu 6
00520 Helsinki
Avoimna arkisin
klo 8.00-15.00
fax (09) 877 7397

SUOMEN KANTTORI-URKURILIITTO

FINLANDS KANTOR-
ORGANISTFÖRBUND R.Y.

Perustettu 15.6.1907

PUHEENJOHTAJA

Kanttori, DU
Marjukka Andersson
Myllykallionrinne 2 B 15,
00200 Helsinki
(09) 675 248 (työ)
040 513 6235 (GSM) (09)
679 443 (koti)

TOIMINNANJOHTAJA

Varatuomari
Pentti Niemelä
(09) 1502 445 (työ)
040 512 9985 (GSM) (09)
7262 321 (koti)

TOIMISTOSIHTEERI

merkonomi Hely Munck
(09) 1502 446 (työ)

TOIMISTO

Akavatalo
Rautatieläisenkatu 6
00520 Helsinki
Avoimna arkisin klo
9.00-15.00
fax (09) 2787 177
kotisivu www.kolumbus.fi/skul/
s-posti: kanttori.urkuri-liitto@kolumbus.fi

PERUSALOJEN AKATEEMISTEN TYÖTTÖMYYSKASSA

PL 44 / Fabianinkatu
17 B, 00131 Helsinki
puh. (09) 625 634
(Gynther)
fax (09) 622 5631

ERITYISKOULUTETTUIJEN TYÖTTÖMYYSKASSA

Asemamiehenkatu 2,
8 krs., 00520 Helsinki
puh. (09) 150 21
fax (09) 272 1212

Ainutkertaista

Olen ollut tässä tilanteessa aiemminkin. Tiedän monia työkavereita, ystäviä, naisia, jotka kokevat tai ovat kokeneet saman. Edessä on työpaikan vaihto suuremmasta ihmissuhdeviidakosta pienempiin puitteisiin, kotilieden lämpöön.

Asia on totta kai iloinen, odotettu. Kohta päiväni täyttävät päätoimisesti lasten asiat, heidän elämänsä. Pienistä asioista tulee suuria ja kaupassakäynti tai neuvolareissu on päivän kohokohta. Loppuu viisivuotiaan aikaisiin herättäminen, päiväkotiin tai päiväkodista retuuttaminen. Tosin loppuvat myös kokonaiset yöunet ja alkavat taas pienen rytmin mukaiset heräämiset, valvomiset. Päiväni eivät enää täytykään asiakkaiden asioiden hoitamisesta, näkövammaisten toiminnan organisoimisesta tai vapaaehtoisten kouluttamisesta ja tukemisesta. Tosin työpaikan vaihdon jälkeen yhä kuuntelen, organisoin, koulutan ja tuen kaksikymmentäneljä tuntia vuorokaudessa. En tule kirjaamaan toimintasuunnitelmaa etukäteen, vaan se syntyy ja saman tien toteutuu päivän tilanteiden mukaisesti. Kotiymppyröissä ei tule tilastoitua jokaista vaipan vaihtoa tai nuhanenän pyyhkimistä.

Suomessa kotiäitinä olemista ei julkisesti arvosteta. Jossain muualla päin maailmaa se on arvostetuimpien ammattien joukossa. Arvostus kotona tehtävästä työstä syntyy itse koetun mielihyvän kautta selviytyessä pienistä, mutta tärkeistä tilanteista. Palutteen antajat kotona ovat läsnä kaiken aikaa. Ehdotonta iloa tuottaa mahdollisuus seurata lapsensa kehittymistä päivä päivältä. Kuitenkin omat kriisinsä ovat kenties odotettavissa normaaliien aikuiskontaktien supistuessa.

Luopuminen tietyksi ajaksi itselle antoisasta työstä on yhtä aikaa haastavaa ja pelottavaakin. Jostakin syystä iloisesta odotuksesta kertominen ei ole aina helppoa. Tarkkasilmäiset sen tosin huomaavat ennen kuin ehdin asian ilmaista. Suurin osa ihmisistä, joiden kanssa työskentelen, ovat vilpittömän iloisia puolestani. Olen turhaan jännittänyt sellaisia reaktioita, että joku syyllistäisi minua poisjäännin tähden. Tiedostanhan, että tässä työssä monien suhteiden luottamuksellisuus syntyy vasta ajan kuluessa ja työntekijän vaihtuvuus ei kaikkia ilahduta. Myönnettävä on, että olen ollut tärkeä jollekin, mutta en ole korvaamaton. Sen sijaan tulevassa kokopäiväisessä kotityössäni olen tärkeä, lapsilleni korvaamaton.

Työyhteisö yllättää minut erikoisella tavalla. Saan hyvissä ajoin ennen äitiyslomalle jääntiä kauniin kukkakimpun, joka symboloi uutta tulokasta. Vielä suurempi yllätys on työkavereiden suunnittelema puhe, jonka saan kuulla erään palaverin päätteeksi. Puheessa kerrotaan niistä mukavista asioista, jotka ovat olleet minusta työntekijänä mieleenpainuvimpia. Työyhteisömme huomioi myös toiset työpaikkaa tai tehtäviä vaihtavat samalla tapaa.

Moni asia on vielä hoitamatta ennen tulevaa äitiyslomaa. Työssä ollessani tuntuu epätodelliselta ajatella tulevia päiviä. Olen vielä niin monessa tehtävässä täysillä mukana. Toisaalta asioiden hoitaminen tuntuu vaativan enemmän aikaa ja tunnen itseni hitaaksi ja ajoittain hajamieliseksi. Saan kirjoitella lippusia ja lappusia, että muistaisin kaiken. Jostakin alitajunnastani kumpuaa minulle moneen kertaan toistettu lause: Nauti, tämä on ainutkertaista.

2

Jukka Huttunen: Hyvää vuotta 1999

3

Esko Jossas: Työtä, vapaata ja vapaata työtä

4

Uutisia

6

Juha Kauppinen: Tilinpäätöksen äärellä

8

Kari Salonen: Kiire ja henkinen rasitus

10

Pappisliiton visio 1999–2002

16

Ilpo Vuorinen: Kymmenen teesiä kirkkoherran roolista työyhteisön johtajana

21

Pirjo Heikkinen: Diakonissa ja skitsofreniaa sairastavan ihmisen kuntoutus

24

Sakari Häkkinen:

Valitsiko Maria hyvän osan?

27

Pekka Särkiö: Westfalenin rauha muistuttaa kristittyjen yhteyden tärkeydestä

30

Esko Jossas: Kysymys työstä ja vapaa-ajasta

32

Harri Palmu: Työtä, vapaata, vapaata työtä

34

Tapio Seppälä: Yksipappisen viisipäiväisyys

36

Ilkka Järvinen: Vapaa-aikasuunnitelma

37

Työaikakehitys jäsenten mielestä

42

Niina Varjonen:

Manchesterissä nautittu, Keravalla purtu

43

Marjukka Andersson:

Voisiko pienikin ponnistaa?

44

Kommentti

47

Tekstin ääressä

66

Maarit Heusala: Ainutkertaista

Jarmo Jussila

Työtä ja vapaata

PÄÄSEEKÖ PASTORI VIETTÄMÄÄN INTIAANIKESÄÄ? ONKO KAKSI VAPAAPÄIVÄÄ VIIKOSSA JÄRJESTYNYT KAIKILLE HENGELLISEN TYÖN TEKIJÖILLE? MYÖS TYÖAJAN MITTAAMINEN ON VAIKEAA. TÄMÄN LEHDEN TYÖ- JA VAPAA-AIKAKOKONAISUUDESSA JAETAAN KOKEMUKSIA TYÖN JÄRJESTELYISTÄ.

SIVUT 3, 30–41

Työyhteisön johtajana

KONSULTTI ILPO VUORISEN KYMMENEN TEESIÄ KIRKKOHERRAN ROOLISTA TYÖYHTEISÖN JOHTAJANA.

SIVUT 16–20

Skitsofreenikko diakoniatyöntekijän asiakkaana

AVOHOIDON LAAJENTUMISEN TAKIA MONI SKITSOFREENIAA SAIRASTAVA ASUU NYKYISIN KOTONA YKSIN. DIAKONIATYÖNTEKIJÄN TYÖPANOS VOI OLLA HÄNELLE HYVIN MERKITTÄVÄ.

SIVUT 21–23

30-vuotisen sodan loppu ja kristittyjen yhteys

350 VUOTTA SITTEN SOLMITTU WESTFALENIN RAUHA OLII MYÖS KIRKKOJEN KANNALTA MERKITTÄVÄ. REFORMAATIO OLI KESKEINEN SODAN TAUSTATEKIJÄ. WESTFALEN OLI ALKU SOPIMUKSIIN PERUSTUVALLE RAUHANTEOLLE EUROOPASSA. SE OLI MYÖS MERKITTÄVÄ TAUSTA USKONNOLLISELLE SUVAITSEVAISUUDELLE KATOLISTEN, EVANKELISTEN JA REFORMOITUJEN KIRKKOJEN VÄLILLÄ.

SIVUT 27–29

